

stevns kommune

PÅ VEJ MOD VERDENSARV

STEVNSKLINT STEVNSKLINT STEVNSKLINT

Stevns Klint Forvaltningsplan 2011

Forord

Stevns Klint er en geologisk lokalitet i særklasse, der bærer vidnesbyrd om en vigtig periode i Jordens historie. For 65 millioner år siden skete en global katastrofe, som forårsagede uddøen af mere end halvdelen af Jordens plante- og dyreliv. Herefter begyndte livet på Jorden lidt efter lidt at udvikle sig til det liv, vi kender i dag.

Når Stevns Klint er et enestående sted at opleve og udforske dette drama i Jordens historie, skyldes det ikke mindst, at der er meget tydelige blotninger af de geologiske lag langs den 15,5 kilometer lange kyststrækning. Den udbredelse og synlighed kan man ikke opleve andre steder på jordkloden. Derfor ansøger Danmark om at få Stevns Klint optaget som UNESCO Verdensarv.

I 2009 igangsatte Stevns Kommune, Østsjællands Museum og Kulturarvsstyrelsen et samarbejde om at få Stevns Klint på UNESCO's liste over verdensarv. Stevns Klint blev officielt kandidat til Verdensarvslisten i begyndelsen af 2010, og siden da er der blevet arbejdet målrettet på at dokumentere Stevns Klints enestående universelle betydning og planlægge forvaltningen af områdets værdier.

Denne forvaltningsplan er vores overordnede styringsredskab, som medvirker til at bevare og fremme Stevns Klints enestående universelle betydning. Forvaltningsplanen lægger rammerne for, hvordan vi tager vare på Stevns Klint på en bæredygtig måde og i overensstemmelse med UNESCO's Verdensarvskonvention. Således præsenterer vi en række initiativer, som vi allerede har iværksat eller planlægger at gennemføre i de kommende år.

Vores værdigrundlag for udarbejdelsen af forvaltningsplanen har været *bæredygtighed*, hvilket afspejles i planens indhold. De foranstaltninger, vi arbejder med, har til formål at beskytte og bevare det nominerede område for fremtidige generationer, samtidig med at vi gør det muligt for lokalbefolkningen og besøgende at færdes i området. Lokalbefolkningen skal fortsat kunne leve langs Stevns Klint, og besøgende skal i større udstrækning end i dag opleve kvaliteten af det nominerede område. Dette skal ske på en bæredygtig måde.

Forvaltningsplanen er skrevet af udviklingskonsulent i Stevns Kommune fil.dr. Mikkel Schønning Sørensen efter indsamling af data fra ressourcepersoner fra Stevns Kommune og Østsjællands Museum. Under processen med at udarbejde forvaltningsplanen er der blevet lagt vægt på at finde løsninger, der bygger på faglige vurderinger og en lokal forankring. Således har lokalbefolkningen, ejere, fagpersoner, lokale rådgivende organer, interesseorganisationer og andre interessenter været med til at sætte ord på værdier og udfordringer langs Stevns Klint. Det har bidraget til at kvalificere de foranstaltninger, som er beskrevet i forvaltningsplanen.

Med denne forvaltningsplan har vi taget et afgørende skridt imod en bæredygtig forvaltning af Stevns Klint og området langs klinten. Men arbejdet stopper ikke her. Forvaltningen af området er en fortløbende proces, hvor vi hele tiden skal forholde os til forandringer i området og sikre at værdierne og oplevelserne også forbliver intakte på langt sigt. Derfor vil forvaltningsplanen også blive ført ajour med justeringer og nye initiativer.

Vi har oplevet stor interesse, engagement og opbakning fra lokalsamfundet til at få Stevns Klint optaget som UNESCO Verdensarv.

Poul Arne Nielsen

Jens Carl Jørgensen

Anne Mette Rahbæk

Borgmester

Bestyrelsesformand

Administrerende direktør

Stevns Kommune

Østsjællands Museum

Kulturarvsstyrelsen

Introduktion

Stevns Klint er en enestående, geologisk lokalitet – både i Danmark, Europa og resten af verden.

I Danmark er Stevns Klint udpeget som National Geologisk Interesseområde af Naturstyrelsen. Denne udmærkelse henviser til, at Stevns Klint besidder en særlig geologisk værdi, der har fundamental betydning for forståelsen af Danmarks geologiske udvikling. I europæisk sammenhæng er Stevns Klint desuden udpeget som Geosite og indgår således i et netværk af særligt væsentlige, europæiske geologiske områder af videnskabelig betydning.

Stevns Klint søger nu at blive optaget på UNESCO's verdensarvsliste ud fra kriterium VIII, hvilket indebærer, at Stevns Klint skal "være et enestående eksempel som repræsenterer hovedstadier i Jordens historie, herunder bevis for liv, betydningsfulde igangværende geologiske processer i udviklingen af landformer eller have betydningsfulde geomorfologiske- eller fysiografiske kendetegn".¹

I ansøgningsmaterialet til UNESCO fremlægges en videnskabelig redegørelse for, at Stevns Klint opfylder dette kriterium og derved har enestående universel betydning. I det følgende præsenteres Stevns Klints geologi i en populærvidenskabelig beskrivelse. Derefter forklares Stevns Klint som den kan opleves fra klintekanten, stranden, havet og luften samt inde i gangene i klinten. Sidst i kapitlet redegøres for Stevns Klints tilstand og de primære faktorer, der påvirker denne.

Stevns Klint som geologisk lokalitet

Stevns Klint² er en 15,5 kilometer lang kystklint, der bærer vidnesbyrd om en nøgleperiode i livets udvikling. For 65 millioner år siden skete en række forandringer på Jorden, hvilket resulterede i en katastrofal masseuddøen, hvor over halvdelen af alle dyre- og plantearter – heriblandt dinosaurerne – blev udslettet. Katastrofen er kendt som den seneste store masseuddøen i Jordens historie og markerer derved også starten for det liv, vi kender i dag. Det var studier af netop denne katastrofe der førte til teorien om at et asteroidenedslag kan forårsage massedød.

Hvad er masseuddøen?

Uddøen er en almindelig del af livets udvikling og normalt uddør 5-10 % af alle arter i løbet af en periode på 1 million år. Men på nogle enkelte tidspunkter i livets udvikling er der sket stor uddøen af mange forskellige arter med forskellige livsformer, i mange forskellige habitater og i løbet af meget kort tid. Disse begivenheder kaldes masseuddøender og har en stor betydning for livets udvikling. Det diskuteres, om der lige nu er en ny masseuddøen i gang.

En af livets største masseuddøender skete for 65,5 millioner år siden på grænsen mellem Kridttiden og Tertiærtiden.³ Når Stevns Klint formentlig er verdens bedste sted at studere netop denne begivenhed i livets historie, skyldes det blandt andet, at der er en komplet, synlig og meget tydelig geologisk lagserie fra slutningen af Kridttiden til begyndelsen af Tertiær – den kritiske periode, hvor forandringerne fandt sted – og at Østersøens bølgers vedvarende erosion af Stevns Klint skaber nye, friske blotlægninger.

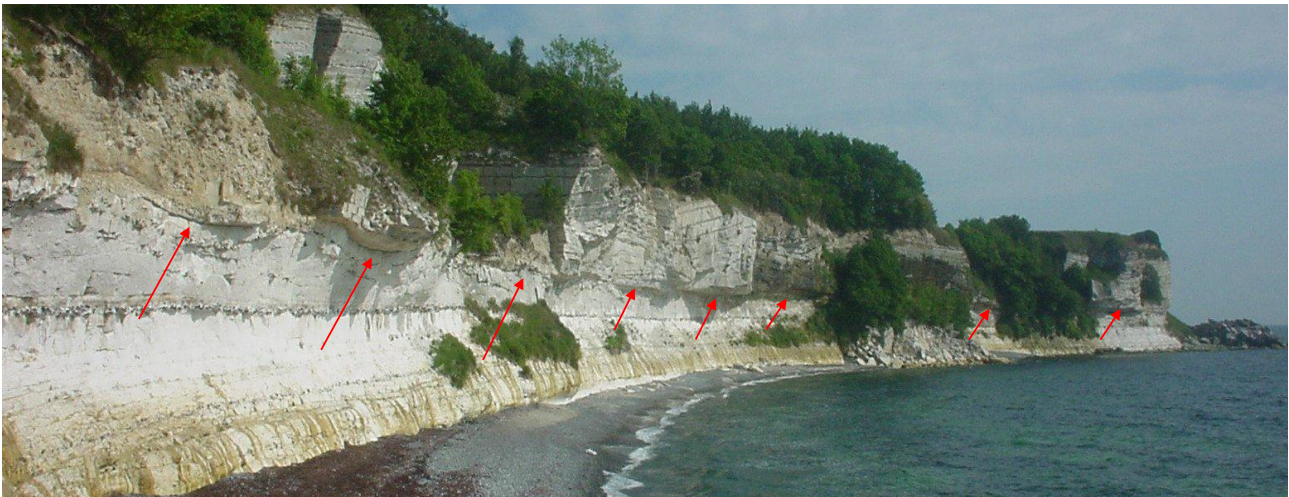
Den geologiske opbygning

Stevns Klint kan i hovedtræk opdeles i to: den nederste del består af blødt, hvidt skrivekridt med lag af sort flint fra Kridttiden, og den øverste del består af hårdere bryozokalk med bølgende lag af grå og sort

¹ UNESCO (2008): *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, World Heritage Center, s. 21.

² Dette afsnit om den geologiske opbygning er skrevet med udgangspunkt i Tove Damholt & Finn Surlyk (2011): "Stevns Klint – idyl og drama", i *Geologiske naturperler*, Gyldendal, København. Finn Surlyk (2006): "Fra ørkener til varme have. Trias, Jura. Kridt", i *Naturen i Danmark: Geologien*, Gyldendal, København. Finn Surlyk (2006): "Koralhav og lerhav. Palæogen", i *Naturen i Danmark: Geologien*, Gyldendal, København.

³ Tertiærtiden er for nylig foreslået opdelt og den nederste del af Tertiærtiden kaldes af nogle forskere for Palæogen, men i denne tekst fastholdes det klassiske Tertiærtiden. Tertiærtiden dækker normalt over Palæogen, der strækker sig over tidsrummet 65,5-23 millioner år siden, samt den efterfølgende periode, Neogen. Palæogen inddeles epokerne Paleocæn, Eocæn og Oligocæn. Paleocæn deles yderligere i tidsaldrene Danien, Selandien og Thanetien. Danien – eller den danske tid – er navngivet efter Danmark, fordi denne tidsalder først blev erkendt efter studier i de danske kalklag. Se Finn Surlyk (2006): "Koralhav og lerhav. Palæogen", i *Naturen i Danmark: Geologien*, Gyldendal, København, s. 181.

flint fra den nederste del af Tertiærtiden, Danientiden. Mellem disse to dele findes et lag af sort ler, kaldet Fiskeler, og det er i denne grænse mellem Kridttiden og Tertiærtiden, at sporene efter den globale katastrofe kan studeres.

Skrivekridtet

Det hvide skrivekridt er en meget blød bjergart, der består af rester af mikroskopiske skaller kaldet kokkolitter. Skallerne stammer fra alger, der levede i øverste frie vandmasser i det hav, som dækkede Danmark i Kridttiden. Når algerne døde, sank deres kalkskaller langsomt til de til sidst ramte havets bund. Havstrømmene på bunden flyttede kridtsslammet og dannede bankelignende former. Igennem mere end 30 millioner år skete der en aflejring af de små skaller på havbunden, så der i dag er et mere end 900 meter tykt lag af skrivekridt. De op til 30 meter skrivekridt, der er synlig i Stevns Klint i dag, er således kun toppen af et tykt kridtlag.

I det hvide skrivekridt kan man finde rester af dyr, der levede på havets bund, såsom millimeter store muslinger, kalkrøorm, armfødder og bryozoaer – eller mosdyr som de også kaldes på dansk – og i sjældnere tilfælde lidt større rester af søpindsvin, søstjerner, svampe og østers. Man kan også finde fossiler af de uddøde blækspruttearter, belemnitter og ammonitter. Er man meget heldig i sin søgen efter fossiler, er der mulighed for at finde skarpe tænder efter de mange forskellige hajararter eller de spidse, kegleformede tænder fra en af havets store rovdyr, mosasauren. Disse dyr havde tilpasset sig livet i kridthavets specielle miljø.

I den øverste del af skrivekridtet er der tegn på begyndende forandringer. Fire-fem meter under toppen findes der et meget markant lag af store sorte flintekolde, som kan ses i det meste af Stevns Klints udstrækning. Og umiddelbart over er der to flader som tegn på erosion. Fladerne er hærdede og derfor hårdere end den omgivende kalk. De to erosionsflader og det tykke flintlag nedenunder tyder på, at der skete et betragteligt fald i vanddybden, og at havstrømmene blev kraftigere. Derved blev der ikke aflejret nyt materiale i en længere periode, og havbunden hærnedes svagt.

Da aflejringen begyndte på ny, så kridtet anderledes ud. Der var flere bryozoaer, som byggede lave banker på havets bund. Til at starte med byggede bryozoaerne små, spredte banker, men efterhånden blev bankerne større – helt op til en meter.

Grænselaget

De 30 millioner års aflejring af kridt afbrydes af et få centimeter tykt lag ler, kaldet Fiskeler, der er meget tydeligt i kraft af lerets sorte farve mellem hvide kalksten. Fiskeleret er navngivet efter fund af fiskeskæl i leret. Grænselaget mellem det hvide skrivekridt og det sorte Fiskeler vidner om, at den biologiske proces kaldet fotosyntese ophørte globalt, hvilket ledte til den seneste af de store masseuddøder i Jordens historie. Mange af de dyr, som levede i kridthavet uddøde i denne periode. Globalt uddøde mere end halvdelen af alle dyre- og plantearter på Jorden, hvoraf de mest kendte var dinosaurerne.

Hvad der forårsagede den store masseuddøen har været meget omdiskuteret. Ved afslutningen af Kridttiden skete der tre hændelser, der tilsammen førte til et kollaps i det biologiske system. Vanddybden faldt, og havet blev koldere. Dette påvirkede livet for dyr og planter i havet. Samtidigt var der omfattende vulkansk aktivitet i det område i Indien, som kaldes Deccan Traps. Store mængder aske blev slynget op i stratosfæren og reducerede derved mængden af sollys. Og de vulkanske gasser forsurede havene. Oven i disse hændelser blev Jorden ramt af en asteroide på Yucatan-halvøen i Mexico. Asteroiden havde en diameter på intet mindre end 10 kilometer, og dens kollision med Jorden skabte et krater på over 200 kilometer i diameter. Det enorme nedslag hvirvlede store mængder fint materiale op i stratosfæren. Således blev Jorden indhyllet i støv, så solens lys blokeredes. Betydningen af hver af hændelserne har været diskuteret, og særlig har asteroidehypotesen være drøftet, men i dag er der stor enighed om, at der var flere hændelser, og at der var en asteroide, der ramte Jorden. Denne serie af hændelser førte til et sammenbrud af Jordens økosystemer og massedød.

I Fiskeleret i Stevns Klint har videnskabsfolk fundet spor efter det enorme asteroidenedslag. Gennem geokemiske analyser af de geologiske lag lige omkring grænsen mellem Kridttiden og Tertiærtiden har man fundet en større koncentration af grundstoffet iridium. Iridium er meget sjældent ved jordoverfladen, men forekomme almindeligvis i Jordens kerne og i bestemte typer af meteoritter. Den høje berigelse af iridium i Fiskeleret i Stevns Klint – og i grænselag over hele Jorden – har videnskabsfolk tolket som et resultat af et asteroidenedslag på Jorden. Dette underbygges af, at man i grænselagene også har fundet en slags mikrometeorer, der blev dannet ved nedslaget. Desuden har man fundet kvartskorn med særlige choklameller, der kun kendes fra nedslagskratere.

Når Stevns Klint er interessant i denne sammenhæng skyldes det, at det var et af de første steder, hvor koncentrationen af iridium blev dokumenteret. Og hypotesen om asteroidenedslaget blev fremført af forskere, der blandt andet analyserede Fiskeleret fra Stevns Klint. Den lange klint og de vedvarende friske blotninger gør – i kombination med den lette tilgængelighed – at geologer optaget af diskussion om masseuddøen besøger Stevns Klint for at studere Fiskeleret, sammenligne dyrelivet i Kridttiden og Tertiærtiden, etc. Stevns Klint er med andre ord en internationalt kendt geologisk lokalitet.

Tertiærtiden

Fiskeleret er mørkt i de nederste centimeter, men gradvist bliver leret lysere og lysere, efterhånden som produktionen af kalk begynder på ny, og den lysegule, hærdnede kalksten – Cerithiumkalk – viser sig. Ovenpå Cerithiumkalken er en ny erosionsflade, der er synlig langs hele Stevns Klint. Erosionsfladen viser, at der har været en periode med stor erosion.

Den flade havbund fungerede som fundament for de store bryozobanker, der angiveligt ikke ses bedre noget andet sted på Jorden end Stevns Klint. Kalkstenen fra bryozoen er hårdere end skrivekridtet med skallerne af de mikroskopiske alger fra Kridttiden. Bryozoen dannede små kolonier med et fælles skelet, der enten var pladeformet eller i stængler. Skelettet var fyldt med små huller, hvorfra de enkelte individer i bryozokolonien førte deres tentakler ud og filtrerede næringsstoffer fra havet. Da bryozokalken blev dannet i Danientiden, kaldes den undertiden også for Danienkalk.

I dag kan man tydelig se de store bryozobanker i Stevns Klint ved at følge de mange lag af grå og sort flint, der løber i parallelle lag svarende til havbundens relief. Flinten blev nemlig dannet i de gange, som krebsdyr gravede i havbunden, hvori kisel fra svampe og alger med skelet af kisel er blevet omdannet til de mikroskopiske krystaller, som udgør flinten. Når processen med at danne flint var begyndt, kunne den fortsætte over gravgangene og ind i den omkredsede kalk.

Bryozoernes banker var store – helt op til 100 meter lange og 5 meter høje. De voksede opad og op mod havstrømmen for at få bedre tilgang til næringsrigt havvand. I Stevns Klint kan man se, at banker bygges mest op mod den sydlige flanke og vandrede derved i sydlig retning. I dag udgør banker de bølgende lag, som bjergtager besøgende.

De rumlige forhold

Selv om Stevns Klint er næsten usynlig, når man står lidt inde i land, så er den storslået, når man ser den fra klintekanten eller måske endnu bedre fra stranden eller fra havet. Som nævnt tidligere strækker den bølgende, hvide væg af kridt og kalk sig hele 17 kilometer, og på det højeste sted rejser den sig 41 meter over havoverfladen. Det betyder blandt andet, at Stevns Klint kan ses helt fra Sverige, København og Møn i klart vejr. Men det er på nært hold, at Stevns Klints rumlige dimensioner gør størst indtryk og bidrager til forståelse af naturens kraft og storhed.

Der er fem perspektiver, der hver især og tilsammen er med til at fremme oplevelsen af Stevns Klints rumlighed: fra klintekanten, stranden, havet og luften, samt inde i selve Stevns Klint.

Den rumlige oplevelse fra klintekanten

Stevns Klint står i stor kontrast til det flade, stevnske kulturlandskab. Helt ude ved klintekanten, hvor landskabet ender dramatisk i den bratte klintevæg, giver synet af det store fald ned til havet et sug i maven. På flere steder langs Stevns Klint kan besøgende komme ganske nær klintekanten og opleve storheden ved klinten og Østersøens imponerende vidder.

Hele vejen mellem Rødvig og Bøgeskov er en trampesti, som i stor udstrækning – men ikke udelukkende – forløber tæt på klintekanten. Mange steder på stien er der frit udsyn til den stejle klint. I de bugtende vige ses de store udhæng, hvor den hårde kalk hænger ud over det bløde skrivekridt. Dette skue giver et godt indblik i, hvordan Østersøens bølger arbejder sig ind i klinten.

På andre steder langs Stevns Klint er udsigten begrænset eller hindret af opvækst og beplantning. Dette er med til at iscenesætte og forstærke oplevelsen af Stevns Klints rumlighed, idet besøgende overraskes, når det betagende skue pludselig kommer dem i møde.

Der er gode muligheder for at opleve Stevns Klint fra klintekanten ved en række lettilgængelige steder. Blandt de bedste steder langs trampestien er området ved Boesdal Kalkbrud, Brudesengen ved Koldkrigsmuseum Stevnfort, området ved Højerup og Bråten, ved Stevns Naturcenter, Flagbanken og Holtug Kridtbrud.

Den rumlige oplevelse fra stranden

Nede på stranden foran Stevns Klint opleves lagdelingen på nært hold, hvilket er med til at sætte tid og rum i perspektiv hos den besøgende. Overgangen mellem Kridttid og Tertiærtid ses mellem de tykke lag af skrivekridt og bryozokalk, der omslutter den vigtige periode i livets historie.

Stevns Klints profil har en dramatisk udformning med de meget stejle – nærmest lodrette – vægge, der udvaskes af Østersøens bølger. Flere steder har bølgenes erosion fjernet det blødere skrivekridt og derved skabt dramatisk udhæng af den lidt hårdere bryozokalk, der til tider styrter ned og giver friske blotninger af lagene i Stevns Klint.

Men det er ikke kun klintens profil, som opleves fra stranden. Når øjet følger kystlinjen fornemmes, at Stevns Klint er et langstrakt geologisk fænomen, hvis bølgende væg bugter sig ind og ud af kystens vige. Det giver også en idé om, hvordan havet langsomt, men konstant arbejder sig ind i vigene og fortærer klinten.

Fra stranden har man mulighed for at komme tæt på de forskellige lag i klinten og mærke forskellen mellem den bløde skrivekridt og den hårde kalksten. Det er også muligt at finde nogle af de mange små fosiler og at se strukturer i kalken og i flintlagene.

Det er ikke muligt at færdes for foden af Stevns Klint alle steder på strækningen mellem Rødvig og Bøgeskov, da havet når helt op til klintens fod. Men der er flere steder, hvor besøgende kan komme ned på stranden og opleve Stevns Klints storhed helt tæt på. Besøgende ledes hen til steder, hvor der er mulighed for at se og opleve forskellige variationer af Stevns Klint.

Den rumlige oplevelse fra havet

Med en beliggenhed ud til Østersøen ved indsejlingen til Øresund fremstår Stevns Klint som et massivt forbjerg af utæmmet natur. I modsætning til de rumlige oplevelser fra land, er det muligt at begribe den fulde udstrækning af Stevns Klint fra søsiden. Herfra er klintens struktur meget iøjnefaldende.

Fra havet ser man særligt godt klintens store strukturer med grænselaget, der bølger op og ned. Også de store bryozobanker fra Tertiærtiden ses bedst fra havet, hvor man på afstand tydeligt kan se de bugtende, mørke flintebånd i kalken. Disse banker ses ikke bedre noget sted i verden og er et særligt udflugtsmål for forskere.

I mindre fartøjer kan den langstrakte skønhed og dramatik over Stevns Klint opleves på behørig afstand. En sejlads langs med Stevns Klint bibringer også en god fornemmelse af, hvordan Østersøens kræfter – havets strømninger og vindens uhindrede susen – virker ind på klintens rumlige forhold med de flotte vige og stejle vægge.

Den rumlige oplevelse fra luften

Fra luften over Stevns Klint opleves, hvordan klinten skiller sig ud på iøjefaldende vis. Det flade, grønne landskab slutter abrupt i den stejle, hvide klint, hvorefter det turkisblå hav fortsætter øjets horisontale vandring. Den skarpe kontrast understreger, at der er tale om en spændende geologisk fortælling.

Det er også fra luften, at Stevns Klints geografiske udstrækning og form bliver klar og tydelig. Det ses hvordan vigene bugter sig hele vejen langs klinten mellem Rødvig og Bøgeskov.

Den rumlige oplevelse inde i Stevns Klint

I det tidligere forsvarsværk Stevnsfort, der nu er indrettet som koldkrigsmuseum, er det muligt at opleve den rumlige udbredelse af kalken. Det underjordiske fort består af omkring 1,6 kilometer lange gange hugget ud i kalklagene ned til cirka to meter over havoverfladen.

At bevæge sig rundt i Stevnsforts underjordiske gange er en enestående mulighed for at opleve Stevns Klints unikke geologi i tre dimensioner og giver en god fornemmelse for den rumlige udbredelse. Denne oplevelse formidles til 40.000 besøgende per år og benyttes blandt andet af oliegeologer. Det bidrager til eftertanke om, at den særegne geologi ikke blot er den synlige lagdeling kendt som Stevns Klint, men at storheden fortsætter ind i landet.

Stevns Klints integritet

Verdensarvskonventionen stiller krav til tilstanden af den enestående universelle betydning og dens fremtidige opretholdelse.⁴ Dette sætter fokus på, at kerneværdierne i Stevns Klint skal være af høj kvalitet, og at områdets integritet derved beskyttes og bevares for fremtiden.

Stevns Klints integritet

Stevns Klints enestående universelle betydning består i den geologiske lagserie, der indeholder overgangen fra Kridttiden til Tertiærtiden. Det grundlæggende krav til Stevns Klint er, at dette veldefinerede grænselag mellem Kridttiden og Tertiærtiden kan ses og opleves i høj kvalitet.

Stevns Klint udgør en komplet lagserie hen over grænsen. Da lagene over og under grænsen begge består af kalk afsat i havet, er det tillige meget let at sammenligne lag over og under grænsen. Den komplette lagserie er en del af klintens integritet.

Den 15,5 kilometer lange klint giver en usædvanligt lang blotning. Det betyder, at geologer har mulighed for at studere, hvad der skyldes små lokale ændringer i datidens havbund, og hvad der skyldes store globale ændringer. Langs klinten ser man for eksempel ændringerne i de store bryozobankers form.

⁴ UNESCO (2008): *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, World Heritage Center, s. 126-127.

Den lange klint er således også med til at bidrage til klintens integritet.

Den sidste væsentlige del for Stevns Klints integritet er, at der er mange fossiler både i mikroskopisk størrelse og i lidt større skala af millimeter eller centimeter størrelse. De velbevarede fossiler betyder, at man kan studere ændringerne i dyrelivet hen over grænsen.

Stevns Klint har en særlig betydning, da den var stedet for den oprindelige definition af den nederste periode i Tertiærtiden, Danientiden. Desuden er Stevns Klint blandt de første lokaliteter, hvor koncentrationen af iridium blev opdaget, hvilket førte til en af de vigtigste opdagelser i moderne geologi: hypotesen om at et asteroidenedslag forandrede livet på Jorden.

Stevns Klints status som et klassisk område for geologiske studier kombineret med den høje kvalitet af blotningerne har gjort den til et foretrukket undersøgelsesområde. Således har stort set alle forskere, der arbejder med grænsen mellem Kridttiden og Tertiærtiden, besøgt Stevns Klint. Omfanget af arbejde udført på Stevns Klint gør ikke blot området til det klassiske undersøgelsesområde, men gør også Stevns Klint til et højst interessant område for fremtidige studier.

Stevns Klints tilstand

På trods af menneskelig aktivitet langs Stevns Klint gennem formodet 6.000 år, er klintens enestående universelle betydning hverken forstyrret eller truet af mennesker. Den langstrakte eksponering af den komplette, geologiske lagserie er smukt bevaret og kan opleves langs hele Stevns Klint.

Den høje kvalitet af de lag, der ligger over havniveau, bliver vedvarende beskyttet ved bølgenes erosion af klintens front. Erosionen sker uhindret langs hele Stevns Klint, på nær små strækninger ved Højerup, Boesdal og Præsteskov.

Den naturlige erosion, der skabes af bølgerne, sletter spor fra menneskelig aktivitet. Således er der ikke længere spor efter en formodet indvinding af flint i stenalderen og af kridtsten til byggeri i middelalderen. Brydning af kridtsten til byggeri er dokumenteret i et stort antal kirker og prominente bygninger.

Langs med Stevns Klint er der stadig spor efter produktionen af byggesten fra perioden omkring 1850 til 1950, hvor byggesten blev savet direkte ud af klintefronten. I dag er nogle af disse skær stadig synlige, men de vil forsvinde inden for et begrænset antal år som følge af den naturlige kysterrosion. Skærene har ingen betydning for geologiforskningen eller den vigtige grænse mellem Kridttiden og Tertiærtiden.

I de seneste et hundrede år har der været tre åbne kridtbrud bag Stevns Klint, men med mindre åbninger ud til Østersøen. To mindre kridtbrud, Boesdal Kalkbrud og Holtug Kridtbrud, er i dag nedlagt og reetableret som natur- og rekreative områder. I Boesdal Kalkbrud findes et par bygninger tilbage fra dengang, der gjordes indvindinger i området. Disse bygninger anvendes i dag til rekreative arrangementer. Et sydvendt klintprofil er et særlig illustrativt eksempel af et tværsnit af en bryozokalkbanke, og den er derfor inkluderet i det nominerede område.

Sigerslev Kridtbrud er i dag det eneste aktive kridtbrud langs Stevns Klint og forvaltet efter gældende lovgivning. Der er en åbning ud mod havet på 157 meter, hvorfra dele af produktionen udskibes. Produktionen udgør ikke længere en fare for Stevns Klint. Kridtbruddet anvendes også til palæontologiske og sedimentologiske studier, hvilket formodes at fortsætte så længe, der skabes friske blotninger. Sigerslev Kridtbrud er ikke en del af det nominerede område.

Besøgsstederne har kun begrænset påvirkning af Stevns Klint. Ved Højerup Gamle Kirke er der en simpel trappe ned til stranden og af de tidligere militære anlæg langs Stevns Klint er kun to små diskrete døre i havoverfladen ved Koldkrigsmuseum Stevnsfort synlige.

Det kan således konkluderes, at til trods for at der har været menneskelig aktivitet langs Stevns Klint i årtusinder, så er den synlige effekt begrænset. Den overvejende del af klinten viser ingen tegn på menneskelig aktivitet, men viser i stedet en komplet lagserie, der udgør den enestående universelle betydning.

Indhold

1 Indledning	14
1.1 Forvaltningsplanen for Stevns Klint	14
1.2 En aftale med almenheden	15
1.3 Administration og ansvar for Stevns Klint	16
1.3.1 Styregruppe	17
1.3.2 Projektgruppe	17
1.3.3 Primære aktører	17
1.4 Fremtidig organisation	18
1.4.1 Organisation	19
1.4.2 Formål	19
1.4.3 Bestyrelsen - ejer af projekt Stevns Klint mod Verdensarv	19
1.4.4 Sekretariatet – udfører daglige opgaver og refererer til Bestyrelsen	19
1.4.5 Opgaveportefølje	20
1.4.6 Interessenter	21
1.4.7 Økonomi	21
2 Stevns Klint – Lovgivning og bufferzoner	22
2.1 Det nominerede område	22
2.1.1 Lovgivning for det nominerede område	22
2.1.2 Ejendomsretten til det nominerede område	25
2.2 Bufferzoner	25
2.2.1 Den landfaste bufferzone	26
2.2.2 Funktionelle bufferzoner	27
2.2.3 Den maritime bufferzone	29
2.2.4 Ejendomsrettigheder i bufferzonerne	30
2.3 Lovgivning	31
3 Visionen for Stevns Klint	34
3.1 Visionen for Stevns Klint	34
3.2 Målsætninger	35
3.2.1 Verdensarven	35
3.2.2 Styring	35
3.2.3 Lokalt engagement	35
3.2.4 Turisme	35
3.2.5 Formidling og forskning	36
3.2.6 Trafikal infrastruktur	36
3.2.7 Aktiviteter langs Stevns Klint	36

4 Beskyttelse og bevaring af Stevns Klint	37
4.1 Beskyttelse og bevaring af de geologiske værdier	37
4.1.1 Den nuværende situation	38
4.1.2 Udfordringer	43
4.1.3 Mål for beskyttelse og bevaring	44
4.1.4 Foranstaltninger	44
5 Naturpleje	46
5.1 Naturen på Stevns Klint	46
5.2 Overdrev, krat og skov	47
5.2.1 Den nuværende situation	47
5.2.2 Udfordringer	50
5.2.3 Mål for naturpleje	51
5.2.4 Foranstaltninger	51
6 Forskning og formidling	54
6.1 Forskning	54
6.1.1 Den nuværende situation	55
6.1.2 Udfordringer	55
6.1.3 Mål for forskning	56
6.1.4 Foranstaltninger	56
6.2 Formidling	58
6.2.1 Den nuværende situation	58
6.2.2 Udfordringer	60
6.2.3 Mål for formidling	61
6.2.4 Foranstaltninger	61
7 Bæredygtig turisme	64
7.1 Besøgssteder og aktiviteter	65
7.1.1 Den nuværende situation	65
7.1.2 Udfordringer	71
7.1.3 Mål for besøgsstederne	72
7.1.4 Foranstaltninger	72
7.2 Service for besøgende	74
7.2.1 Den nuværende situation	74
7.2.2 Udfordringer	74
7.2.3 Mål for turisme	75
7.2.4 Foranstaltninger	75

8 Infrastruktur	77
8.1 Transportformer	77
8.1.1 Biltrafik	77
8.1.2 Bustrafik	77
8.1.3 Togtrafik	77
8.1.4 Lystbådetrafik	77
8.1.5 Cykeltrafik	77
8.1.6 Vandring	77
8.2 Infrastruktur	77
8.2.1 Nuværende situation	79
8.2.2 Udfordringer	81
8.2.3 Mål for infrastruktur	82
8.2.4 Foranstaltninger	83
9 Monitoring og evaluering	86
9.1 Stevns Klints Outstanding Universal Value	87
9.2 Naturen	88
9.3 Forskning og formidling	88
9.4 Turisme	89
9.5 Infrastruktur	90
10 Finansiering	91
10.1 De nødvendige poster	91
10.2 Øvrige poster	91
Bilag 1 - Borgerinddragelse	92
1.1 Politik for nærdemokrati og borgerinddragelse	92
1.2 Lodsejer- og borgermøder	93
1.3 Øvrig inddragelse af interessenter	94
1.4 Kommunikation	94

1 Indledning

Stevns Klint er et naturskønt område beliggende ca. 45 km syd for Danmarks hovedstad, København. Den 15,5 km lange og op til 40 meter høje hvide klint fremstår med blotlagte Kridt-/Tertiær-grænselag af højeste kvalitet, der markerer den omfattende økologiske krise og masseuddøen, der bragte Mesozoikum til afslutning for 65,5 millioner år siden – en af de såkaldte 'fem store' masseudryddelser i Jordens historie. Ved katastrofen ved Kridt-/Tertiær-grænsen uddøde både dinosaurer og havkrybdyr, og denne begivenhed har spillet en betydelig rolle i undersøgelser af årsager til masseuddøen og materiale fra rummets virkning og indflydelse på livet på Jorden.

Stevns Klint er en klassisk studielokalitet, og stedet er formentlig det bedst blotlagte Kridt-/Tertiære grænseområde i verden med det enestående grænselag, der er letgenkendeligt, selv for det utrænede øje. Den langstrakte blotning af topkvalitet er blandt de mest komplette og udstrakte grænselagsområder i verden, og i kombination med en meget rig og velbevaret marinefauna giver dette en fortrinlig mulighed for at studere evolutions- og udryddelsesmønstre samt den efterfølgende gendannelse af et stort antal biotiske grupper på tværs af den dramatiske grænse.

Kriterium (viii): Stevns Klint er et enestående eksempel på Kridt-/Tertiær-grænsen, der afspejler en meget væsentlig begivenhed i historien om livet på Jorden og vidner om en af de største og mest spektakulære masseudryddelser i Jordens historie. Den masseuddøen, der fandt sted i denne grænseperiode, er især spektakulær på grund af dens forbindelse med et asteroidenedslag, og fordi den markerer mere end halvdelen af alle arters uddøen, inklusive dinosaurer der levede på landjorden samt havkrybdyr. Stedet er derfor vigtigt for studiet af masseuddøen som fænomen og af, hvordan og hvor hurtigt den efterfølgende gendannelse fandt sted og dermed for forståelsen af væsentlige evolutionsmæssige spørgsmål.

Stevns Klints integritet ligger i den lange blotning af høj kvalitet, det komplette grænselag og den gode bevaringsstand af fossiler på tværs af grænsen. Blotningen er blevet dokumenteret i mere end 200 videnskabelige tekster, siden de første blev offentliggjort i 1759.

Den retlige beskyttelse af det nominerede område og dets bufferzone er tilstrækkelig. Stevns Klint er under god ledelse og har gode ressourcer med denne forvaltningsplan på plads samt ressourcer til at implementere den. Vigtige forvaltningsspørgsmål omfatter sikring af den naturlige erosion, kontrol med udnyttelse af naturlige ressourcer ved klinten, formidling af det geologiske område og dets betydning, samt styring af den forventede stigning i antallet af besøgende på stedet.

1.1 Forvaltningsplanen for Stevns Klint

Forvaltningsplanen er en entydig og koncis redegørelse for, hvordan Stevns Klints værdi af enestående universel betydning sikres gennem en bæredygtig forvaltning i overensstemmelse med kravene angivet i UNESCO's Verdensarvskonvention. Der er således lagt vægt på at se på værdien af Stevns Klint som en del af et hele, så at der ud over de geologiske værdier også inddrages den levende natur, kulturhistorien og den samlede oplevelse af klinten i forvaltningsplanen. Forvaltningsplanen søger derved at sikre en helhedsorienteret udvikling med udgangspunkt i bevaringen af the outstanding Universal Value.

Forvaltningsplanen fungerer som det overordnede styringsredskab, der anvendes af alle involverede i arbejdet med at værne om Stevns Klint på en bæredygtig måde. Således opstilles der i forvaltningsplanen vision, målsætninger og mål for arbejdet med at beskytte, formidle og udvikle Stevns Klint, og den angiver en række foranstaltninger på forskellige områder af betydning for Stevns Klint.

De overordnede mål for forvaltningsplanen er...
... kortfattet at beskrive Stevns Klints geologiske historie og fremme forståelsen for dens enestående værdi.
at forbedre mulighederne for formidling, undervisning og forskning om Stevns Klint.
... at sikre beskyttelse, videnskabelige studier og formidling af værdierne, som ligger til grund for nomineringen af området for optagelse på verdensarvslisten, det vil sige de geologiske lag i Stevns Klint, uanset om Stevns Klint udnævnes til verdensarv eller ej.
... at beskrive de forskellige aktørers arbejdsopgaver med at forvalte, beskytte, pleje, udvikle og præsentere Stevns Klint.
... at forklare alle beboere, brugere og besøgende i området betydningen af Stevns Klint som UNESCO Verdensarv med henblik på at øge interessen og respekten for området.
... at præsentere vision, målsætninger og mål for Stevns Klint og det omgrænsende område.
... at redegøre for udfordringer og angive foranstaltninger, der allerede er gennemført eller vil blive iværksat for at beskytte områdets integritet.
... at skabe et grundlag, der kan sikre kvalitetsoplevelser for besøgende ved at forankre og udvikle turismen på et bæredygtigt grundlag.
... at skabe øget koordination og samarbejde mellem de involverede aktører.

Forvaltningsplanen vil løbende blive revideret for at sikre velfungerende løsninger i forvaltningen af Stevns Klint. Den første revision af forvaltningsplanen forventes gennemført i år 2016 og derefter hvert fjerde år. De kommende revisioner af forvaltningsplanen forventes påbegyndt efter de periodiske rapporter til UNESCO.

1.2 En aftale med almenheden

I dag administreres området langs Stevns Klint på grundlag af en række lovgivninger og direktiver, der hver især angiver restriktioner for menneskelig brug af området, se Kapitel 2 og Kapitel 5. Forvaltningen af Stevns Klint og det omkransende område har med andre ord allerede i dag en stærk juridisk fundering. Den fremtidige forvaltning af området vil ligeledes være baseret på de muligheder, som ligger i lovgivningen. Forvaltningsplanen bliver indarbejdet i den kommende Stevns Kommuneplan 2013, som er en lovbestemt rammeplan for arealanvendelse i kommunen. I forvaltningsplanen henvises der løbende til lovgivninger, direktiver, regler etc. En oversigt over alle love og regler, der anvendes eller vil blive anvendt i forvaltningen af Stevns Klint, findes i Kapitel 2.

Forvaltningsplanen er ikke juridisk bindende, men flere af planens elementer er juridisk bindende på grund af lovgivning. Forvaltningsplanen erstatter ikke de lovbestemte planlægnings- og styringsværktøjer, natur- eller miljøbeskyttelsesprogrammer eller andre værktøjer til forvaltning af Stevns Klint og det omkransende område.

Selvom forvaltningsplanen i sig selv ikke er juridisk bindende har den alligevel stor legitimitet. Forvaltningsplanen er godkendt af både Stevns Kommunes kommunalbestyrelse og af Østsjælland Museums

bestyrelse og planen for Stevns Klint fastholdes uafhængigt af en fremtidig status som UNESCO Verdensarv.

Stevns Kommune og Østsjælland Museum har i processen med at tilvejebringe forvaltningsplanen også inddraget lokale borgere, interesseorganisationer, rådgivende organer og andre interessenter. Der har været flere temaaftener for lodsejere og borgermøder for almenheden. Forvaltningsplanen er blevet præsenteret for offentligheden, og der har været afholdt et borgermøde om planen for alle relevante interessenter. Således har borgere og andre interessenter haft mulighed for at kommentere forvaltningsplanen.

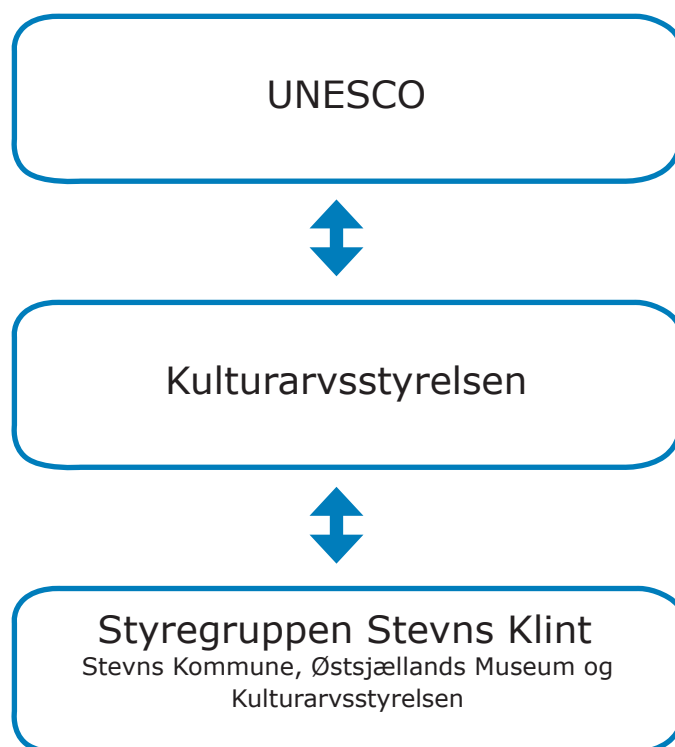
Derudover har Stevns Kommune og Østsjælland Museum lagt stor vægt på at kommunikere og oplyse om arbejdet med at få Stevns Klint optaget som UNESCO Verdensarv.¹ Dette er sket via Stevns Kommunes hjemmeside, både lokale og nationale medier, samt en lang række præsentationer ved møder i råd, foreninger etc.

Den store interesse og opbakning fra borgerne og interessenterne i arbejdet med at få Stevns Klint optaget som verdensarv er udtryk for et ejerskab og ansvar over for Stevns Klint og områdets værdier, som alle involverede vedkender sig.

På dette grundlag kan forvaltningsplanen betragtes som en aftale mellem myndigheder, interessenter og øvrige involverede parter. I Bilag 1 redegøres der for processen med at inddrage borgere, ejere, interesseorganisationer, rådgivende organer og andre interessenter, og der foreligger en oversigt over samtlige, involverede interessenter.

1.3 Administration og ansvar for Stevns Klint

I Danmark varetages kontakten til UNESCO af Kulturarvsstyrelsen. Det er som nævnt Kulturarvsstyrelsen, der har peget på Stevns Klint som kandidat til at blive optaget på verdensarvslisten, og det er også Kulturarvsstyrelsen, som vil have det overordnede ansvar for Stevns Klint som Verdensarv i relation til UNESCO og som er forbindelsesled til UNESCO.

Ansvarsfordeling

¹ Stevns Kommune og Østsjælland Museum (løbende): Kommunikationsplan for Stevns Klint som UNESCO Verdensarv, Stevns.

1.3.1 Styregruppe

Kulturarvsstyrelsen, Stevns Kommune og Østsjællands Museum arbejder sammen omkring optagelsen af Stevns Klint på UNESCO's liste over verdensarv. Samarbejdet er formaliseret i en styregruppe for Stevns Klint. Styregruppen er sammensat med udgangspunkt i de respektive medlemmers praktiske viden og erfaringer om ledelse og styring af større projekter.

Styregruppen består af repræsentanter fra...	Navn	Antal pladser
Den nationale forvaltningsmyndighed i forhold til UNESCO Verdensarv	Kulturarvsstyrelsen	1
Den lokale forvaltningsmyndighed <ul style="list-style-type: none">• Politikere• Embedsmænd	Stevns Kommune	3 2
Den faglige kompetence i forhold til stedets enestående universelle værdi <ul style="list-style-type: none">• Bestyrelsesmedlemmer• Direktion	Østsjællands Museum	2 1

Styregruppens nuværende ansvar består i...
... at arbejde for Stevns Klints optagelse på UNESCO's verdensarvsliste gennem udarbejdelse af ansøgning og forvaltningsplan.
... at lægge de overordnede retningslinjer for Stevns Klint og det omkransende område med henblik på at sikre, at det nominerede område beskyttes, bevares og præsenteres.
... at sikre, at interessenter inddrages i forbindelse med udarbejdelsen af forvaltningsplanen.
... at sikre finansiering til drift og udvikling af området.

Når den officielle ansøgning og forvaltningsplan er afleveret til UNESCO, vil styregruppen og dens ansvarsområde blive justeret i forhold til de kommende opgaver. Jf. den efterfølgende fremtidige organisering.

1.3.2 Projektgruppe

I forbindelse med udarbejdelse af forvaltningsplanen har styregruppen nedsat en tværfaglig projektgruppe, der har haft til opgave at levere det faglige indhold. Projektgruppens medlemmer har kundskaber inden for geologi, biologi, naturpleje, fysisk planlægning, formidling, forskning, turisme, historie, arkitektur, infrastruktur, kartografi, sundhed og kommunikation. Desuden er juridisk bistand knyttet til projektgruppen.

1.3.3 Primære aktører

Forvaltningen af Stevns Klint – det vil sige effektueringen af forvaltningsplanen – sker i samarbejde mel-

lem en række aktører. Fordelingen af ansvar og organiseringen af forvaltningsopgaver tager højde både for aktørernes institutionelle tilhørsforhold og forpligtelser, deres ejerforhold langs Stevns Klint og frem for alt deres faglige kompetencer.

Stevns Kommune og Østsjælland Museum har de primære drivkræfter i virkeliggørelsen af forvaltningsplanen i samarbejde med Kulturarvsstyrelsen, Naturstyrelsen, Selskabet Højeruplund, Foreningen Boesdal, Stevns Turistforening og Danmarks Naturfredningsforenings lokalforening.

Stevns Kommune

Stevns Kommune er en selvstyrende, lokal, administrativ myndighed, der er rodfæstet i den danske lovgivning.² Kommunen varetager opgaver inden for planlægning, infrastruktur, naturpleje, kultur- og naturformidling, uddannelse, arrangementer, samt færdsel på og langs Stevns Klint.

Østsjællands Museum

Østsjællands Museum er en selvejende institution under Kulturministeriet. Museet står blandt andet for indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling af kalkens geologi og den lokale kulturhistorie i henhold til gældende lovgivning.³ Østsjællands Museums virksomhed langs Stevns Klint omfatter desuden driften af Stevns Museum, Koldkrigsmuseum Stevnsfort og Stevns Naturcenter.

Naturstyrelsen

Naturstyrelsen er en institution under Miljøministeriet, der blandt andet har til formål at beskytte, pleje og genoprette natur, at skabe naturoplevelser og naturformidling for befolkningen og at administrere Miljøministeriets skov- og naturarealer som myndighed iht naturbeskyttelsesloven. Langs Stevns Klint er Naturstyrelsens aktiviteter knyttet til naturområderne Holtug Kridtbrud, Stevns Rev og Stevns Fyr.

Selskabet Højeruplund

Selskabet Højeruplund er en forening. I landsbyen Højerup ved Stevns Klint ejer selskabet området ved Mindelunden og Højerup Gamle Kirke og har ansvar for at forvalte, vedligeholde og formidle områdets historie.

Foreningen Boesdal

Foreningen Boesdal er en forening med driftsaftale med Stevns Kommune for området Boesdal Kalkbrud. Foreningen har ansvar for forvaltningen af området, herunder naturpleje og afvikling af arrangementer.

Stevns Turistforening

Stevns Turistforening er en forening i Stevns Kommune. Turistforeningen arbejder for bæredygtig turisme på Stevns og står for at udvikle og markedsføre kvalitetsoplevelser for besøgende. Foreningens daglige drift varetages af Stevns Turistbureau.

1.4 Fremtidig organisation

Med ansøgning om optagelse på UNESCO's Verdensarv går projektet ind i en ny fase. Under denne bedømmelsesproces vil de involverede aktører arbejde videre med at implementere foranstaltninger og udvikle området. Dette forudsætter ikke blot investeringer og vedvarende engagement, men også en stærk tværsektoriel organisation og lokal opbakning.

I nedenstående præsenteres den fremtidige organisation med ansvar for styringen og udviklingen af Stevns Klint. Denne organisation er fortsat en projektorganisation.

² Danmarks Riges Grundlov, LOV nr. 169 af 05/06/1953 § 82, Statsministeriet og Lov om kommunernes styrelse, LBK nr. 1440 af 01/11/2010, Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

³ Museumsloven, LBK nr. 1505 af 14/12/2006, Kulturministeriet.

1.4.1 Organisation

Den fremtidige organisation er organiseret som enten en forening, selvejende institution, fond eller lignende og består af en bestyrelse samt et udførende sekretariat. Der er lagt vægt på, at ejerskabsformen er uafhængig af Stevns Kommune og Østsjælland Museum, således at der er mulighed for at skelne interesser i det nominerede område fra specifikke kommunale eller museale interesser. Desuden vil denne form for ejerskab give bedre mulighed for at søge ekstern finansiering hos diverse fonde.

1.4.2 Formål

Den fremmeste opgave er at virkeliggøre forvaltningsplanens vision, målsætninger og mål samt sikre en langsigtet velfungerende organisation.

Formålet er at skabe en udviklingsorienteret organisation, som kan udgøre det effektive og autoritative forum for udvikling af tiltag og koordinering af opgaver omkring Stevns Klint som UNESCO Verdensarv. Organisationen skal sikre, at der sker en kompetent og dialogbaseret afvejning af alle interesser set i forhold til den opstillede vision for Stevns Klint, se Kapitel 3.

Organisationen skal sikre at driftsopgaver, aktiviteter og udviklingsprojekter forankres i hovedinteressenternes organisation, og at lokalsamfundet inddrages i beslutninger af betydning for deres livskvalitet/hverdag. Organisationen har mulighed for at træffe overordnede beslutninger og kan om nødvendigt operere med korte tidsfrister.

1.4.3 Bestyrelsen - ejer af projekt Stevns Klint mod Verdensarv

Bestyrelsen har til opgave at træffe overordnede beslutninger og formulere konkrete opgaver, som den udførende enhed skal føre ud i livet. I Afsnit 1.4.5 præsenteres en foreløbig opgaveportefølje.

Bestyrelsen er en videreudvikling af den nuværende Styregruppe. Det forventes at både kulturarvsstyrelsen og Naturstyrelsen bliver repræsenteret i bestyrelsen. Endelig vil antallet af repræsentanter reduceres. Denne organisations sammensætning skal sikre smidighed og handlekraft i forhold til de forestående opgaver. Sekretariatschef for den udførende enhed er sekretær for Bestyrelsen.

Bestyrelsen består af én repræsentant fra...	Funktion
Stevns Kommune <ul style="list-style-type: none">• Politikere	Den lokale forvaltningsmyndighed.
Østsjællands Museum <ul style="list-style-type: none">• Bestyrelsesmedlemmer	Den faglige kompetence i forhold til stedets enestående universelle værdi.
Eventuelt lodsejerrepræsentant <ul style="list-style-type: none">• Lodsejer	Tage vare på lodsejeres interesser.
Eventuelt Naturstyrelsen <ul style="list-style-type: none">• Embedsmand	Den nationale naturforvaltningsmyndighed.
Eventuelt Kulturarvsstyrelsen <ul style="list-style-type: none">• Embedsmand	Den nationale naturforvaltningsmyndighed i forhold til UNESCO Verdensarv.

1.4.4 Sekretariatet – udfører daglige opgaver og refererer til Bestyrelsen

Sekretariatet er det operative organ som skal sikre at Bestyrelsens beslutninger føres ud i livet og at respektive interesser inddrages i forhold til påvirkningen af deres virke. Sekretariatet skal være op-

søgende i forhold til opgaverne, indgå aftaler med andre operatører, søge at tilvejebringe økonomi samt varetage repræsentative opgaver.

Sekretariatet forankres fysisk i Stevns Kommune og Østsjælland Museum.

Sekretariatet består af...	Kompetence
Sekretariatschef (deltid)	Indgående kendskab til Stevns Klints enestående universelle værdi. Projektledererfaring. Ekspertise inden for fundraising herunder erfaring med større nationale fonde.
AC-projektkoordinator	Solid erfaring indenfor forvaltning. Solid erfaring inden for projektstyring.

1.4.5 Opgaveportefølje

Organisationens formål er præciseret i en række opgaver, som udføres på grundlag af en koordineret indsats mellem de involverede aktører.

Nedenstående opgaveportefølje afspejler forvaltningsplanens vision, målsætninger og mål. De tilgodeser både hovedinteressenternes og lokalbefolkningens interesser inden for rammerne af den samlede vision.

Styregruppens fremtidige ansvar	Indhold. Organisationen skal...
Beskytte og bevare Stevns Klint	... sikre varetagelse af Stevns Klints enestående universelle betydning – det vil sige grundlaget for en eventuel udnævnelse som UNESCO Verdensarv.
Relation til UNESCO gennem Kulturarvsstyrelsen	... sikre kommunikation i forhold til UNESCO i forbindelse med bedømmelse, periodisk rapportering med mere.
	... sikre opdateret viden om UNESCOs retningslinjer med videre.
Forvaltning	... sikre udmøntning af forvaltningsplan, herunder monitoring.
	... kvalitative og kvantitative evalueringer af målsætninger i forhold til verdensarvsprojektet.
	... lægge de overordnede retningslinjer for aktiviteter langs Stevns Klint.
	... evaluere og eventuelt opdatere forvaltningsplanen, herunder monitoring af området.
Økonomi og organisation	... sikre finansiering af drift og udvikling af området.
	... forvalte økonomi til nye tiltag.
Forskning og formidling	... fremme forskning i geologi, natur og kulturhistorie.
	... tilsikre formidling af klintens enestående universelle betydning.

Lokal forankring	... sikre borgerinddragelse i forhold til beskyttelse, naturpleje, formidling samt turisme og rekreativ udvikling.
Kommunikation	... etablere af velkomstcenter, herunder slutbrugerkommunikation.
	... udføre strategisk kommunikation.
Branding	... sikre en målrettet markedsføring af Stevns Klint som besøgsattraktion.
Rekreativ udnyttelse/turisme	... tilsikre bæredygtighed i rekreative aktiviteter og turisme, jævnfør UNESCO's retningslinjer og lokale interesser.
	... fremme turismemæssige interesser, herunder udbygning af faciliteter, infrastruktur med videre.
	... indgå i netværk og videreudvikle samarbejde med øvrige verdensarvssteder i Danmark.

1.4.6 Interessenter

Interessenterne er identificeret i forbindelse med ansøgningsprocessen. Interessentkredsen er stor og forskelligartet. Det nominerede område er hovedsagelig privat ejet, hvor Gjorslev Gods ejer 98% af the Outstanding Universal Value.

Organisationen omkring Stevns Klint som Verdensarv skal sikre, at interessenternes interesser varetages professionelt. Erfaringen viser, at interessenterne skal betragtes som enkeltinteressenter, som skal kontaktes direkte, sådan som det har været tilfældet i ansøgningsprocessen. For eksempel skal lodsejere kontaktes via lodsejermøder og råstofproducenter ved bilaterale møder.

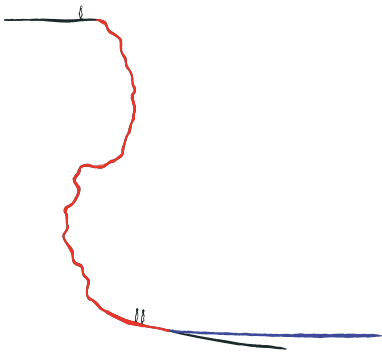
På baggrund af erfaringerne fra ansøgningsprocessen skal organisationen være aktivt udadvendt, opsøgende og lydhør i forhold til interessenterne. Der lægges vægt på dialog og samarbejde, således at de respektive interessenters praktiske viden og erfaringer anvendes bedst muligt i arbejde med at beskytte, bevare, udvikle og præsentere Stevns Klint.

1.4.7 Økonomi

Opgaverne omkring Stevns Klint vil være mange i de første år og vil derefter falde – uanset om Stevns Klint bliver optaget som UNESCO Verdensarv eller ej. Organisationens forventes at have en begrænset levetid, for eksempel fem år. Herefter vil Bestyrelsen træffe beslutning om organisationsændring.

Der er i Kommunalbestyrelsen for Stevns Kommune afsat 3. mil kroner i budgettet for årene 2012 til 2015. Pengene skal indgå i de opgaver som skal udføres i henhold til forvaltningsplanen samt til lønninger i den kommende organisation. Der forventes tilvejebragt betydelig ekstern finansiering gennem fundraising udført af den operative enhed.

2 Stevns Klint – Lovgivning og bufferzoner

Stevns Klint ligger på halvøen Stevns - blot 70 kilometer syd for Danmarks hovedstad, København. Der er tale om en 15,5 kilometer lang kystklint, der udgør en dramatisk grænse mellem det flade morænelandskab og Østersøen med en niveauforskel på op til 41 meter.

Som geologisk lokalitet er Stevns Klint enestående på Jorden. I denne egenskab påhviler der et særligt ansvar på de primære aktører, samarbejdspartnere og lokalsamfundet om at værne om og tage vare på de geologiske værdier. For at dette kan lykkes er det af afgørende betydning, at det nominerede område og de tilhørende værdier i Stevns Klint er entydigt afgrænset og defineret.¹

Billede af den rummelige klint

I dette kapitel præciseres det nominerede område. Endvidere redegøres for de tilstødende bufferzoner, der er med til at skabe yderligere beskyttelse af området, og hvis kulturelle og naturskabte værdier udgør et vigtigt bidrag til den samlede præsentation af Stevns Klint. I kapitlet skelnes mellem landfaste, funktionelle og maritime bufferzoner.

2.1 Det nominerede område

Det nominerede område med enestående universel betydning består af Stevns Klint, samt fire forskellige lokaliteter i nærheden af den kystvendte klint.

Det nominerede område består af ...
... den til enhver tid eksisterende klint på hele den 15,5 kilometer lange strækning fra Rødvig til Bøgeskov. På dette stykke skaber bølgerne fra Østersøen vedvarende erosion nye, friske blotninger i Stevns Klint. Kun en mindre åbning – på 157 meter – ved Sigerslev Kridtbrud er ikke en del af det nominerede område. Det nominerede område er defineret fra klintekanten til 0 meter over havet ifølge Dansk Vertikal Reference 1990.
... et sydvendt klintprofil ved friluftsscenen i Boesdal Kalkbrud. Profilets geologiske lagserie er et særligt godt eksempel på en symmetrisk bankeform og bidrager derved til at understøtte Stevns Klints integritet.
... de underjordiske gange i Koldkrigsmuseum Stevnsfort. De geologiske lag ses i tre dimensioner i det cirka 1,6 kilometer lange gangsystem og bidrager således til Stevns Klints integritet.
... Holtug Kridtbrud. I det nedlagte brud findes er en særlig bryozofattig udgave af bryozobankerne synlig, hvilket komplementerer Stevns Klints integritet.
... kalkbankerne i havbunden ud for Stevns Klint. Kalkbankernes omrids bidrager til det nominerede områdes integritet.

2.1.1 Lovgivning for det nominerede område

Stevns Klint er udpeget som Nationalt Geologisk Interesseområde², hvilket vil sige, at området har fundamental betydning for forståelsen af Danmarks geologiske udvikling. Lov om planlægning foreskriver, at Nationale Geologiske Interesseområder skal sikres og bevares, hvilket sker rent administrativt igennem Stevns Kommuneplan.³

1 UNESCO (2008): *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, World Heritage Center, s. 25-27.

2 Fredningsstyrelsen (1984): *Fredningsplanlægning og geologi. Nationale geologiske interesseområder*, Miljøministeriet, København.

3 *Lov om planlægning*, LBK nr. 937 af 24/09/2009, § 11a, stk. 1, nr. 16 Miljøministeriet og Stevns Kommune (2009): *Stevns Kommuneplan 09*, Stevns, s. 191-193. Se også Naturstyrelsen (2011) *Oversigt over statslige interesser i kom-*

Holtug Kridtbrud - blottede profiler.

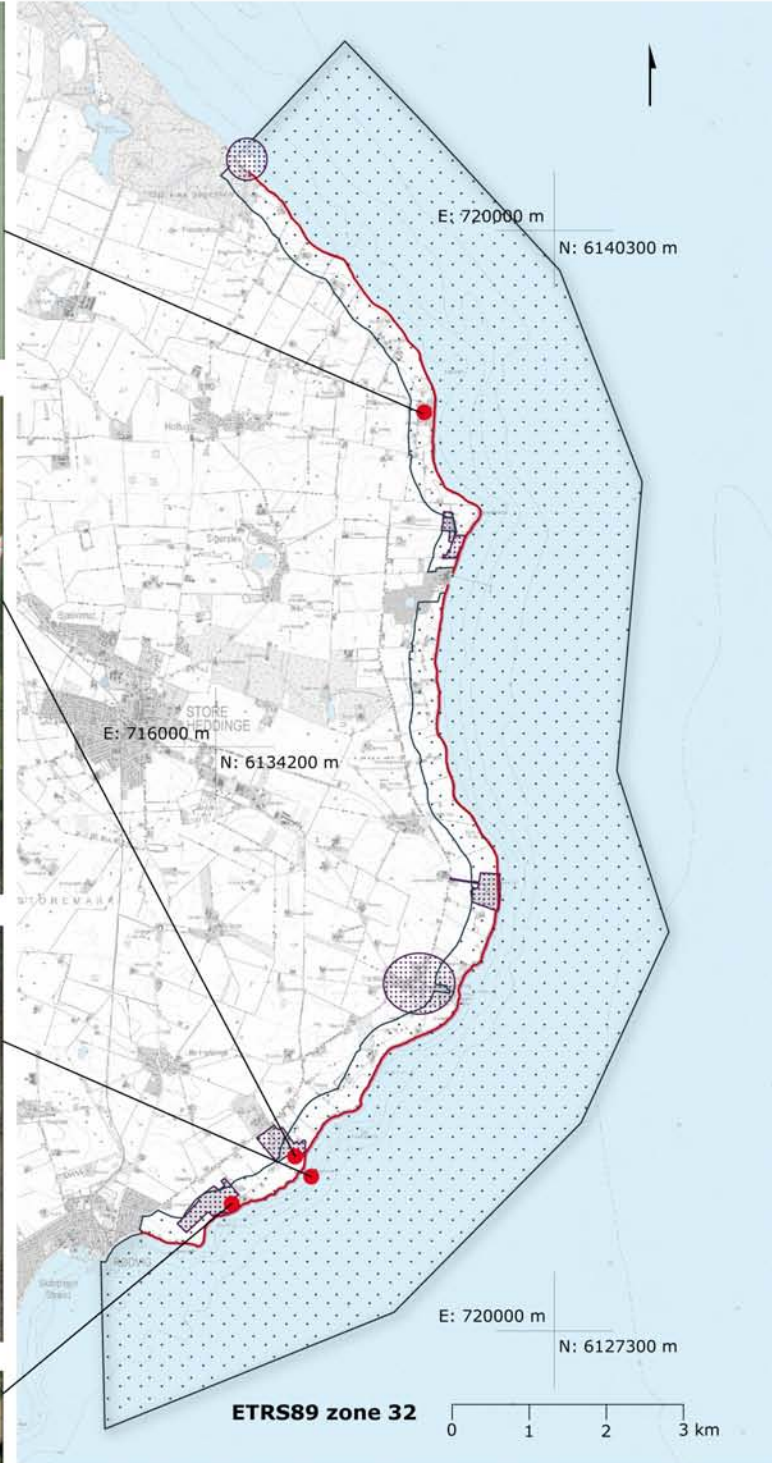
De underjordiske gange i Stevnsfort

Kalkbanker i havbunden

Klintprofil i Boesdal Kalkbrud.

	Nomineret område		Funktional bufferzone
			Bufferzone

Kort over det nominerede område og bufferzoner

Den europæiske sammenslutning for bevarelse af den geologiske arv, ProGeo, har desuden udpeget Stevns Klint som GeoSite. Det betyder, at Stevns Klint indgår i et netværk af særlig vigtige geologiske områder i Europa af videnskabelig betydning. Beskyttelsesmæssigt sidestilles GeoSites i Danmark med Nationale Geologiske Interesseområder.

I hele det nominerede område gælder Naturbeskyttelseslovens § 15 om beskyttelse af kystområder. Denne lovgivning betyder, at der ikke må foretages ændring i tilstanden af strandbredder eller af andre kystnære arealer. Lovparagraffen indebærer blandt andet, at det ikke er tilladt at ændre terrænet, bortgrave råstoffer, tilføre jord eller plante træer og buske. Naturbeskyttelseslovens § 22 sikrer offentlighedens adgang, så kyststrækningen er åben for færdsel til fods, kortvarigt ophold og badning – på eget ansvar.⁴ I Afsnit 2.2.1 redegøres yderligere for loven, idet den også gælder for de landfaste bufferzoner.

Det nominerede område langs Stevns Klint er også omfattet af Lov om kystbeskyttelse.⁵ Loven sikrer, at der tages hensyn til kystlandskabets bevarelse og naturens frie udfoldelse forud for eventuel etablering af kystbeskyttelse. I Afsnit 4.1. behandles kystbeskyttelse.

For de nominerede lokaliteter i Boesdal Kalkbrud og Koldkrigsmuseum Stevnsfort gælder det endvidere, at områderne forvaltes efter Lov om planlægning kapitel 5 om lokalplaner.⁶ Områdernes lokalplaner indeholder retningslinjer for brugen af områder og konkrete plejeplaner med henblik på naturbeskyttelse. I Afsnit 2.2.2 redegøres kort for de gældende lokalplaner for henholdsvis Boesdal Kalkbrud og Koldkrigsmuseum Stevnsfort, eftersom områderne udgør funktionelle bufferzoner.

Holtug Kridtbrud og kalkbankerne ud for Stevns Klint er en del af det europæiske Natura 2000-naturbeskyttelsesnetværk og er således administreret efter det gældende direktiv. Direktivet, som er implementeret i dansk lovgivning via Miljømålsloven, sigter på at bevare truede naturtyper samt vilde dyr og planter.⁷ Kalkbankerne ud for Stevns Klint omfatter forbud mod sugning, gravning, stenfiskeri på havbunden.⁸ Der følger en kortfattet redegørelse for Natura 2000-området ud for Stevns Klint i Afsnit 2.2.3. Dette område danner en maritim bufferzone til det nominerede område.

Boesdal

muneplanlægningen 2013, Miljøministeriet, København.

⁴ Naturbeskyttelsesloven, LBK nr. 933 af 24/09/2009, Miljøministeriet.

⁵ Lov om kystbeskyttelse, LBK nr. 267 af 11/03/2009 § 1, Transportministeriet.

⁶ Lov om planlægning, LBK nr. 937 af 24/09/2009, Miljøministeriet. Stevns Kommune (2007): Lokalplan 47 for Boesdal Kalkbrud, Teknik & Miljø. Se <http://www.stevnskom.dk/Lokalplaner/47.pdf>. Stevns Kommune (2007): Lokalplan 77a, Koldkrigsmuseum Stevnsfort, Teknik & Miljø. Se <http://www.stevns.dk/lib/file.aspx?fileID=1055&target=blank>.

⁷ Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter, Det Europæiske Fællesskab. Miljømålsloven, LBK nr. 932 af 24/09/2009, Miljøministeriet.

⁸ Bekendtgørelse om forbud mod efterforskning og indvinding af råstoffer fra havbunden i EF-fuglebeskyttelsesområder og i Ramsarområder, BEK nr. 984 af 05/12/1994, Miljøministeriet.

2.1.2 Ejendomsretten til det nominerede område

Der er overordnet to former for ejerskab i det nominerede område: offentlig og privat.

Det nominerede område	Ejendomsret
Stevns Klint, 2,3 % offentligt ejet	Stevns Kommune Staten
Stevns Klint, 97,7 % privat ejet	Private lodsejere -95 % ejes af Gjorslev Gods
Holtug Kridtbrud	Staten
Kalkbanker ud for Stevns Klint	Staten
Klintprofilen i Boesdal Kalkbrud	Stevns Kommune
De underjordiske gange i Koldkrigsmuseum Stevnstort	Stevns Kommune

Vigtige lokaliteter langs Stevns Klint, som tjener som adgangsveje til klinten, er alle ejet af det offentlige, institutioner eller af private foreninger, der har til formål at formidle og forvalte områdets natur- og kulturhistoriske arv.

Lokalitet	Ejer	Driftsansvarlig
Boesdal Kridtbrud	Stevns Kommune	Foreningen Boesdal
Stevnstort	Stevns Kommune	Østsjælland Museum
Højeruplund	Selskabet Højeruplund	Selskabet Højeruplund
Stevns Fyr	Staten	Stevns Kommune
Mandehoved/Flagbanken	Stevns Kommune	Østsjælland Museum
Holtug Kridtbrud	Staten	Østsjælland Museum

2.2 Bufferzoner

Formålet med at operere med bufferzoner omkring det nominerede område er først og fremmest at sikre en effektiv beskyttelse af The Outstanding Universal Value.

Bufferzonerne langs Stevns Klint er på landsiden fastlagt ud fra Naturbeskyttelseslovens § 15 om beskyttelse af kystområder og søværts fastlagt ud fra Det Europæiske Fællesskabs beskyttede Natura 2000-område. Disse bestemmelser sætter veldefinerede grænser for områdets anvendelse og udviklingsmulighe-

der, og som sådan virker de som udvidede, beskyttende zoner i forhold til det nominerede område.

Ud over bufferzoner på landsiden og på søsiden af Stevns Klint er der fastlagt en række funktionelle bufferzoner. De funktionelle bufferzoner skal bidrage til yderligere beskyttelse af det nominerede område gennem en velfungerende planlægning for besøgende og styring af menneskelige aktiviteter i zonerne.

2.2.1 Den landfaste bufferzone

Den landfaste bufferzone følger et område forvaltet efter Naturbeskyttelseslovens § 15 om beskyttelse af kystområder. Som det vil blive nævnt i afsnit 2.3 er der ifølge denne lovgivning forbud mod at foretage ændring i tilstanden af strandbredder eller af andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen.

Langs hele Stevns Klint fra Rødvig til Bøgeskov er et område beliggende mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen 300 meter inde i landet fastlagt af Miljøministeriet til at være omfattet af lovbestemmelsen. Denne bufferzone er dynamisk, eftersom strandbeskyttelseslinjen fastlægges ud fra den til enhver tid eksisterende strandbred. Det betyder, at bufferzonen justeres proportionalt med nye erosioner af Stevns Klint. I dag udgør bufferzonens samlede areal cirka 500 hektar.

De konkrete forbud, som Naturbeskyttelseslovens § 15 medfører for den landfaste bufferzone langs Stevns Klint, er sammenfattet i nedenstående.

Ifølge Naturbeskyttelseslovens § 15 må der ikke ...
... etableres hegn, master, stativer, skilte med mere.
... placeres campingvogne, skurvogne og lignende.
... foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, hvorved der fastlægges skel.
... opføres nye bygninger eller ændres og udvides på eksisterende bygninger.
... ændres på terrænet ved at flytte, fjerne eller tilføre for eksempel jord og sten.
... plantes træer og buske med videre.
... bygges terrasser eller trapper.
... henlægges haveaffald og lignende.

Der er enkelte undtagelser fra ovenstående, men ingen af disse har relevans for beskyttelsen, bevarelsen eller præsentationen af Stevns Klint. For jordbruget gælder der særlige regler, således at der efter nærmere godkendelse kan opføres erhvervsmæssigt nødvendige driftsbygninger og fjernes bygninger. Det skal dog fremhæves, at der kun gives dispensation fra lovbestemmelserne i ganske særlige tilfælde, idet bestemmelserne er blevet administreret meget strengt, siden de trådte i kraft i 1937. I dag administrerer Naturstyrelsen Roskilde Naturbeskyttelseslovens § 15.

Det vurderes, at en bufferzone 300 meter ind i landet forvaltet med udgangspunkt i Naturbeskyttelseslovens § 15 er med til at opretholde integriteten af det nominerede område samt sikre områdets rumlige forhold og besøgendes visuelle oplevelse.

Højerup

2.2.2 Funktionelle bufferzoner

De funktionelle bufferzoner komplementerer den landfaste bufferzone og har til formål at fungere som yderligere beskyttelse for det nominerede område, idet disse bufferzoner giver muligheder for at planlægge for besøgende og styre de menneskelige aktiviteter på baggrund af Planlovens bestemmelser.⁹ De funktionelle bufferzoner har med andre ord en væsentlig funktionel betydning for beskyttelsen af det nominerede område.

De funktionelle bufferzoner er: Boesdal Kalkbrud, Koldkrigsmuseum Stevnstort, Højerup, Stevns Fyr, Mandehoved/Flagbanken og Bøgeskov. Disse bufferzoner er udvalgt, fordi de er centrale for oplevelsen af Stevns Klint. Nogle af disse lokaliteter ligger helt eller delvis uden for den bufferzone, der forvaltes efter Naturbeskyttelseslovens § 15 om beskyttelse af kystområder. Ud over ovenstående lokaliteter er Holtug Kridtbrud også et centralt besøgssted.

Boesdal Kalkbrud

Boesdal Kalkbrud ligger på den sydlige del af Stevns Klint, og et sydvendt klintprofil er en del af det nominerede område. Området er et nedlagt kalkbrud, som i dag fungerer som rekreativt område. Der er en lokalplan gældende for området, som blandt andet indeholder en naturplejeplan.¹⁰ Der er et velfungerende stisystem i området, så det er muligt at opleve Stevns Klint fra både klintekanten og stranden. Området er let tilgængeligt, har parkerings- og toiletforhold og er meget velegnet til udendørsarrangementer

Koldkrigsmuseum Stevnstort

Koldkrigsmuseum Stevnstort er et moderne museum beliggende i et tidligere militært anlæg på den sydlige strækning af Stevns Klint. De underjordiske gange er en del af det nominerede område. Ved museet kan Stevns Klint også opleves fra klintekanten. Der er en lokalplan med tilhørende plejeplan gældende for

⁹ Lov om planlægning, LBK nr. 937 af 24/09/2009, Miljøministeriet.

¹⁰ Stevns Kommune (2007): *Lokalplan 47 for Boesdal Kalkbrud*, Teknik & Miljø. Se <http://www.stevnskom.dk/Lokalplaner/47.pdf>.

Koldkrigsmuseum Stevnstfort.¹¹ Området omfatter et stort parkeringsareal, et besøgscenter med skoletjeneste og guidede ture, udendørs udstillingsområder og stisystemer langs Stevns Klint.

Højerup

Højerup er en landsby, der er uløseligt forbundet med Stevns Klints historie. Frem for alt er Højerup det centrale sted at opleve Stevns Klint. I Højerup er det muligt for besøgende at opleve Stevns Klint fra både klintekanten og stranden. Desuden har landsbyen flere spændende kulturhistoriske bygninger og rekreative anlæg samt Stevns Museum. Højerup er historisk det klassiske besøgssted og er i dag den primære indgang til Stevns Klint.

Stevns Fyr

Stevns Fyr dækker over områderne Stevns Fyr og Eskadrille 543. Området bidrager til den samlede oplevelse Stevns Klint. Udsigten fra klintekanten, og de gode handikapforhold i området gør, at gangbesværede personer og kørestolsbrugere kan komme helt ud til kanten af Stevns Klint. De to fyr og fyrmesterboligen er fredede og seværdige for besøgende. Området er omfattet af en lokalplan med tilhørende naturplejeplan.¹²

Mandehoved/Flagbanken

Mandehoved og Flagbanken er med en beliggenhed cirka 40 meter over havet nogle af de højeste steder ved Stevns Klint, og området byder på udsigter fra klintekanten. Området byder på gode forhold for besøgende og er en vigtig lokalitet på grund af udsigten og undervisnings- og formidlingsaktiviteterne.

Bøgeskov

Bøgeskov ligger omkring hundrede meter nord for Stevns Klint. Området omfatter en lille havn og en mindre parkeringsplads, hvortil der er busforbindelse. Beliggenheden er god for besøgende, som ønsker at opleve Stevns Klint fra stranden eller søsiden. Der går en markeret trampesti fra Bøgeskov på stranden langs den nordligste del af Stevns Klint. Der er ingen lokalplan for Bøgeskov, og Stevns Kommune vurderer, at der heller ikke er et umiddelbart behov herfor, da området er velfungerende for besøgende i dag. En lokalplan for området kan blive nødvendig i fremtiden for at styre og regulere brugen af området.

Holtug Kridtbrud

Holtug Kridtbrud er en del af det nominerede område. Det bidrager til oplevelsen af Stevns Klint, og området omkring det nedlagt bruds parkeringsplads har en vigtig funktion i forhold til at modtage og styre besøgende.

11 Stevns Kommune (2007): *Lokalplan 77a, Koldkrigsmuseum Stevnstfort*, Teknik & Miljø. Se <http://www.stevns.dk/lib/file.aspx?fileID=1055&target=blank>.

12 Stevns Kommune (2006): *Lokalplan 73, Stevns Fyr*, Teknik & Miljø. Se <http://www.stevnskom.dk/Lokalplaner/Lok73E.pdf>

Oplysning	Beliggenhed	Geografisk position	Udbredelse (cirka)
Stevns Klint	Stevns Klint – fra Bøgeskov til Rødvig	E: 717.107 N: 6.140.172	15,5 kilometer
		E: 715.164 N: 6.128.461	41,1 hektar
Koldkrigsmuseum Stevnsfort	De underjordiske gange i Stevns Klint	E: 716.984 N: 6.129.413	1,6 kilometer 8.300 kvadratmeter
Boesdal Kalkbrud	Klintprofil i Boesdal Kalkbrud	E: 716.246 N: 6.128.821	77 meter 375 kvadratmeter
Holtug Kridtbrud	Holtug Kridtbrud	E: 718.521 N: 6.138.085	4,6 hektar
Kalkbanker i havbunden	Ud for Stevns Klint ved Koldkrigsmuseum Stevnsfort	E: 716.930 N: 6.129.034	9,15 hektar
Landfast bufferzone	Zone på 300 meter mellem strandbredden og Strandbeskyttelseslinjen fra Bøgeskov til Rødvig	E: 716.044 N: 6.140.960 E: 715.133 N: 6.128.656	500 hektar, inklusiv funktionelle bufferzoner
Maritim bufferzone	Natura 2000-område mellem kystlinjen og cirka to kilometer ud i Østersøen fra Bøgeskov til Rødvig	E: 717.524 N: 6.142.539 E: 714.690 N: 6.126.142	3.700 hektar
Funktionelle bufferzoner	Bøgeskov	E: 716.373 N: 6.141.139	
	Højerup	E: 718.413 N: 6.131.389	
	Koldkrigsmuseum Stevnsfort	E: 716.704 N: 6.129.499	
	Boesdal Kalkbrud	E: 716.022 N: 6.128.812	18 hektar

2.2.3 Den maritime bufferzone

Den maritime bufferzone følger det internationale Natura 2000-område ud for Stevns Klint. Natura 2000 er den samlede betegnelse for beskyttede naturområder udpeget og forvaltet i henhold til Det Europæiske Fællesskabs naturbeskyttelsesdirektiver, der omfatter fuglebeskyttelsesdirektivet og habitatdirektivet. Formålet med områderne er at bevare og beskytte naturtyper og vilde dyre- og plantearter, som er sjældne, truede eller karakteristiske for EU-landene.¹³

Den maritime bufferzone dækker hele strækningen fra Rødvig til Bøgeskov mellem kystlinjen og cirka to

¹³ Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter, Det Europæiske Fællesskab. Direktivet er implementeret i dansk lovgivning via Miljømålsloven, LBK nr. 932 af 24/09/2009, Miljøministeriet.

Den maritime bufferzone

kilometer ud i Østersøen. Natura 2000-området ud for Stevns Klint blev udpeget af Miljøministeriet i 1998 på baggrund af Stevns Rev og havdækkede sandbanker. En udskibningsmole ved Sigerslev Kridtbrud og en transformerstation ud for Bøgeskov Havn, der ligger inden for Natura 2000-området, er ikke omfattet af direktivernes bestemmelser. Natura 2000-området udgør et samlet areal på cirka 3.700 hektar.

Området forvaltes af Miljøministeriet, og øvrige myndigheder er forpligtet til at lægge planen for Natura 2000-området til grund for deres arealdrift, naturforvaltning eller ved øvrig udøvelse af deres respektive beføjelser i henhold til lovgivningen.

Områdets status som del af det internationale Natura 2000-naturbeskyttelsesnetværk forpligter Miljøministeriet til at gøre indsatser for at sikre, at Stevns Rev har en god vandkvalitet, en artsrig undervandsvegetation og er et godt levested for de normalt forekommende arter af bunddyr og fisk. I henhold til gældende national lovgivning er området omfattet af forbud mod brugen af trawl¹⁴ og sugning, gravning samt stenfiskeri.¹⁵

Derudover har Midt- og Vestsjællands politikreds fastsat regler for sejlads med motorbåde og brætsejlads gældende ud for kysten af Stevns Klint. Det gælder blandt andet, at al sejlads skal foregå således, at støj der er til ulempe for andre undgås. Sejlads skal endvidere foregå på en måde, der ikke tilsidesætter dyre- og naturbeskyttelseshensyn.¹⁶

På baggrund af de beskyttende foranstaltninger og restriktioner forbundet med Natura 2000-området ud for kysten langs Stevns Klint vurderes det, at den maritime bufferzone er med til at beskytte og bevare kalkbankerne ud for Stevns Klint samt selve klinten.

2.2.4 Ejendomsrettigheder i bufferzonerne

Ejendomsrettighederne i bufferzonerne tilfalder en række aktører.

¹⁴ Bekendtgørelse om trawl og andet vodfiskeri, BEK nr. 18 af 14/01/1993 § 6 nr. 15 og § 19, Fødevareministeriet.

¹⁵ Bekendtgørelse om forbud mod efterforskning og indvinding af råstoffer fra havbunden i EF-fuglebeskyttelsesområder og i Ramsarområder, BEK nr. 984 af 05/12/1994, Miljøministeriet.

¹⁶ Bekendtgørelse om politiets sikring af den offentlige orden og beskyttelse af enkeltpersoners og den offentlige sikkerhed mv., samt politiets adgang til at iværksætte midlertidige foranstaltninger, BEK nr. 511 af 20/06/2005, Justitsministeriet, samt Midt- og Vestsjællands Politi (2010): "Reglement for sejlads med motorbåde og brætsejlads ud for kysten i Midt- og Vestsjællands politikreds", j.nr. 1200-50180-00002-08.

Ejendomsrettigheder i bufferzonerne
Staten ejer farvandet ud for Stevns Klint samt områder ved Stevns Fyr og Mandehoved.
Stevns Kommune ejer Boesdal Kalkbrud, et område rummende Koldkrigsmuseum Stevnsfort samt overdrev mellem museet og klintekanten, Eskadrille 543 ved Stevns Fyr, Stevns Naturcenter i Mandehoved og Flagbanken.
Gjorslev Gods ejer det ikke matrikulerede område ved Bøgeskov. Godset har desuden anmeldte rettigheder til indvinding af kridt og kalk langs Stevns Klint, se Afsnit 4.1.1.
Selskabet Højeruplund ejer områder omkring Højerup, heriblandt Mindelunden og Højerup Gamle Kirke.
Østsjælland Museum ejer i Højerup Stevns Museum og overdrev syd for museet.
Øvrige arealer i bufferzonerne er ejet af virksomheder og private lodsejere.

2.3 Lovgivning

Det nominerede område og bufferzonerne er omfattet af en række lovgivninger, der hver især opstiller rammerne for menneskelig aktivitet. De gældende regler for Stevns Klint er nærmere beskrevet i forvaltningsplanens kapitler, når dette er relevant. Nedenstående tabel beskriver kort lovgrundlaget for forvaltning af Stevns Klint og bufferzonerne.

Lovgivning	Beskrivelse
Lov om planlægning LBK nr. 937 af 24/09/2009	<p>Planloven skal sikre, at den sammenfattende planlægning forener de samfundsmæssige interesser i arealanvendelsen og medvirker til at værne om landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet. Loven er det grundlæggende planlægningsredskab for Stevns Kommune.</p> <p>Kapitel 2a om planlægning i kystområderne sikrer, at områderne friholdes for bebyggelse og anlæg, som ikke er afhængige af kystnærhed.</p> <p>Kapitel 4 om kommuneplanlægning sikrer, at der fastlægges en hovedstruktur og retningslinjer for kommunens arealanvendelse, samt rammer for lokalplanernes indhold.</p> <p>§ 11a, stk. 1, nr. 16 har til formål at sikre geologiske bevaringsværdier, herunder beliggenheden af områder med særlig geologisk værdi. I bemærkninger til loven fremgår det, at værdifulde geologiske landskabstræk, deres indbyrdes overgange og sammenhænge skal sikres, og at værdifulde geologiske kystprofiler skal bevares.</p> <p>Kapitel 5 om lokalplanlægning giver mulighed for detaljerede planer for arealanvendelse i et afgrænset område. I bufferzonen foreligger der lokalplaner for Boesdal Kalkbrud, Koldkrigsmuseum Stevnsfort og Stevns Fyr. Det er planlagt at lave lokalplan for Højerup i 2012.</p> <p>Kapitel 7 om landzoneadministration udstikker en række restriktioner på udstykning, ny bebyggelse og ændring af eksisterende bebyggelse i landzonen og kystnærhedszonen.</p>

Lovgivning	Beskrivelse
<p>Naturbeskyttelsesloven</p> <p>LBK nr. 933 af 24/09/2009</p>	<p>Lovbekendtgørelsen skal medvirke til at værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet.</p> <p>§ 3 i Naturbeskyttelsesloven beskytter søer, vandløb, heder, moser, strandenge, strandsumpe, ferske enge, overdrev m.v. langs Stevns Klint mod ændringer af deres tilstand.</p> <p>§ 15 i loven beskytter mod ændringer i kystområderne. Området mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen 300 meter inde i landet er med til at sikre, at arealerne Stevns Klint friholdes for indgreb, der ændrer deres nuværende tilstand og anvendelse.</p> <p>§ 22 sikrer offentlighedens adgang, således at kysten er åben for færdsel til fods, kortere ophold på stranden og badning under eget ansvar.</p> <p>§ 29a beskytter en række sjældne eller truede dyrearter mod forsætlig forstyrrelse med skadelig virkning for arten eller bestanden. Desuden foreskriver paragraffen, at yngle- eller rasteområder for de respektive arter ikke må beskadiges eller ødelægges.</p>
<p>Lov om kystbeskyttelse</p> <p>LBK nr. 267 af 11/03/2009</p>	<p>Formålet med kystbeskyttelse er blandt andet at beskytte ejendom mod nedbrydning fra havet. Dette formål varetages ved en afvejning af behovet for kystbeskyttelse, kystlandskabets bevarelse og genopretning og naturens frie udfoldelse.</p> <p>Der skal foreligge tungtvejende grunde for at etablere kystbeskyttelses anlæg langs kyststrækningen ud for Stevns Klint, der i forvejen er uberørte af sådanne anlæg. Jo mere værdifuld en kyststrækning anses for at være ud fra kystdynamiske, geologiske, landskabelige eller biologiske hensyn, jo større krav stilles der til begrundelsen for etableringen af anlægget.</p>
<p>Det Europæiske Fællesskabs Habitatsdirektiv</p> <p>Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992</p>	<p>Direktivet har til formål at sikre bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter. Direktivet forpligter Danmark til at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Natura 2000-områderne langs Stevns Klint og en række arter er omfattet af direktivet.</p>
<p>Miljømålsloven</p> <p>LBK nr. 932 af 24/09/2009</p>	<p>Loven har blandt andet til formål at fastlægge rammerne for planlægning inden for de internationale naturbeskyttelsesområder.</p> <p>Loven implementerer Det Europæiske Fællesskabs direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter i den danske lovgivning.</p> <p>Holtug Kridtbrud, farvandet ud for Stevns Klint samt en række dyre- og plantearter er omfattet af loven og direktivet.</p>
<p>Det Europæiske Fællesskabs Fuglebeskyttelsesdirektiv</p> <p>Rådets direktiv 79/409/EØF af 2. april 1979 om beskyttelse af vilde fugle</p>	<p>Direktivet sigter på at bevare, forvalte og regulere alle de fuglearter, som i vild tilstand har deres naturlige ophold på medlemsstaternes europæiske territorium – heri medregnet deres æg, reder og levesteder – samt at regulere udnyttelsen af disse arter.</p>
<p>Bekendtgørelse om fredning af visse dyre- og plantearter mv., indfangning af og handel med vildt og pleje af tilskadekommet vildt</p> <p>BEK nr. 901 af 11/07/2007</p> <p>32</p>	<p>Bekendtgørelsen har til formål at bevare og beskytte dyre- og plantearter.</p>

Lovgivning	Beskrivelse
<p>Fiskeriloven</p> <p>LBK nr. 978 af 26/09/2008</p> <p>BEK nr. 18 af 14/01/1993</p>	<p>Fiskeriloven har til formål at sikre både beskyttelse og ophjælpning af levende ressourcer i salt- og ferskvand og beskyttelse af andet dyre- og planteliv, samt at sikre et bæredygtigt grundlag for erhvervsmæssigt fiskeri.</p> <p>Bekendtgørelse om trawl og andet vadfiskeri regulerer fiskeri på dansk fiskeriterritorium med ethvert trawl- eller vodredskab.</p> <p>§ 6 nr. 15 forbyder skovltrawl i området ud for Stevns Klint.</p> <p>§19 forbyder fiskeri med flydetrawl i området ud for Stevns Klint.</p>
<p>Ordensbekendtgørelsen</p> <p>BEK nr. 511 af 20/6/2005</p> <p>Reglement for sejlads med motorbåde og brætsejlad ud for kysten i Midt- og Vestsjællands politikreds</p>	<p>Ordensbekendtgørelsens § 14, stk. 2 giver Politiet hjemmel til at fastsætte regler for sejlads med motorbåde og brætsejlad ud for kysten.</p> <p>Reglementet fastsat af Midt- og Vestsjællands politikreds – herunder farvandet ud for Stevns Klint – foreskriver blandt andet, at al sejlads skal foregå således, at støj der er til ulempe for andre undgås. Sejladsen skal endvidere foregå på en måde, der ikke tilsidesætter dyre- og naturbeskyttelseshensyn.</p>
<p>Museumsloven</p> <p>LBK nr. 1505 af 14/12/2006</p>	<p>Lovens formål er at fremme museernes virksomhed og samarbejde med henblik på at sikre Danmarks kultur- og naturarv samt adgang til og viden om denne og dens samspil med verden omkring os.</p> <p>§ 31 i loven sikres, at en geologiske genstand, botaniske eller zoologiske genstande af fossil eller subfossil karakter og meteoritter der er fundet i Ddanekræ, såfremt disse genstande er af enestående videnskabelig eller udstillingsmæssig værdi.</p> <p>Østsjælland Museum står for indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling af kalkens geologi og kulturhistorie i henhold til Museumsloven.</p>
<p>Råstofloven</p> <p>LBK nr. 950 af 24/09/2009</p> <p>BEK nr. 984 af 05/12/1994</p>	<p>Råstofloven har til formål at sikre, at udnyttelsen af råstofforekomsterne på land og i hav sker som led i en bæredygtig udvikling.</p> <p>Bekendtgørelsen indeholder forbud mod efterforskning og indvinding af råstoffer fra havbunden i EF-fuglebeskyttelsesområder og i Ramsarområder. I Natura 2000-området ud for Stevns Klint er der forbud mod sugning, gravning og stenfiskeri.</p>
<p>Danmarks Riges Grundlov</p> <p>LOV nr. 169 af 05/06/1953</p>	<p>Grundlovens § 73 omhandler både ejendomsrettens ukrænkelighed og ekspropriation. Stykket om ekspropriation og retten til erstatning kan komme i spil i forhold til Gjorslevs Gods anmeldte rettigheder til brydning i bufferzonen. Se Afsnit 4.1.1</p> <p>Grundlovens § 82 sikrer det kommunale selvstyre. Dette har betydning for Stevns Kommunes drifts- og udviklingsopgaver i bufferzonerne.</p>

Fodnote

1 Naturbeskyttelsesloven, LBK nr. 933 af 24/09/2009 § 15, Miljøministeriet, og Miljøministeriet (2010): Strandbestyttelseslinjen, By- og Landskabsstyrelsen. Se <http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/EE504509-CA50-42BB-A9D2-B46C496BC015/109858/Landskabsversion110510.pdf>.

3 Visionen for Stevns Klint

Visionsarbejdet er et vigtigt omdrejningspunkt for at frembringe en velfungerende forvaltningsplan. Visionen for Stevns Klint udspringer af Verdensarvs-konventionen og en række formelle drøftelser blandt de involverede interessenter. Styregruppen og medarbejdere i Stevns Kommune, Østsjællands Museum og Stevns Turistbureau samt omkring 110 borgere bidrog til visionsarbejdet i løbet af vinterhalvåret 2010-2011. En arbejdsgruppe under Styregruppen bearbejdede idéerne og synspunkterne til visionen, som er besluttet af Styregruppen, Stevns Kommunes kommunalbestyrelse og bestyrelsen for Østsjællands Museum.

Visionen gælder frem til 2026, og målgruppen er alle virksomme interessenter i det nominerede område og bufferzonerne. Visionen er suppleret af målsætninger, der understøtter og forklarer den langsigtede vision. En række operationelle mål er opstillet i de efterfølgende kapitler.

En enestående geologisk lokalitet

3.1 Visionen for Stevns Klint

Visionen ”Stevns Klint 2026” er ikke blot en fælles drøm, men en ledestjerne, der angiver den foretrukne, fremtidige tilstand for det nominerede område. Visionen er en realistisk beskrivelse af, hvordan Stevns Klint og den menneskelige relation til et kommende verdensarvsområde tager sig ud i år 2026.

Eftersom alle involverede aktører i forvaltning og udvikling af Stevns Klint forpligter sig til at styre og stræbe efter visionen, bidrager den til at forbinde nutid og fremtid og skabe koordination og entydig retning for Stevns Klint. Visionen er således vigtig i forhold til nuværende og fremtidige planer og strategier for Stevns Klint.

Stevns Klint 2026

Stevns Klint er et velbevaret verdensarvsområde med en enestående geologisk lokalitet, som forvaltes og udvikles på et bæredygtigt grundlag i respekt for både de naturskabte og kulturelle værdier til glæde for nuværende og kommende generationer.

Brugerne og de lokale borgeres relation til Stevns Klint er kendetegnet ved sameksistens, respekt og forståelse for verdensarven og områdets øvrige naturskabte og kulturelle værdier samt viljen til at beskytte og opretholde Stevns Klints integritet.

Besøgende fra hele verden rejser til Stevns Klint for at opleve de dramatiske, geologiske formationer og lære om klintens natur- og kulturhistorie med udgangspunkt i forskningsbaseret formidling. Turismen er udpræget bæredygtig, hvilket indebærer, at det er muligt at tilbyde kvalitetsoplevelser samtidig med, at verdensarvens værdier beskyttes og bevares.

I kølvandet på anerkendelsen af Stevns Klint som UNESCO Verdensarv opstår nye lokale beskæftigelsesmuligheder inden for naturpleje, formidling og turisme samt bygge- og servicesektorerne.

3.2 Målsætninger

Visionen Stevns Klint 2026 er langsigtet og peger i retning af det overordnede endemål. Men for at omsætte visionen til virkelighed er det nødvendigt at opstille en række målsætninger, som understøtter og uddyber visionen.

Den overordnede målsætning for Stevns Klint er at sikre beskyttelse, videnskabelige studier og formidling af værdierne, som ligger til grund for nomineringen af området til UNESCO's verdensarvsliste, det vil sige de geologiske lag i Stevns Klint.

3.2.1 Verdensarven

Der skal ske en forbedring i det nominerede område og bufferzonerne af de foranstaltninger, der beskytter og bevarer de geologiske værdier langs hele Stevns Klint. En velbevaret verdensarv forvaltet på et bæredygtigt grundlag forudsætter fokus på naturbeskyttelse, formidling og styring af besøgende.

Den visuelle skønhed i området skal opretholdes. Det indebærer først og fremmest, at den utæmmede klint beskyttes mod tiltag, der påvirker den visuelle oplevelse.

3.2.2 Styring

Styregruppen for Stevns Klint skal sikre en effektiv og helhedsorienteret styring. Med udgangspunkt i lovgivning og planer for området skal der leveres løsninger, som opfylder UNESCO Verdensarvskonventionens og lokalsamfundets krav til forvaltningen af Stevns Klint.

Et stærkt netværk af aktører skal danne grundlag for en velfungerende og koordineret forvaltning og udvikling af Stevns Klint. Der skal være en entydig ansvarsfordeling af de forskellige forvaltnings- og udviklingsopgaver. Alle skal bidrage med deres kompetencer for at opfylde visionen Stevns Klint 2026.

3.2.3 Lokalt engagement

Lokale borgere skal have mulighed for at blive hørt og inddraget i beslutninger, der vedrører deres hverdag i verdensarvsområdet og bufferzonerne. Dette skal skabe gode løsninger til glæde for alle og bidrage til styrket lokal forankring og ejerskab, hvilket anses for at være et stærkt værn om Stevns Klints integritet.

Ved at de involverede aktører i forvaltningen af Stevns Klint opretholder en god dialog med lodsejere og øvrige lokale borgere skal der skabes grobund for stolthed, respekt og forståelse for områdets særlige værdier.

3.2.4 Turisme

Stevns Klint skal være i stand til at tiltrække turister fra hele verden. Dette indebærer ikke blot en velfungerende forvaltning af verdensarvsområdet, men også en målrettet information og markedsføring.

Turisme på Stevns skal udvikles på et bæredygtigt grundlag. Bæredygtig turisme betyder først og fremmest, at aktiviteter for besøgende ikke belaster værdier i Stevns Klint og de øvrige naturskabte og kulturelle værdier i verdensarvsområdet og bufferzonerne. For det andet betyder det en hensyntagen til lokalbefolkning og dens generelle velfærd. For det tredje betyder det, at vækst i de turistrelaterede erhverv er lokalt forankret.

3.2.5 Formidling og forskning

Formidlingen af Stevns Klint skal udvikles professionelt og målrettes forskellige typer af besøgende. Både konventionelle og moderne formidlingsplatforme skal anvendes.

Formidlingen skal være forskningsbaseret. Det indebærer, at der bedrives forskning om de geologiske processer og at forskningsresultaterne og deres betydning gøres forståelige for almenheden. Derfor skal der skabes gode rammer for at bedrive forskning og for at forankre forskningsresultater i området. Øget kendskab til og forståelse for den enestående universelle betydning af Stevns Klints lagdeling er ikke blot en målsætning i sig selv, men også en måde at beskytte kerneværdien.

3.2.6 Trafikal infrastruktur

Den trafikale infrastruktur til Stevns Klint skal forbedres under hensyntagen til lokalsamfundet. Det indebærer, at der skal udarbejdes en trafikhandlingsplan for Stevns Kommune.

3.2.7 Aktiviteter langs Stevns Klint

Det skal være muligt at bruge dele af området langs Stevns Klint til rekreation, uden at det påvirker hverken den enestående universelle værdi eller Stevns Klints integritet. Informationer om henholdsvis tilladte og forbudte rekreative aktiviteter skal forbedres og formidles, så der ikke hersker tvivl om aktiviteter i det nominerede område og bufferzonerne.

Regler og sikkerhed for færdsel i området langs Stevns Klint skal fremmes under hensyntagen til opretholdelse af Stevns Klints integritet.

Stevns Klint

4 Beskyttelse og bevaring af Stevns Klint

En effektiv beskyttelse af de enestående universelle værdier i Stevns Klint skal sikre, at det nominerede område kan gå i arv fra nuværende til kommende generationer. Det er således af afgørende betydning, at der værnes om værdierne og integriteten i det nominerede område.¹

Med ansøgningen om at blive optaget på UNESCO's verdensarvsliste påhviler en forpligtelse til at beskytte og bevare Stevns Klint i dag og i fremtiden. Dette er en forpligtelse, som alle involverede aktører påtager sig med stor ydmyghed og velvilje.

Dette kapitel omhandler udelukkende beskyttelse og bevaring af de geologiske værdier i Stevns Klint. De følgende kapitler sætter fokus på naturplejen langs klintekanten, forskning og formidling af Stevns Klint, bæredygtig turisme i området og infrastrukturen til og på Stevns. Disse emner er også vigtige for at opretholde en effektiv beskyttelse af det nominerede område og områdets øvrige naturskabte og kulturelle værdier samt bevaring af områdets integritet.

Østersøens bølger sikrer friske blotninger af de geologiske lag

4.1 Beskyttelse og bevaring af de geologiske værdier

Stevns Klints geologiske værdier påvirkes af både naturens kræfter og menneskelig aktivitet. En effektiv beskyttelse af det nominerede område må således ses i relation til disse faktorer.

¹ UNESCO (2008): *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, World Heritage Center.

Østersøens påvirkning af Stevns Klint er helt afgørende for beskyttelsen af kerneværdierne og bevaringen af det nominerede områdes integritet. Østersøens bølger skaber vedvarende erosion af Stevns Klint, hvilket sikrer mod tilgroning og nedslidning og fører til nye, friske blotninger af de geologiske lag. Standses denne naturlige proces gennem kystsikring, vil det på sigt betyde, at den geologiske lagdeling skrider til, og at planter vil vokse op. Et sådant scenario kan hverken siges at beskytte eller bevare den komplette og meget synlige, geologiske lagserie for kommende generationer – områdets integritet vil derfor være på spil. Derimod er en ubeskyttet kyst – om end det kan synes paradoksalt – en grundlæggende forudsætning for at beskytte The Outstanding Universal Value og bevare integriteten i Stevns Klint.

Den menneskelige faktor har været i spil igennem århundreder gennem indvinding af råstof. Som det vil fremgå i næste afsnit er råstofindvindingen begrænset i dag, men der er synlige spor fra tidligere råstofindvindinger på visse steder i Stevns Klint. Indsamling af fossiler og andet geologisk materiale udgør en anden potentiel udfordring for opretholdelsen af integriteten i det nominerede område. En udpegning som UNESCO Verdensarv vil næppe øge interessen fra forskningsverdenen, der allerede i dag har stor bevhængelse for Stevns Klint i kraft af den komplette, geologiske lagserie. Men det er muligt, at øvrige besøgende vil være interesserede i at tage et minde fra Stevns Klint med hjem i form af et fossil, en forstening, en flot kalk- eller flintesten eller noget Fiskeler. Hvad enten geologisk materiale ender i laboratorier eller private hjem, er det vigtigt at kontrollere indsamlingen af materiale, så Stevns Klints integritet ikke bringes i fare.

4.1.1 Den nuværende situation

The outstanding universal Value findes langs hele Stevns Klint, i Boesdal Kalkbrud, Koldkrigsmuseum Stevnsforts underjordiske gange, Holtug Kridtbrud og under havoverfladen ud for Koldkrigsmuseum Stevnsfort. Det er disse lokaliteter, det er afgørende at beskytte og bevare. Sidst i afsnittet redegøres der for den nuværende situation vedrørende råstofindvinding, og indsamling af geologisk materiale til forskning og souvenirs.

Kyststrækningen

I dag forårsager Østersøens bølger erosion af Stevns Klint langs hele den 15,5 kilometer lange kyststrækning. De eneste undtagelser er mindre kystsikringer ved Højerup og Boesdal Kalkbrud. Neden for Højerup Gamle Kirke er der en cirka 60 meter lang og 20 meter bred kystsikring. Den gamle middelalderkirke ligger dramatisk på klintekanten, efter den mistede koret under et stort klinteskred i 1928. Kystsikringen blev lavet for at sikre resten af den nu fredede kirke mod at styrte ned fra klintekanten. Ved Boesdal Kalkbrud udgør resterne af en gammel havn en 20 meter lang og 5 meter bred kystsikring ved åbningen af klinten.

Kysterosionen langs Stevns Klint truer ikke anlæg af vital betydning for mange mennesker, og skulle Stevns Kommune i fremtiden modtage en ansøgning om at anlægge en kystsikring i det nominerede område, sikrer Lov om kystbeskyttelse, at der sker en afvejning af behovet for kystbeskyttelse i forhold til kystlandskabets bevarelse og naturens frie udfoldelse.² Stevns Kommune – som forvalter lovgivningen om kystsikring – vurderer således, at der skal foreligge tungtvejende argumenter for at etablere kystsikringsanlæg.

Også Naturbeskyttelseslovens § 15 er med til at beskytte Stevns Klint.³ Loven angiver konkrete forbud i en zone på 300 meter ind i landet. Eksempelvis er det ikke tilladt at ændre terrænet, tilføre jord eller plante træer og buske, hvilket ellers kunne påvirke kerneværdierne i Stevns Klint negativt. Naturstyrelsen Roskilde er forvaltningsmyndighed af denne lovparagraf og administrerer den strengt.

På enkelte lokaliteter langs Stevns Klint findes der spor efter tidligere tiders råstofindvinding. De nedlagte

² Lov om kystbeskyttelse, LBK nr. 267 af 11/03/2009 § 1, Transportministeriet.

³ Naturbeskyttelsesloven, LBK nr. 933 af 24/09/2009 § 15, Miljøministeriet, og Miljøministeriet (2010): *Strandbeskyttelseslinjen*, By- og Landskabsstyrelsen. Se <http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/EE504509-CA50-42BB-A9D2-B46C496BC015/109858/Landskabsversion110510.pdf>.

brud i Boesdal og Holtug er de mest synlige. Områdernes beskyttelse og bevaring behandles særskilt nedenfor, da begge områder i dag bidrager til Stevns Klints integritet. Men der er også andre spor af råstofindvinding. I midten af 1800-tallet begyndte en produktion af byggesten savet direkte ud af klinten. I dag bærer Stevns Klint flere steder spor efter denne brydning. Disse spor kaldes skær. Der findes også forskellige spor af hejseværker, som har været brugt i forbindelse med ophejsning af kridtsten eller fiskerjoller.

Disse spor er en del af den kulturhistoriske fortælling om Stevns Klint. Da de hører fortiden til og på lang sigt vil blive slettet som følge af nedskridning, vurderes det, at de kulturhistoriske spor ikke udgør en fare for integriteten i det nominerede område.

Sammenfattende skal det således fremhæves, at de nuværende forhold på kyststrækningen mellem Rødvig og Bøgeskov fører til, at der løbende opstår erosion, hvorved nye, friske blotninger kommer til syne i Stevns Klint. Dette vil fortsætte i minimum 20.000 år. Den naturlige kysterrosion yder den primære beskyttelse af det nominerede område og er med til at skabe og bevare klinten.

Boesdal Kalkbrud

I Boesdal Kalkbrud indgår en sydvendt klintprofil ved friluftsscenen i det nominerede område. Profilens geologiske lagserie er et særligt godt eksempel på en symmetrisk bankeform og bidrager derved til at understøtte Stevns Klints integritet. Den flotte klippevæg påvirkes kun meget langsomt af naturlig erosion forårsaget af nedbør. Der sker ingen menneskelig påvirkning af denne kerneværdi. Naturbeskyttelseslovens § 15 gælder for området. Desuden er Boesdal Kalkbrud forvaltet efter Lov om planlægning. Lovgivningerne vurderes at tilvejebringe tilstrækkelig beskyttelse af det nominerede område i Boesdal Kalkbrud.

Koldkrigsmuseum Stevnfort

De underjordiske gange i Koldkrigsmuseum Stevnfort er en del af det nominerede område. I det 1,6 kilometer lange gangsystem er det muligt at se den geologiske lagdeling i tre dimensioner. Lagdelingen

Spor efter produktion af byggesten

er godt beskyttet, eftersom de underjordiske gange kun er tilgængelige på en af museets guidede ture. Desuden arbejder Koldkrigsmuseum Stevnstørt på at få fredet området bygninger, herunder de underjordiske gange, se Afsnit 7.1.4.

Havbunden ud for Stevns Klint

I en kyststrækning omkring Koldkrigsmuseum Stevnstørt ses kalkbankerne i havbunden. Kalkbankernes omrids bidrager til klintens integritet og er medtaget i kerneområdet. Kalkbanker ud for Stevns Klint ligger i området, der er omfattet af Det Europæiske Fællesskabs direktiv om Natura 2000 naturbeskyttelse. Direktivet er implementeret i dansk lovgivning via Miljømålsloven.⁴ Som nævnt i Afsnit 2.2.3 er området derudover omfattet af forbud mod sugning, gravning og stenfiskeri i henhold til gældende national lovgivning, hvilket beskytter områdets geologiske værdier.⁵

Holtug Kridtbrud

Holtug Kridtbrud er også et beskyttet Natura 2000-område og desuden beskyttet i henhold til Naturbeskyttelsesloven. Det særlige ved området i geologisk øjemed er, at en særlig bryozofattig udgave af bryozobanker er synlig, hvilket komplementerer Stevns Klints integritet.

Holtug Kridtbrud er et godt sted at finde fossiler og forsteninger, og der er blandt andet fundet Danekræ i bruddet – det vil sige naturhistoriske genstande af enestående videnskabelig eller udstillingsmæssig værdi. Danekræ tilhører Staten.⁶ Den geologiske værdi, som fossiler og forsteninger udgør, er også vigtig i forhold til at bevare områdets integritet.

Råstofindvinding

Region Sjælland udarbejder i henhold til råstofloven en råstofplan, som fastlægger, hvor der kan graves sand, grus, sten og ler samt kalk og kridt.⁷ I denne råstofplan er udpeget/udlagt graveområder og interesseområder. Udlægget af områderne har til formål at sikre, at områderne ikke udlægges til formål, der vil kunne forhindre eller besværliggøre senere råstofindvinding. Samtidigt skal det sikres, at råstofindvinding kun finder sted inden for de udlagte graveområder.

Inden for råstofplanens graveområder er kommunen som udgangspunkt forpligtet til at meddele tilladelse til råstofindvinding under hensyntagen til særlige beskyttelsesinteresser, herunder fortidsminder og beskyttede naturtyper med videre.

Inden arealerne anvendes til andre formål, skal det i interesseområderne sikres, at det undersøges, om der er en råstofforekomst som kan indvindes. Der vil normalt ikke blive givet gravetilladelse inden for interesseområderne medmindre samfundsmæssige interesser taler for det, og hvis det ikke er i modstrid med andre væsentlige interesser, og der er en dokumenteret forekomst.

Råstofplanen er Stevns Kommunes administrationsgrundlag for afgørelser om råstofindvinding. En tilladelse til råstofindvinding gives med udgangspunkt i råstofplanens retningslinjer. I Stevns Kommune er der udlagt et graveområde omkring Sigerslev Kridtbrud, som er kommunens eneste aktive brud.

Stevns Klint er udpeget som Nationalt Geologisk Interesseområde⁸, hvilket vil sige, at området har fundamental betydning for forståelsen af Danmarks geologiske udvikling. Lovgivningen foreskriver, at Nationale Geologiske Interesseområder skal sikres og bevares. Derudover har ProGeo – den europæiske sammenslutning for bevarelse af den geologiske arv – udpeget Stevns Klint som GeoSite, og således indgår Stevns Klint i et netværk af særlig vigtige europæiske geologiske områder af videnskabelig betydning.

⁴ *Ministerrådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter. Miljømålsloven, LBK nr. 932 af 24/09/2009, Miljøministeriet.*

⁵ *Bekendtgørelse om forbud mod efterforskning og indvinding af råstoffer fra havbunden i EF-fuglebeskyttelsesområder og i Ramsarområder, BEK nr. 984 af 05/12/1994, Miljøministeriet.*

⁶ *Bekendtgørelse af museumsloven, LBK nr. 1505 af 14/12/2006, Kulturministeriet, § 31.*

⁷ *Region Sjælland (2008): Råstofplan for Region Sjælland 2008, Sorø.*

⁸ *Se Naturstyrelsen (2011) Oversigt over statslige interesser i kommuneplanlægningen 2013, Miljøministeriet, København.*

Udsigt ved Holtug Kridtbrud

Stevns Kommuneplan⁹ indeholder retningslinjer til sikring af overordnede geologiske bevaringsværdier, herunder beliggenheden af områder med særlig geologisk værdi i henhold til gældende Lov om planlægning.¹⁰ I bemærkninger til loven fremgår det, at værdifulde geologiske landskabstræk, deres indbyrdes overgange og sammenhænge skal sikres, og at værdifulde geologiske kystprofiler skal bevares.

Af bemærkninger til lovgivningen er det præciseret, at Nationale Geologiske Interesseområder ikke må forringes ved, at de sløres eller ødelægges af gravning, bebyggelse, tekniske anlæg, skovbeplantning eller lignende. Beskyttelsesmæssigt sidestilles GeoSites med Nationale Geologiske Interesseområder.

Med status som Nationalt Geologisk Interesseområde og europæisk GeoSite, samt Naturbeskyttelseslovens, Lov om planlægnings restriktioner og regionplanen for Region Sjælland, er Stevns Klint i dag godt beskyttet mod råstofindvinding. Som nævnt er det ikke tilladt at ændre terrænet og bortgrave råstoffer i de 100 meter tættest på kysten i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 15, og der kan desuden ikke opnås tilladelse til råstofindvinding i et Nationalt Geologisk Interesseområde. Således er Stevns Klint godt beskyttet mod råstofindvinding i dag og i fremtiden.

I dag er der anmeldte rettigheder for kridt og kalk langs med hele kyststrækningen. Rettighederne ejes af Gjorslev Gods og bortfalder først den 1. juli 2028.¹¹ For at udnytte anmeldte rettigheder skal der søges om tilladelse til indvinding hos Stevns Kommune. I henhold til ovenstående vil der ikke blive givet tilladelse til råstofindvinding i nærheden af Stevns Klints kerneværdier. Et sådant afslag vil som udgangspunkt være et ekspropriativt indgreb, hvorfor rettighedsejer kan gøre krav på erstatning.¹² Kan særlige samfundsinteresser påvises, kan dette udgangspunkt fraviges. Eventuelle erstatningspålæg vil påhvile Staten. Spørgsmål om erstatning skal afklares ved domstolene.

⁹ Stevns Kommune (2009): *Stevns Kommuneplan 09*, Stevns.

¹⁰ *Lov om planlægning*, LBK nr. 937 af 24/09/2009, § 11a, stk. 1, nr. 16 Miljøministeriet. Se også Naturstyrelsen (2011) *Oversigt over statslige interesser i kommuneplanlægningen 2013*, Miljøministeriet, København.

¹¹ *Råstofloven*, LBK nr. 950 af 24/09/2009, Miljøministeriet.

¹² *Danmarks Riges Grundlov*, LOV nr. 169 af 05/06/1953, Statsministeriet, § 73.

I dag er råstofindvindingen langs Stevns Klint begrænset til Sigerslev Kridtbrud. Dette kridtbrud ligger uden for det nominerede område. Råstofressourcen ved Sigerslev Kridtbrud forventes at kunne holde 25-30 år frem i tiden, før det kan blive nødvendigt at inddrage nye områder til indvinding af råstof. OMYA A/S har forpagtet rettighederne til råstofindvinding og har tilladelse til indvinding i udpegede arealer i Sigerslev Kridtbrud frem til 1. juli 2013. Ved kysten er den geologiske lagdeling nedbrudt i en bredde af 157 meter. Der brydes dog ikke længere i kanten, og der vil som nævnt heller ikke blive givet tilladelse til dette i fremtiden, fordi Stevns Klint er Nationalt Geologisk Interesseområde. Brydningen foregår i stedet inde i landet og udgør således ikke længere en trussel mod bevaring af Stevns Klint. Sideløbende med råstofindvindingen sker der en reetablering af de udtømte dele af kridtbruddet, og området vil efterhånden blive reetableret som et natur- og rekreativt område. Ifølge tilladelsen skal OMYA A/S etablere mindst ét geologisk profil i kridtbruddet i samarbejde med Østsjællands Museum, og der skal opsættes en informationstavle ved profilet.¹³ Således vil Sigerslev Kridtbrud på sigt komme til at udgøre et komplementerende bidrag til det nominerede område.

Fredningsnævnet har ikke fundet det nødvendigt med yderligere fredning. Begrundet i, 1) at der er tilstrækkelige råstofreserver i mindre kystnære områder, 2) at kommunen skal give tilladelse til indvinding, og 3) at Naturbeskyttelsesloven blev administreret strengt. Naturklagenævnet stadfæstede senere denne afgørelse med den konklusion, at råstofindvinding ikke udgør en konkret trussel i områderne langs Stevns Klint, og at Stevns Klint er tilstrækkelig beskyttet af eksisterende lovgivning.¹⁴

Indsamling af geologisk materiale

Indsamlingen af geologisk materiale sker af lokale borgere, turister, uddannelsesinstitutioner, amatørgeologer og forskere. Indsamling foretaget af lokale borgere og turister kan karakteriseres som lille og foretages typisk uden redskaber. Der er dog en forventning om, at denne type indsamling vil stige, når historien om Stevns Klint bliver mere kendt. Særligt forventes indsamlingen af Fiskeler at stige på de lettest tilgængelige lokaliteter tæt ved parkeringspladser.

Indsamling foretaget af undervisningsinstitutioner består ofte af enkeltfossiler og foretages typisk med hammer og mejsel. Enkelte eksempler på undervisningsinstitutioner, som indsamler større mængder materiale, er dog registreret af lodsejere. Indsamling foretaget af elever fra undervisningsinstitutioner forventes at stige, særligt omkring de lettest tilgængelige lokaliteter ved Højerup, Holtug og på strækningen mellem Rødvig og Boesdal Kalkbrud.

Amatørgeologer fra Danmark og udlandet har i mange år indsamlet langs Stevns Klint. Indsamlingen foregår typisk langs hele klinten. Nogle amatørgeologers samlinger stilles til rådighed for forskning og udgør væsentlige samlinger. Da Stevns Klint i dag er velkendt blandt amatør-samlere forventes denne indsamling ikke at stige væsentligt.

Stevns Klint er internationalt kendt blandt forskere, hvis interessefelt omfatter den berømte geologiske grænse med spor af masseuddøen. Forskere fra hele verden kommer til Stevns Klint for at studere Fiskeleret, sammenligne dyrelivet i Kridttiden og Tertiærtiden etc. Den forskning, der knytter sig til Stevns Klint, udføres i stor udstrækning på grundlag af analyser af geologisk materiale. At forskere fjerner geologisk materiale fra Stevns Klint i et vist omfang kan retfærdiggøres med, at forskningen tilvejebringer ny viden om Jordens historie. Indsamlingen af materiale til forskningsformål sker langs hele klinten og typisk i mindre mængder. Større indsamlinger forekommer dog.

Indsamling af geologisk materiale til forskning registres ikke i dag. Der foreligger således hverken overblik over omfanget af indsamlet materiale, af lokaliteterne hvor materialet indsamles eller af de resultater, som forskningen genererer på baggrund af det indsamlede materiale.

Når det drejer sig om mindre indsamling af geologisk materiale fra offentlig ejendom, kan dette retfær-

¹³ Stevns Kommune (2001): *Tilladelse til indvinding af kridt i Stevns Kridtbrud i Stevns Kommune*, Journal nr. 8-70-30-389-1-2001.

¹⁴ Afgørelse fra Fredningsnævnet den 14. november 2003 og afgørelse fra Naturklagenævnet den 27. august 2004 om fredning af Stevns Klint.

Ung fossiljæger

diggøres med henvisning til Jyske Lov fra år 1241. Denne lov er ikke længere gyldig i juridisk forstand, men anvendes som en moralsk rettesnor. Jyske lov foreskriver, at man gerne må indsamle geologisk materiale, så længe det drejer sig om småting, hvilket defineres som "det, man kan have i sin hat".¹⁵

Er der tale om indsamling af materialer i større omfang, skal der rettes henvendelse til Stevns Kommune, Naturstyrelsen Roskilde eller Kystdirektoratet, idet der muligvis skal søges tilladelse efter regler i Naturbeskyttelsesloven og/eller Råstofloven. Hvorvidt forskere følger denne regel vides ikke.

På privat ejendom gælder den private ejendomsret. Før indsamling af geologisk materiale bør indsamler i princippet spørge ejer om lov. Ejer har ret til at forbyde, at indsamler tager noget.¹⁶

Som forholdene er i dag, findes der ikke kontrol og styring af indsamling af geologisk materiale. Dette er ønskeligt, da det kan være med til at sikre en effektiv beskyttelse og bevaring af Stevns Klint og dens integritet. En øget kontrol vil samtidig føre til et øget kendskab til forskning i området og mulighed for at formidle ny viden på stedet. Østsjællands Museum og Stevns Kommune er i gang med at afsøge mulighederne for at øge kontrol og styring med indsamling af geologisk materiale, se Afsnit 4.1.4.

4.1.2 Udfordringer

Selvom Stevns Klint i dag er godt beskyttet i forhold til de naturmæssige og menneskelige påvirkninger, er der trods alt nogle udfordringer, som skal og vil blive løst på sigt.

15 Se <http://www.naturstyrelsen.dk/Naturoplevelser/Adgang/Samle/SandOgSten.htm>

16 Se <http://www.naturstyrelsen.dk/Naturoplevelser/Adgang/Samle/SandOgSten.htm>

Udfordringerne består i at...
... monitere og styre indsamling af geologisk materiale fra turister, undervisningsinstitutioner, amatørgeologer og forskere.
... få reetableret Sigerslev Kridtbrud – til trods for, at det ikke er en del af det nominerede område – som et bæredygtigt naturområde, der bidrager positivt til den samlede oplevelse af Stevns Klint.

4.1.3 Mål for beskyttelse og bevaring

De geologiske værdier langs hele Stevns Klint skal beskyttes og bevares for nuværende og kommende generationer.

Mål for beskyttelse og bevaring
... implementering af et effektivt system for monitoring af Stevns Klint med henblik på at monitere og styre indsamling af geologisk materiale og eventuel slitage.
... implementering af regelværk for indsamling af geologisk materiale.
... oplyse om de enestående universelle værdier og betydningen af at værne om det nominerede område.

4.1.4 Foranstaltninger

For bedre at beskytte og bevare Stevns Klint er det ønskværdigt med foranstaltninger, der regulerer den menneskelige påvirkning af det nominerede område. Nedenstående foranstaltninger er rettet mod den fysiske påvirkning af kerneværdierne.

Oplysning og undervisning bidrager også til at beskytte kerneværdierne og integriteten i Stevns Klint. Dette behandles i Kapitel 6.

Nr.	Foranstaltning	Indhold	Tidsplan	Ansvarlig
1	Organisering	Der etableres en organisation med viden om kerneværdierne, formidling og monitoring. Organisationen skal sikre, at der er en faglig og forvaltningsmæssig forankring og derfor sikre finansiering af opgaverne knyttet til formidling og monitoring af kerneværdierne.	2012	Stevns Kommune Østsjælland Museum
2	Kortlægning	Der laves en kortlægning af belastningen af Stevns Klint, herunder omfanget af indsamling af geologisk materiale til forskning.	2012 Afventer finansiering	Østsjælland Museum

3	Handleplan for geologi i Stevns Klint	Der udarbejdes en handleplan for geologi i Stevns Klint med henblik på at beskytte og bevare tilstanden af den enestående universelle værdi.	2011	Stevns Kommune Østsjællands Museum
4	Tilladelse til indsamling af geologisk materiale	Der arbejdes på at opstille specifikke krav om tilladelse til indsamling af geologisk materiale til forskning.	2012	Stevns Kommune Østsjællands Museum
5	Plan for styring af besøgende	Der udarbejdes en plan for at styre besøgende. Planen skal sikre, at kerneværdierne præsenteres for besøgende, samtidig med at belastningen af det nominerede område begrænses.	2012	Østsjællands Museum Stevns Kommune Stevns Turistbureau
6	Monitering	Der udvikles og implementeres et effektivt system for monitering af Stevns Klints tilstand.	2012 Afventer finansiering	Østsjællands Museum
7	Ordensbekendtgørelse	Det undersøges om og hvordan der kan udarbejdes en ordensbekendtgørelse for Stevns Klint, som Politiet kan håndhæve.	2012	Stevns Kommune
8	Forankring af viden i formidling	Det undersøges desuden, hvordan forskningsresultaterne fra Stevns Klint kan tilgå Østsjællands Museum med henblik på formidling.	2012	Østsjællands Museum
9	Følgegruppe for Sigerslev Kridtbrud	Følgegruppen for Sigerslev Kridtbrud søges reaktiveret.	2012	Stevns Kommune
10	Undersøge kystsikring	Det undersøges om der er lovhjemmel for at fjerne kystsikring ved Præsteskov.	2011-12	Kystdirektoratet

5 Naturpleje

Stevns Klint er mere end geologi i verdensklasse. Den er også et udsøgt naturområde med et rigt og varieret dyre- og planteliv. Overdrev langs med overkanten af Stevns Klint bidrager til en artsrig natur, som komplementerer den samlede oplevelse af Stevns Klint. Naturpleje er afgørende for at sikre en samlet naturoplevelse i det nominerede område.

5.1 Naturen på Stevns Klint

Naturen langs Stevns Klint er mangfoldig. Overdrevene er mere eller mindre typiske kalkoverdrev, og de er beskyttet under Naturbeskyttelsesloven.¹ Overdrevene og overdrevsfloraen bærer præg af, at kalken ikke er langt nede i jorden. I overdrevene er der flere spændende planter, insekter og mindre dyr. Eksempelvis findes der markfirben, der ikke blot er registreret på Den danske Rødliste over dyre- og plantearter, men også beskyttet i henhold til Det Europæiske Fællesskabs Habitatdirektiv.² Når markfirbenet er fremhævet som eksempel, skyldes det, at krybdyret er indikator for trivslen af flora og fauna på de soleksponerede overdrev. Stevns Kommune har lavet en handlingsplan for markfirben med henblik på at målrette forvaltningsindsatsen, så bestanden i Stevns Kommune overlever.³

Markfirben.

Stevns Klint er et af landets bedste trækfuglesteder, hvor man fra klintekanten kan nyde det spektakulære syn af store fugletræk, der passerer ind over området fra Øresund. Særligt rovfuglene gør sig bemærket, idet mellem 20.000 og 25.000 rovfugle flyver via Stevns Klint hvert år.

Blandt de spændende rovfugle på Stevns Klint er vandrefalken, som officielt er registreret som forsvundet på Den danske Rødliste og derfor er en meget sjælden dansk ynglefugl. Langs Stevns Klint yngler ét af i alt tre par i Danmark. Lovgivningsmæssigt er vandrefalken beskyttet gennem fredning⁴ og Det Europæi-

¹ Naturbeskyttelsesloven, LBK nr. 933 af 24/09/2009 § 3.

² Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter, Det Europæiske Fællesskab. Direktivet er implementeret i Dansk lovgivning via Miljømålsloven, LBK nr. 932 af 24/09/2009, Miljøministeriet.

³ Stevns Kommune (2011): *Handlingsplan for Markfirben i Stevns Kommune*, Stevns. Se http://www.stevns.dk/files/cache/20090505080745f4f506a36d4746d3aa451e10c2028940/Markfirben_Handlingsplan_2.pdf

⁴ Bekendtgørelse om fredning af visse dyre- og plantearter mv., indfangning af og handel med vildt og pleje af tils-

ske Fællesskabs Fuglebeskyttelsesdirektiv.⁵ Naturstyrelsen, Stevns Kommune, Dansk Ornitologisk Forening og Kongelig Dansk Aeroklub arbejder sammen for at beskytte vandrefalken på Stevns Klint.

Noget mere udbredt er bestanden af karmindompappen. I Danmark er bestanden gået tilbage de seneste ti år, hvilket indebærer, at arten er moderat truet. Men karmindompappen er registreret langs hele Stevns Klint. Ligesom den mere almindelige nattergal trives karmindompappen ikke synderlig godt i naturområder med overdrev, men derimod i områder med buske, krat eller skov. Denne problemstilling er Stevns Kommune opmærksom på, hvorfor naturplejen langs Stevns Klint også omfatter pleje af træ-, busk- og kratvækst.

Stevns Klint er sove- og overvintringssted for en lang række Flagermusarter. 7 ud af Danmarks i alt 17 kendte arter holder til ved klinten. Disse arter er alle fredede og beskyttet i henhold til Det Europæiske Fællesskabs Habitatdirektiv.⁶ Stevns Klint er attraktiv grundet sine mange sprækker og huler. Her finder flagermusene skjul om dagen, hvor de hviler. Og klinten er et godt udgangspunkt for nattens jagt, som går langs træbevoksninger, enge og andre steder, hvor de finder føde. Om vinteren kryber Flagermusene ind i dybe sprækker og hulrum, der holder en temperatur på 2-8 grader. På den måde kommer flagermusen igennem vinteren, hvor der ikke er tilgang til føde.

Floraen er karakteristisk overdrevsflora, og den trives langs Stevns Klint. I 1976 blev der lavet en oversigt over arter langs Stevns Klint.⁷ I dag kan de fleste af de arter, som nævnes i oversigten, genfindes. To arter, Blodrød Storkenæb og Soløje, er i dag helt eller næsten helt forsvundet. Det skal også nævnes, at der er en stor frøpulje i jorden, hvilket viser sig ved at overdrevsfloraen vokser frem efter kun ganske få år med manglende gødning og pleje.

5.2 Overdrev, krat og skov

Historisk var overkanten af Stevns Klint bevokset med skov, men i stenalderen satte menneskene deres præg på naturen ved at rydde områder for at give plads til afgræsning med kvæg. Det medførte skabelsen af et næringsfattigt, men meget artsrigt overdrevslandskab. Udviklingen af landbrugsproduktionen medførte imidlertid, at afgrænsningsarealerne efterhånden blev omlagt til produktion af afgrøder. Denne udvikling fortsatte helt frem til slutningen af 1980'erne, hvor arealer af naturmæssig værdi langs Stevns Klint kun udgjorde omkring 25 hektar. Siden er udviklingen vendt gennem en målrettet indsats for at genskabe overdrev og andre naturtyper.

Alle naturområder langs Stevns Klint forvaltes i henhold til Lov om planlægning og Naturbeskyttelsesloven.⁸

5.2.1 Den nuværende situation

Med de seneste årtiers øgede fokus på de naturmæssige værdier langs Stevns Klint er det lykkedes Stevns Kommune at genskabe vigtige naturområder. Således er der i dag syv større, artsrige naturområder langs Stevns Klint med et samlet areal på cirka 70 hektar. Naturområderne består hovedsagelig af overdrev eller områder, som plejes med henblik på genetablering af overdrev. Men der er også mindre naturområder med karakter af krat og skov. Naturområderne hænger sammen gennem et smalt bånd langs Stevns Klint, som en række af de involverede aktører plejer.

Boesdal Kalkbrud

Det nedlagte Boesdal Kalkbrud undergår en langsigtet udvikling mod et naturområde med respekt for de kadekommet vildt, BEK nr. 901 af 11/07/2007, Miljøministeriet.

⁵ Rådet direktiv 79/409/EØF af 2. april 1979 om beskyttelse af vilde fugle, Det Europæiske Fællesskab.

⁶ Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter, Det Europæiske Fællesskab.

⁷ Palle Gravesen (1976): *Oversigt over botaniske lokaliteter – Sjælland*, Fredningsstyrelsen, København.

⁸ Lov om planlægning, LBK nr. 937 af 24/09/2009, Miljøministeriet og Naturbeskyttelsesloven, LBK nr. 933 af 24/09/2009, Miljøministeriet.

Natur
 Overdrev Skov/krat

Naturområder langs Stevns Klint

geologiske værdier. Der er udviklet en meget fin overdrevsflora og en stor del af det nedlagte brud er beskyttet under Naturbeskyttelsesloven. Bevoksningsstrukturen er knyttet til den naturlige tilgroningsdynamik i området, hvilken er blevet suppleret med indsatser for at fremme vækstbetingelserne. Der arbejdes på at bevare overdrevsfloraen med blandt andet Marktusindgylden, Rundbælg, Kalkkarse og en særlig variant af Bakketidsel med flere. Der er store bevoksninger af Vild Clematis, som kan udgøre et problem på sigt, da den er aggressiv i sin vækst. De dominerende træarter er elm, pil, tjørn og hylde. Der er gennem de seneste år blevet fjernet træer og buske, som ikke er hjemmehørende eller som vil vokse op og true overdrevene. For eksempel fjernes ahorn, da det er en indført art, som hurtigt kan danne skov.

Hvad angår dyr, er der en relativ stor og vigtig bestand af markfirben i kalkbruddet, og i de seneste år er der registreret en ny art – i dansk sammenhæng – natsommerfugl, *Eucarta virgo*, og den sjældne natsommerfugl, Klematisbladmåler. Begge arter har en sund og fast population i Boesdal.

Naturplejen for Boesdal Kalkbrud er beskrevet i lokalplanen for området.⁹ Stevns Kommune varetager naturplejen.

Koldkrigsmuseum Stevnstort

Naturen omkring Koldkrigsmuseum Stevnstort er karakteriseret ved overdrev med tilhørende overdrevsflora og -fauna. Men der er også krat og en mindre skov i området. Blandt de plantearter der ønskes bevaret i området er Marktusindgylden, Almindelig Gyldenris, Smalbladet Klokke, Liden Klokke, Vild Gulerod, Merian og Bakketidsel. I skoven og krattene holder fugle som den populære nattergal og den sjældne karmindompap til.

Naturplejen for Koldkrigsmuseum Stevnstort er beskrevet i lokalplanen for området.¹⁰ Østsjællands Museum arbejder på en revision af plejeplanen. Østsjællands Museum forestår naturplejen på museets arealer, blandt andet med hjælp fra museets frivillighedsgrupper. Området mellem museet og klintekanten forvaltes og plejes af Stevns Kommune.

Højerup

Ved Højerup ligger det eneste skovområde langs Stevns Klint. Området er derudover karakteriseret ved overdrev. Der er et rigt plante- og dyreliv ved Højerup. For eksempel findes Mælkeurt i stort tal på engen ud for Stevns Museum, og på skreddene ved Højerup findes den næsten forsvundne art, Soløje.

Selskabet Højeruplund og Østsjællands Museum har ansvaret for naturplejen på deres respektive matrikler.

Stevns Fyr

I området ved Stevns Fyr findes et rigt fugle- og planteliv. Området er karakteriseret af krat og overdrev. Bevoksningen består hovedsagelig af ahorn, ask, tjørn, brombær, korbær og roser. Træ- og buskvæksten udgør vigtige opholdssteder for fugle som nattergalen og karmindompappen.

I lokalplanen for Stevns Fyr indgår en plejeplan for området, hvori plejen af træ- og buskvækst, lavvegetation og overdrev er beskrevet.¹¹ Stevns Kommune har ansvar for naturplejen.

Stevns Naturcenter – Flagbanken og Mandehoved

Området ved Stevns Naturcenter i Mandehoved og Flagbanken er kendetegnet ved overdrev, lidt skov og buske. Der findes en mindre bestand af Stor Gyvelkvæler i området. Udbredelsen af denne plante er begrænset til seks voksesteder i Danmark, hvorfor Stor Gyvelkvæler betegnes som sjælden i Danmark. Arten er fredet og kategoriseres som næsten truet, da dens foretrukne biotoper er i tilbagegang.

⁹ Stevns Kommune (2007): *Lokalplan 47 for Boesdal Kalkbrud*, Teknik & Miljø. Se <http://www.stevnskom.dk/Lokalplaner/47.pdf>.

¹⁰ Stevns Kommune (2007): *Lokalplan 77a, Koldkrigsmuseum Stevnstort*, Teknik & Miljø. Se <http://www.stevns.dk/lib/file.aspx?fileID=1055&target=blank>.

¹¹ Stevns Kommune (2006): *Lokalplan 73, Stevns Fyr*, Teknik & Miljø. Se <http://www.stevnskom.dk/Lokalplaner/Lok73E.pdf>.

I dag foreligger der ikke en plejeplan for området, men Stevns Kommune vil i løbet af 2011 og 2012 udarbejde særlige rammer for området.¹² Disse rammer vil omfatte naturpleje. Østsjællands Museum og Stevns Kommune står for naturplejen.

Holtug Kridtbrud

I dag er Holtug Kridtbrud en del af det europæiske Natura 2000 netværk, der har til formål at beskytte naturområder udpeget og forvaltet i henhold til Det Europæiske Fællesskabs naturbeskyttelsesdirektiver.¹³ Det nedlagte kridtbrud er et godt eksempel på, hvordan det er lykkedes at genetablere et værdifuldt naturområde efter indvindingen af kridt ophørte.

Således er Holtug Kridtbrud ikke blot et godt sted at studere Stevns Klints geologi, men også en artsrig biotop med et spændende dyre- og planteliv. For eksempel findes der en mindre bestand af den sjældne og næsten truede plante Stor Gyvelkvæler – ligesom ved Mandehoved – men der er også andre spændende planter som Kvast Høgeurt, Tårnurt, Farve-reseda, Vild Hør, Due-skabiose, Smalbladet Klokke, Nikkende Limurt, Sød Astragal og en særlig sjælden form for Bakketidsel.

Af dyrearter kan nævnes, at der er etableret en fast bestand af to sjældne arter af natsommerfugle – de samme arter som har etableret sig i Boesdal Kalkbrud – ligesom Markfirben, Hugorm, Lille vandsalamander og andre padder trives i området. Den største bestand af Hugorm langs Stevns Klint findes i Holtug Kridtbrud.

Området og dets arter er beskyttet i henhold til Det Europæiske Fællesskabs naturbeskyttelsesdirektiv og dansk lovgivning. Naturstyrelsen er ansvarlig for naturplejen i Holtug Kridtbrud.

5.2.2 Udfordringer

Udfordringerne for at bedrive naturplejen langs Stevns Klint knytter sig først og fremmest til landsbrugsproduktionen i området. Det skal dog understreges, at landbruget ikke udgør en trussel mod det nominerede område, idet landbrugsproduktionen ikke påvirker de dybere liggende geologiske lag i Stevns Klint.

Fiskeler

¹² Stevns Kommune (2009): *Stevns Kommuneplan 09*, Stevns, s. 295.

¹³ Miljøministeriet (2009): "Forlag til Natura 2000-plan 2009-2015. Holtug Kridtbrud, Natura 2000-område nr. 182, Habitatområde H183", Roskilde. Se http://www2.blst.dk/publikationer/naturplanforslag/182_HoltugKrid.pdf.

Udfordringerne består i at...

... opdyrkede landbrugsarealer udgør en barriere mellem naturområderne, hvorfor det påvirker udbredelsen af dyr og planter negativt. Selve Stevns Klint og stranden kompenserer i nogen grad for dette problem.

... brugen af gødning og kemiske bekæmpelsesmidler i landbrugsproduktionen har en negativ effekt på dele af naturområder, heriblandt spredningen af dyr og planter.

... bekæmpe invasive arter.

... friluftaktiviteter – såsom løse hunde og paraglidning – udgør et problem for visse arter på enkelte lokaliteter.

5.2.3 Mål for naturpleje

I Stevns Kommuneplan er Stevns Klint udpeget som "særligt værdifuldt naturområde". Det indebærer, at der ikke må ske ændringer i området uden vidtgående hensyntagen til Stevns Klints geologi, natur og landskabsværdi.

Mål for naturpleje

... der skal etableres flere og større overdrev langs Stevns Klint.

... de eksisterende naturområder skal plejes, så overdrevene med en artsrig natur genskabes.

... invasiv flora skal bekæmpes.

... hjemmehørende vedvækster skal bevares.

... der skal etableres en sprøjte- og gødningsfri zone på 20 meter langs overkanten af Stevns Klint.

... der skal på sigt etableres en dyrkningsfri zone langs Stevns Klint.

5.2.4 Foranstaltninger

Stevns Kommune, Østsjælland Museum og Danmarks Naturfredningsforenings lokalforening vil i de kommende år iværksætte en række initiativer, der har til formål at fremme en bæredygtig udvikling af eksisterende naturområder, så besøgende kan opleve en spændende og artsrig natur langs Stevns Klint. Plejen af overdrevene vil øge artsrigdommen af planter og gavne bestanden af insekter.

Nr.	Foranstaltning	Indhold	Tidsplan	Ansvarlig
11	Naturpolitik for Stevns Kommune	Der arbejdes på en naturpolitik for hele Stevns, der både lægger de overordnede rammer for den fremtidige prioritering og udviklingen af naturen i kommunen og fokuserer på udviklingen i de enkelte naturområder.	2012	Stevns Kommune
12	Kortlægning af naturen langs Stevns Klint	Der er planlagt en gennemgang af naturen langs Stevns Klint med det formål at skabe et præcist billede af naturtilstanden. Blandt andet laves en kortlægning af arter beskyttet i henhold til Det Europæiske Fællesskabs Habitatsdirektiv, arter på Den danske Rødliste og naturområder beskyttet i henhold til Naturbeskyttelsesloven.	2011	Stevns Kommune i samarbejde med det biologiske rådgivningsfirma Aglaja
13	Naturpleje langs Stevns Klint	Der arbejdes på at få igangsat en række projekter, der fokuserer på en bæredygtig udvikling af eksisterende naturområder og tilgængelighed til naturen.	Afventer finansiering	Stevns Kommune Østsjælland Museum Danmarks Naturfredningsforenings lokalforening
14	Ny plejeplan for naturen ved Koldkrigsmuseum Stevnsvort	En revision af den eksisterende plejeplan for området er under udarbejdelse. Planen skal sikre, at den store biodiversitet vedligeholdes.	2011	Østsjælland Museum
15	Handlingsplan for flagermus	Der udarbejdes en handlingsplan for beskyttelse af fredede flagermus.	2011-12	Stevns Kommune Østsjælland Museum
16	Særlige rammer for Stevns Naturcenter og Flagbanken	Der udarbejdes særlige rammer for Stevns Naturcenter og Flagbanken i den kommende kommuneplan. ¹	2013	Stevns Kommune

17	Særlige rammer for Mandehoved	Der udarbejdes særlige rammer for Mandehoved i et kommende kommuneplantillæg. ²	2011-12	Stevns Kommune
18	Særlige rammer for Holtug Kridtbrud	Der udarbejdes særlige rammer for Holtug Kridtbrud i et kommende kommuneplantillæg. ³ Naturstyrelsen skal i 2012 lave handlingsplan for pleje af Holtug Kridtbrud	Ikke fastlagt	Stevns Kommune

Fodnote

- 1 Stevns Kommune (2009): Stevns Kommuneplan 09, Stevns, s. 295.
- 2 Stevns Kommune (2009): Stevns Kommuneplan 09, Stevns, s. 295.
- 3 Stevns Kommune (2009): Stevns Kommuneplan 09, Stevns, s. 294.

6 Forskning og formidling

Det er vigtigt, at Stevns Klint – som en geologisk lokalitet i verdensklasse – bliver præsenteret for almenheden. Som det fremgår af vision og målsætninger er der en stærk ambition om at udbrede kendskabet til og læren om Stevns Klint og dens enestående universelle betydning for forståelsen af livets udvikling. Men det er også et ønske at fortælle om den kulturhistorie, der knytter sig til Stevns Klint.

Når der formidles viden om Stevns Klint til almenheden, lægges der vægt på, at denne viden er tilvejebragt på grundlag af videnskabelig forskning. Vigtige opgaver er således både at sikre ny forskning i Stevns Klint og at gøre forskningsresultaterne meningsfulde for de forskellige grupper af besøgende – hvad enten der er tale om skolebørn, amatørgeologer, turister eller andre.

Østsjælland Museum – som varetager forskning og formidling – ønsker med udgangspunkt i egen formidlingserfaring og indgående lokalkendskab omkring geologien, naturen og kulturen på Stevns Klint at skabe et formidlingstilbud af høj kvalitet ved at tilvejebringe ny viden og gøre den tilgængelig for de besøgende.

Guidet tur på stranden

6.1 Forskning

Skal Østsjælland Museum også i fremtiden levere spændende, vedkommende og relevant viden om Stevns Klint til besøgende, er det en forudsætning, at formidlingen er fagligt velfunderet og tager udgangspunkt i den nyeste forskning inden for museets arbejdsområder: Kalkens geologi og den kulturhistorie, som knytter sig til kalken.

Det var netop ny og banebrydende forskning med udgangspunkt i Stevns Klint, som bekræftede teorien om, at et asteroidenedslag for 65 millioner år siden medvirkede til den seneste store masseuddøen.

6.1.1 Den nuværende situation

Østsjællands Museum har i sin faste akademiske stab to forskningsuddannede geologer, en historiker, en etnolog og to biologer. Staben udvides i forbindelse med gennemførelsen af forskellige forskningsprojekter med relevante, projektansatte forskere.

Østsjællands Museum er særligt aktiv inden for forskningen i kalkens geologi med udgangspunkt i geologiske aflejringer og i fund af fossiler fra Stevns Klint og Faxe Kalkbrud. Museet har her gennem sin faste stab og i kraft af sit samarbejde med en række andre aktører opnået betydelige resultater og har videnskabelig publikationsaktivitet i internationale peer-reviewed tidsskrifter.

Inden for den kulturhistorie som knytter sig til kalken knytter museets forskning sig særligt til området "Den Kolde Krig" gennem en samarbejdsaftale med Københavns Universitet. Tilsvarende udfører museet undersøgelser om den særlige kulturhistorie som knytter sig til kalken herunder brydningshistorie og bygningskultur.

6.1.2 Udfordringer

Udfordringerne for at bedrive forskning om Stevns Klint er ikke mange. Men til gengæld er de væsentlige og gælder for så vidt forskning i almindelighed.

På fossiljagt

Udfordringerne består i at...
... videnskabsfolk har tilstrækkelige materiale til at bedrive forskning.
... sikre finansiering af forskningsprojekter om Stevns Klint.
... få publiceret forskningsresultater i videnskabelige tidsskrifter. Dette indebærer, at videnskabeligheden i vidensproduktionen bliver bedømt og verificeret af internationale forskere.
... ny viden forankres lokalt og formidles til almenheden.

6.1.3 Mål for forskning

Østsjællands Museum har stort fokus på forskning, der bidrager til ny viden om Stevns Klint.

Mål for forskning
... forskningen om Stevns Klint skal fremmes.
... forskningen skal fokusere på kalkens geologi, men også kalkens kulturhistorie og Den Kolde Krig. Østsjællands Museum har fokus på disse forskningsområder i dag og i fremtiden.
... der skal findes en fornuft balance mellem indsamling af geologisk materiale og gennemførelsen af forskningsprojekter. Målet er, at forskning gennemføres således at den påvirker de geologiske lag mindst muligt.
... forskningen skal bidrage til ny viden. Målet er, at forskningsresultaterne publiceres i videnskabelige tidsskrifter og dermed bidrager til vidensakkumulationen inden for de nævnte forskningsområder.
... forskningen skal sikre en bred gennemslagskraft gennem formidling til offentligheden generelt og Østsjællands Museums brugere i særdeleshed.
... Østsjællands Museum oparbejder og indgår forskningssamarbejder med de rette partnere inden for de nævnte forskningsområder.

6.1.4 Foranstaltninger

Østsjælland Museum lægger vægt på at styrke og bedrive selvstændig forskning inden for sine forskningsområder samt at indgå i relevante forskningsmiljøer. Dette skaber øget faglig opmærksomhed og danner grundlag for en fagligt velfunderet og spændende formidling.

Kalkens geologi

Nedenstående er en oversigt over Østsjællands Museums forskningsaktiviteter vedrørende Stevns Klints geologi i de kommende år. Alle forskningsprojekterne udføres i samarbejde med relevante forskningsinstitutioner og oftest med ekstern finansiering.

Det har ikke været muligt, at afsøge omfanget af fremtidige forskningsprojekter om Stevns Klints geologi

blandt øvrige danske og internationale forskere.

Nr.	Foranstaltning	Indhold	Tidsplan	Ansvarlig
19	Tilførsel af ressourcer	Østsjællands Museum skal tilføres ressourcer for at sikre et forskningsniveau, der er forventelig om en verdensarv.	2016	Stevns Kommune
20	Palæoøkologi og aflejningsmiljøer i Stevns Klint	Kortlægning og analyse af bankesystemer i skrivekridt samt palæoøkologisk undersøgelse af faunaen set i relation til aflejningsmiljøer. Museet udgiver i 2011 en bog om fossiler fra Stevns Klint med udgangspunkt i undersøgelsen.	2011	Østsjællands Museum Københavns Universitet
21	CT-scanning af Kalkens fossiler	Undersøgelse af mulighederne for at benytte CT-scanning på forskellige fossiler, både sporfossiler og kropsfossiler.	2010-15	Østsjællands Museum i samarbejde med Retsmedicinsk Institut, Københavns Universitet og Lunds Universitet
22	Kalkens vertebrater	En oversigt over vertebrater – bedre kendt som hvirveldyr.	2012-14	Østsjællands Museum

Kalkens kulturhistorie

Forskning og undersøgelser om kalkens kulturhistorie vil i de kommende år fokusere på dokumentationen af hvilke parametre, der er afgørende for produktionen af kalk. Udgangspunktet vil være en dokumentation af fysiske anlæg kombineret med etnologiske undersøgelser, således at der findes tilstrækkelige mængder af baggrundsviden som udgangspunkt for definition af et egentligt forskningsprojekt. Forskningen om kalkens kulturhistorie varetages af Østsjællands Museum.

Den Kolde Krig

Østsjælland Museum har indgået en samarbejdsaftale med SAXO Institutet, Københavns Universitet omkring forskning i Den Kolde Krig og har en samarbejdsaftale med Koldkrigsmuseum Langelandsfort. Samarbejdet har indtil videre omfattet udarbejdelsen af en magisterkonferens omkring baggrunden for Stevnforts opførelse. Det gode samarbejde fortsættes i de kommende år.

Nr.	Foranstaltning	Indhold	Tidsplan	Ansvarlig
23-24	Kalkrelaterede industrivirksomheder	Der foretages en undersøgelse af kalkrelaterede industrivirksomheder i området, herunder større virksomheder i Boesdal, Holtug og Sigerslev Kalkbrud, med henblik på at belyse virksomhedernes betydning for lokalområdets erhvervsmuligheder. Undersøgelsen sætter også fokus på arbejdsforhold, varedistribution, produktudvikling og markedsføring.	2011-2014	Østsjællands Museum
25	Brydning på Stevns Klint	Dokumentation af brud og anlæg som følge af brydning direkte på Stevns Klint.	2012	Østsjællands Museum
26	Middelalderens byggesten	Der gennemføres en række naturvidenskabelige og historiske undersøgelser af byggematerialer af kalk anvendt til større middelalderlige byggerier i Danmark. Undersøgelserne skal bestemme, hvor kalken er brudt og de socio-økonomiske og strategiske perspektiver i anvendelsen af kalk som byggemateriale. Udføres i samarbejde med relevante museer og myndigheder	2012-2014	Østsjællands Museum
27	Huse af kalk	Der laves en udbygget, offentlig tilgængelig database over kalk- og kridtstenshuse i området og det øvrige land.	2011-2014	Østsjællands Museum
28	Stevns Fyr	Undersøgelse af de to fredede fyr ved Stevns Klint, udført i byggematerialer fra klinten.	2010-2011	Østsjællands Museum
29-32	Koldkrigsfæstningen Stevnsfort	Dokumentation af koldkrigsanlægget bygget direkte ind i klippen bag Stevns Klint og af hverdagen i anlægget	2011-2014	Østsjællands Museum

6.2 Formidling

I de kommende år vil der være stort fokus på formidling af Stevns Klint. Med Østsjællands Museum som primus motor er det hensigten fremadrettet at øge kendskabet til geologien og kulturhistorien, der er knyttet til Stevns Klint. Det kræver et målrettet arbejde, som allerede er godt i gang.

6.2.1 Den nuværende situation

I geologiske kredse er Stevns Klint kendt i hele verden, og stykker af klinten findes udstillet på en række udenlandske museer. Men i almenheden er Stevns Klints historie mindre kendt, hvilket kan bunde i sparsom formidling.

Østsjællands Museum er den primære formidler. Som del af Østsjællands Museums faste opgaver varetager museet formidlingen af geologien samt natur- og kulturhistorien langs Stevns Klint. I forbindelse med Stevns Klints kandidatur til UNESCO Verdensarv er der indgået aftale mellem Stevns Kommune og Østsjællands Museum om, at museet varetager formidlingen langs Stevns Klint. Østsjællands Museum har de senere år oplevet formidlingssucceser ved at tilbyde besøgende oplevelser og unikke historier i autentiske miljøer, blandt andet på Koldkrigsmuseum Stevnsfort, Stevns Naturcenter og Geomuseum Faxe. Østsjæl-

Udstilling om geologi

Østsjællands Museum råder over 35 guider fordelt på Koldkrigsmuseum Stevnsfort, Stevns Museum og Stevns Naturcenter.

I dag foregår formidlingen på Stevns Klint både på Østsjællands Museums filialer, ude langs klinten og via diverse medieplatforme.

Stevns Museum

Stevns Museum er et traditionelt egnsmuseum med en fast kulturhistorisk udstilling. I 2011 og 2012 viser museet en særudstilling om Stevns Klint som kandidat til UNESCO Verdensarv.

Stevns Museum formidler blandt andet historien om Stevns Klint – alt fra klintens dannelse og spændende fossiler til den store masseuddøen, kulturhistoriske effekter forbundet med arbejdet på klinten samt de seneste forskningsresultater.

Besøgende kan få guidede ture inden for temaerne: Stevns Klints geologi, natur og kulturhistorie.

Stevns Naturcenter

Stevns Naturcenter tilbyder aktive naturoplevelser med særlig fokus på skoler. Naturcentret tilbyder naturvejledning, undervisning, skoletjeneste og guidede ture om geologien og den levende natur langs Stevns Klint. Et velindrettet naturlaboratorium med tilhørende feltudstyr gør det muligt for skoleelever og andre at arbejde med geologi, flora og fauna samt miljøet i Østersøen. Stevns Naturcenter har overnatningsfaciliteter og tilbyder lejrskoleophold.

Flagbanken er Stevns Naturcenters offentlige tilbud. Der findes to små, åbne udstillinger om området og geologien. I 2010 åbnede en ny udstilling om Stevns Klints geologi med fine fossiler.

Koldkrigsmuseum Stevnfort

Det autentiske militæranlæg, Stevnfort, danner rammen om Koldkrigsmuseum Stevnforts fortælling om Den Kolde Krig og giver en enestående mulighed for at studere Stevns Klints geologi på nærmeste hold.

Koldkrigsmuseum Stevnfort tilbyder guidede rundvisninger i det militære anlæg – herunder i de 1,6 kilometer underjordiske gange – hvilket giver besøgende indsigt i Stevnforts historie under Den Kolde Krig. Desuden tilbydes undervisning til skoleklasser. Således besøgte mere end 90 skoleklasser Koldkrigsmuseum Stevnfort i 2010. Museet tilbyder også guidede ture, hvor besøgende får en introduktion til Stevns Klints geologi med udgangspunkt i fortets underjordiske gange.

Ud over guidede rundvisninger, informationstavler og udstillinger har Koldkrigsmuseum Stevnfort gode erfaringer med anvendelsen af mobile informationsløsninger, idet museet har introduceret en løsning baseret på iPod/iPhone-plattformen (NOUS-guide) med fortællinger og film.

Langs Stevns Klint

På udvalgte steder langs med Stevns Klint er der opsat informationstavler med formidling om geologi, natur og kulturhistorie. Henholdsvis Stevns Kommune og Naturstyrelsen står bag informationstavlerne. I dag er denne formidlingsindsats ikke koordineret.

Både Østsjællands Museum, Stevns Kommune og Naturstyrelsen tilbyder offentlige ture langs Stevns Klint med fokus på geologi, natur og kulturhistorie.

Øvrig formidling

Østsjællands Museum bidrager løbende til offentlighedens kendskab til Stevns Klint og dens historie ved eksempelvis produktion af bøger og foldere, foredragsvirksomhed, artikler i dagblade og magasiner samt deltagelse i TV- og radioudsendelser.

Endvidere sker der i mindre udstrækning formidling om Stevns Klint på Østsjællands Museums, Stevns Biblioteks og Naturstyrelsens hjemmesider samt andre hjemmesider.

6.2.2 Udfordringer

Udfordringerne med formidlingen om Stevns Klint er generelt gældende for formidlingsvirksomhed, men som det vil fremgå i det følgende, er Østsjællands Museum godt rustet til at imødekomme dem.

Udfordringerne består i at...
... sikre finansiering til fremtidige formidlingstiltag om Stevns Klint
... målrette formidlingen til forskellige grupper af besøgende
... sikre et bæredygtigt besøgsmonster langs Stevns Klint gennem udvikling af målrettede formidlings- og infrastruktureltiltag
... anvende moderne kommunikationsplatforme, der gør formidlingen levende og vedkommende
... løbende indsamle og bearbejde ny viden om Stevns Klint, der kan indgå i formidlingsvirksomheden

6.2.3 Mål for formidling

Østsjællands Museum arbejder målrettet på at udvikle formidlingen af Stevns Klint.

Mål for formidling
... med udgangspunkt i egen formidlingserfaring og indgående lokalkendskab omkring naturen, kulturen og geologien på Stevns Klint er det Østsjællands Museums mål at skabe et formidlingstilbud af høj kvalitet ved at tilvejebringe ny viden og gøre den tilgængelig for de besøgende.
... besøgende skal have den rigtige information i den rigtige form og på det rigtige sted. Målet er at gøre historierne levende og vedkommende med udgangspunkt i de autentiske lokaliteter.
... formidlingen skal være tilpasset det niveau, som den enkelte besøgende ønsker. Målet er, at besøgende kan vælge mellem grundlæggende informationer og uddybende materiale om Stevns Klint.
... formidlingen skal både foregå på traditionel vis og via moderne formidlingsplatforme. Målet er, at formidlingen er involverende og afvekslende.
... formidlingen skal være bæredygtig i forhold til sikring af den enestående værdi.

6.2.4 Foranstaltninger

Østsjællands Museum har iværksat en storstilet satsning på formidling. Projektet Stevns Klint+ har til formål at skabe professionel formidling af en kvalitet, der modsvarer Stevns Klints status som potentiel UNESCO Verdensarv. Formidlingen matcher et moderne publikums krav til interaktive tilbud, afvekslende aktiviteter og unikke historier. Indsatsen skal bidrage til at give berigende kvalitetsoplevelser, der tilskynder besøgende til ophold og bevægelse i autentiske miljøer langs Stevns Klint.

Derudover arbejder Østsjællands Museum målrettet med at udvikle skoletjenester rettet mod folkeskolens ældste elever og ungdomsuddannelserne som et supplement til de eksisterende tilbud for skoler.

Nr.	Foranstaltning	Indhold	Tidsplan	Ansvarlig
33	Tilførsel af ressourcer	Østsjællands Museum skal tilføres ressourcer for at sikre et formidlingsniveau, der er forventelig om en verdensarv.	2012-2016	Stevns Kommune
34	Stevns Klint+ virtuel vidensbank	Der oprettes en virtuel vidensbank, hvori data fra andre vidensudbydere samles. Vidensbanken danner grundlag for nedenstående digitale formidlingsplatforme.	2011-2012	Østsjællands Museum
35	Stevns Klint+ webintroduktion	Introduktionen på web fungerer som inspiration og forberedelse til et besøg på Stevns Klint. Indholdet præsenteres i en overskuelig, dynamisk form, hvor brugernes behov og interesser er i centrum. Introduktionen tjener samtidig som indgang til øvrig information på internet om Stevns Klint.	2011	Østsjællands Museum

36	Stevns Klint+ smartphones	<p>Smartphones giver mulighed for at præsentere besøgende for den rigtige information i den rigtige form på det rigtige sted. Dette skal understøtte oplevelsen af autentiske miljøer og inspirere til udforskning af området.</p> <p>Viden og bevægelse langs Stevns Klint forenes via den mobile platform på en legende og intuitiv måde, der vækker interesse og motiverer til at søge videre.</p> <p>Besøgende kan aktivt vælge et passende informationsniveau på det pågældende sted langs Stevns Klint inden for de enkelte temaer: geologi, natur, kulturhistorie og Den Kolde Krig.</p>	2011-2012	Østsjællands Museum
37	Stevns Klint+ Digitale infotavler	Der opstilles digitale infotavler på udvalgte steder med henblik på at formidle komplekse historier og temaer på en tilgængelig og involverende måde.	2012	Østsjællands Museum
38	Stevns Klint+ skiltning	Skiltning er en klassisk og velfungerende måde at formidle viden på. Skiltningen retter sig i særlig grad til de besøgende, der ikke ønsker formidling på mobile platforme.	2012	Østsjællands Museum i samarbejde med Stevns Kommune og Naturstyrelsen
39	Stevns Klint+ beretningsmateriale	<p>Der er planlagt otte kampagner, der har til formål at indsamle beretningsmateriale, såsom erindringer, billeder, film med mere.</p> <p>Kampagnerne tilrettelægges i nær tilknytning til Østsjællands Museums forskning og formidling inden for særligt kulturhistorien.</p>	2011-2012	Østsjællands Museum
40-41	Stevns Naturcenter – skoletjeneste	<p>Det nuværende undervisningstilbud rettet mod elever i folkeskolen og på ungdomsuddannelserne udvikles med henblik på at give eleverne en indsigt i Jordens og livets udvikling. Tilsvarende udvikles forløb på Stevnsfort med mulighed for tværfaglige forløb.</p> <p>Undervisningsministeriets krav til indhold er udgangspunktet for undervisningen.</p>	2011-12	Østsjællands Museum
42	Stevns Fyr	Der laves en rammeudstilling og opstilles formidlingsskilte.	2011	Østsjællands Museum i samarbejde med Stevns Kommune

43-44	Stevns Museum - velkomstudstilling	<p>Der etableres et besøgscenter i tilknytning til Stevns Museum, der skal lede besøgende til de forskellige besøgstilbud langs Stevns Klint.</p> <p>Besøgscenteret vil omfatte en udstilling, der introducerer klintens hovedtemaer og giver et uddybende indblik i kalkens geologi og kulturhistorie.</p>	Afventer finansiering	Østsjællands Museum
45	Præsentationsvideo	Der skal laves en ny præsentationsvideo af Stevns Klint som en geologisk lokalitet i verdensklasse.	2013	Østsjællands Museum
46	Bog om fossiler fra Stevns Klint, Møn og Nordjylland	<p>Udgivelse af bog om fossiler fra Stevns Klint, Møn og Nordjylland.</p> <p>Bogen er skrevet af amatørgeologerne Alice og Leif Rasmussen fra Faxe samt Thomas Hansen fra Østsjællands Museum, og er et rigt illustreret atlas med flere hundrede billeder af alle de mest almindelige, og også en god del af de ualmindelige fossiler man kan finde i kridtet og kalken.</p>	2011	Østsjællands Museum
47	Generel information om Stevns Klint	Der vil også i fremtiden blive arbejdet målrettet med medierne med henblik på reportager til TV, radio, aviser og internet.	2010-	Østsjællands Museum

7 Bæredygtig turisme

Geologien og den levende natur er afgørende for turismen ved Stevns Klint. Det er derfor en grundlæggende forudsætning for turismen, at de geologiske værdier i det nominerede område beskyttes og bevares. Samtidig ses sikring af bæredygtig turisme som afgørende for en velbevaret enestående universel værdi. Det er vigtigt, at der er mulighed for, at besøgende kan opleve Stevns Klint og områdets værdier. Samspelet mellem områdets enestående geologiske værdier og turisme er med andre ord af væsentlig betydning for at indfri forvaltningsplanens vision og målsætninger.

På Stevns ønsker de involverede aktører at fremme kendskabet til det nominerede område gennem bæredygtig turisme for at tilvejebringe indholdsrigge oplevelser for besøgende uden at gå på kompromis med beskyttelsen af Stevns Klints geologiske værdier og områdets øvrige naturskabte og kulturelle værdier. Dette ønske konvergerer med UNESCO's holdning om, at bæredygtig turisme er den eneste måde at garantere forvaringen af verdens natur- og kulturarv.¹

Udsigt

Hvad er bæredygtig turisme?

Begrebet bæredygtig turisme tager normalt højde for tre aspekter af bæredygtighed.

Naturens bæredygtighed er naturgrundlagets bæreevne. Det betyder, at der skal tages de fornødne hensyn til Stevns Klint og de øvrige naturskabte værdier i området med henblik på at bevare områdets integritet, således at nuværende og kommende generationer af besøgende kan opleve de naturskabte værdier.

Sociokulturel bæredygtighed er hensyntagen til lokalbefolkningens velfærd. Det indebærer, at lokalbefolkningens sociale og kulturelle integritet skal respekteres og i nødvendigt omfang beskyttes mod turismens indvirkning.

Økonomisk bæredygtighed er en fornuftig balance mellem potentielle samfunds- og erhvervsøkonomiske gevinster og investeringer. Turismen skal så vidt muligt bidrage til at skabe økonomisk udvikling og beskæftigelsesmuligheder på Stevns.

¹ UNESCO (2002): *Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage Site Managers*, World Heritage Manuals #1, UNESCO World Heritage Centre, France.

Ud over at beskytte og præsentere Stevns Klint tilsigter bæredygtig turisme at præsentere områdets øvrige værdifulde kulturmiljøer og at bidrage til lokalsamfundets økonomiske og sociokulturelle udvikling. Det skal understreges, at naturens bæredygtighed går forud for økonomisk og sociokulturel bæredygtighed. For uden en beskyttet og velbevaret Stevns Klint vil der ikke være noget grundlag at udvikle verdensarvsturismen ud fra. Det betyder dog ikke, at der nødvendigvis er konflikt mellem de forskellige aspekter af bæredygtig turisme. Ved at arbejde bevidst og målrettet med bæredygtig turisme er det hensigten at skabe en synergi mellem de forskellige aspekter, så de har gensidig positiv effekt på hinanden.

Turismen på Stevns er successivt blevet mere og mere bæredygtig gennem de seneste ti år, og i dag samarbejder Stevns Turistbureau, Østsjællands Museum og Stevns Kommune målrettet om at skabe bæredygtig naturturisme – ikke blot langs Stevns Klint men i hele kommunen. Netop det gode og tætte samarbejde mellem hovedaktørerne og forvaltningen er væsentlig for at sikre en bæredygtig turisme.

Undersøgelser af turismen på Stevns i 2010 viser, at besøgende hovedsagligt udgøres af danske, tyske og svenske turister.² De besøgende, der primært er i alderen 35-67 år, kommer først og fremmest for at opleve Stevns Klint og Stevns øvrige natur. Den største turistattraktion er Stevns Klint. Dette dækker over hele Stevns Klint, hvoraf Højerup er mest besøgt. Øvrige populære attraktioner er Rødvig, Koldkrigs-museum Stevnsfort, Store Heddinge og Stevns Museum. Af disse attraktioner er det kun Store Heddinge, som ikke ligger umiddelbart op til det nominerede område.³ De mange besøgssteder langs Stevns Klint giver mulighed for forskelligartede oplevelser af den geologiske værdi. Samtidig giver de området en større bæredygtighed, da besøgende spredes ud over et større område. Det er et led i planlægningen at sikre, at de enkelte besøgssteders bæredygtighed ikke overskrides.

7.1 Besøgssteder og aktiviteter

Stevns Klints attraktionsværdi for besøgende ligger i kalklagenes utæmmede og visuelle skønhed, den konstante forandring af klintens udseende med nye blotninger, de spændende historier om Stevns Klint og Jordens udvikling, biotoperne og de kulturhistoriske levn, der vidner om århundreders liv langs Stevns Klint.

Hvert år besøger omkring 100.000 turister Stevns Klint, hvilket svarer til, at Stevns Klint er den 8. mest besøgte turistseværdighed i Region Sjælland. Derudover nyder mange lokale borgere området langs Stevns Klint i forbindelse med diverse friluftaktiviteter.

Stevns Klint og de øvrige seværdigheder i bufferzonerne er endnu ikke store turistattraktioner trods de åbenlyse værdier og det stigende antal besøgende, idet stedets unikke karakter og sammenhænge fortsat er ukendt for de fleste. Der er således et stort potentiale for at udvikle områdets kvaliteter ved bla. at binde seværdighederne bedre sammen, sikre fornødne faciliteter for besøgende og markedsføre Stevns Klint som en enestående seværdighed med flere sammenhængende elementer.

De mange attraktioner langs Stevns Klint giver mulighed for at opretholde en bæredygtig turisme også med et stigende besøgstal, da de giver mulighed for at besøgspresset fordeles langs klinten. Attraktionerne giver forskellige oplevelser af den enestående værdi.

7.1.1 Den nuværende situation

Stevns Klint søges optaget som UNESCO Verdensarv i kraft af den enestående geologiske værdi. Stevns Klint kan opleves på forskellige måder: fra land, til vands, i undergrunden og fra luften. Højerup udgør det centrale besøgssted for områdets enestående værdi. Langs klinten findes en række attraktioner, som giver adgang til de geologiske værdier. Mange af disse lokaliteter rummer tillige kulturhistoriske miljøer som knytter sig til den særlige kulturhistorie, som er opstået på grund af Stevns Klints geologi og topografi. Turisterne oplever således, at der er flere attraktioner på samme besøgssted.

² VisitDenmark (2011): *Turismens økonomiske betydning i Region Sjælland*, København, s. 33.

³ Stevns Turistforening og Stevns Kommune (2010): *Turistundersøgelse Stevns Kommune 2010*, Stevns.

I nedenstående redegøres for den nuværende situation for besøgsstederne og aktiviteterne langs Stevns Klint.

Højerup

Højerup er det klassiske, men også centrale, sted at opleve Stevns Klint. Ved Højerup ses tydeligt klintens karakteristiske lagdeling fra en række udsigtspunkter langs klintekanten. En trappe leder ned til stranden, hvorfra man kan se den karakteristiske opbygning og her er det muligt at komme tæt på såvel lagene af kridt og kalk som på selve grænselagene.

Med cirka 100.000 årlige besøgende fungerer Højerup i dag som centrum for besøgende til det nominerede område. Områdets nuværende parkeringskapacitet er tilstrækkelig, men er tæt på opbrugt ved spidsbelastninger. Der arbejdes derfor for en forbedring af parkeringsforhold.

Stevns Museum ligger i Højerup. På museet formidles blandt andet den geologiske historie om Stevns Klint – alt fra klintens dannelse og spændende fossiler til den store masseuddøen. Desuden formidles de kulturhistoriske genstande forbundet med arbejdet på klinten samt de seneste forskningsresultater. Stevns Museum har i dag 5-6.000 årlige besøgende. Museet er handicapvenligt og har en museumsbutik.

Højerup som helhed formidler Stevns Klint ved at forbinde områdets kultur- og naturhistorie. Ved Højerup er det også muligt at se kulturhistoriske spor i Stevns Klint. Højerup Gamle Kirke er et landskendt og fredet monument, der ligger dramatisk helt ude på klintekanten. Kirken blev bygget i cirka år 1250-1300 af kridtstenskvadre. I 1928 styrtede kirkens kor i havet under et stort klinteskred.⁴ Sidenhen er kysten nedenfor kirken blevet sikret, således at Højerup Gamle Kirke i dag bidrager til en spektakulær og scenisk oplevelse af naturens kræfter og den naturlige kysterosion.

Højerup Gamle Kirke

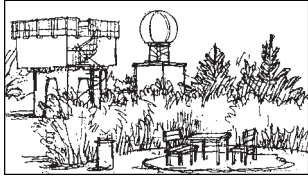
⁴ Kulturarvsstyrelsen (2002): *Stevns Kommuneatlas, Byer og bygninger 2002*, Kulturministeriet, København, s. 26.
66

Bøgeskov Havn

Holtug Kridtbrud

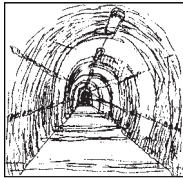
Stevns Naturcenter Flagbanken

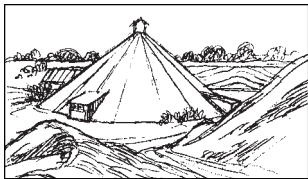
Stevns Fyr

Højerup Gl. Kirke

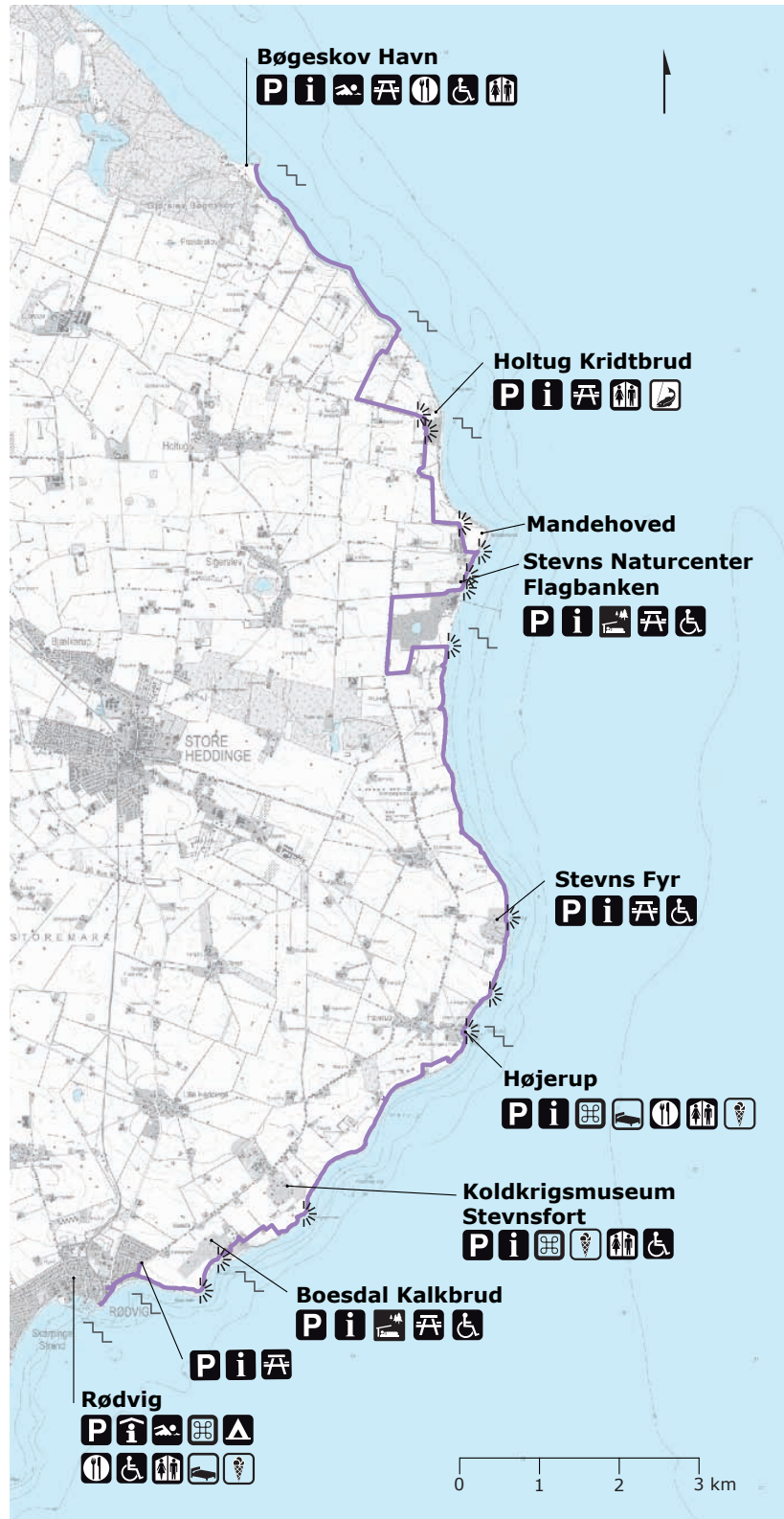
Koldkrigsmuseum Stevnstfort

Boesdal Kalkbrud

Rødvig

Trampesti Adgang til stranden/havet Udsigtspunkt

Kort over besøgssteder

Trampestien

En af de bedste måder at opleve Stevns Klint og dens enestående geologiske værdi, er ved at vandre langs en trampesti, der forløber over 20 kilometer hele vejen mellem Rødvig og Bøgeskov, og derved binder klintens seværdigheder sammen. Trampestien er let tilgængelig med offentlige parkeringspladser flere steder langs Stevns Klint. Dog er trampestien ikke egnet for dårligt gående eller kørestolsbrugere, men det er planlagt at gøre en del af trampestien handicapvenlig, se Afsnit 7.1.4. En ulempe ved trampestien er, at der er dårlige transportmuligheder mellem Rødvig og Bøgeskov.

Trampestien forløber både på kanten af Stevns Klint, på stranden og på nogle strækninger lidt inde i landet. På ruten er der flere gode udsigtspunkter fra kanten af Stevns Klint, for eksempel ved Boesdal, Brudesengen ved Koldkrigsmuseum Stevnsfort, Højerup, Bråten, Flagbanken og Holtug Kridtbrud. Ligeledes er der fine muligheder for at komme ned på stranden og studere lagdelingen på tæt hold, for eksempel ved Rødvig, Boesdal, Højerup, Holtug Kridtbrud og Bøgeskov.

Trampestien er et godt eksempel på, at naturens bæredygtighed og sociokulturel bæredygtighed kan varetages på samme tid. Trampestien er tydeligt markeret og ved tilgangsstederne er der opsat informationstavler med oplysninger om Stevns Klint og ordensregler for færdsel. Dette bevirker, at naturen slides mindst muligt, når besøgende vandrer på stien. En frivillig aftale om trampestien mellem lodsejere og Stevns Kommune gør det muligt for lodsejere at påvirke forvaltningen af trampestien og samtidig sikrer aftalen, at almenheden kan vandre frit langs Stevns Klint. På strækningen mellem Rødvig og Boesdal Kalkbrud er trampestien fredet.⁵ Fredningsmyndighederne har ikke fundet anledning til at frede den resterende del af trampestien, da frivillighedsaftalen fungerer efter hensigten. I dag er Stevns Kommune ansvarlig for vedligeholdelsen af trampestien.

Boesdal Kalkbrud

Boesdal Kalkbrud er et nedlagt brud mindre end to kilometer fra Rødvig. I dag er Boesdal udlagt til offentlige rekreative formål. Den sydvendte klinteprofil indgår i det nominerede område, idet lagdelingen ind i landet er meget tydelig og kan studeres på nærmeste hold. Fra Boesdal Kalkbrud er der også direkte adgang til stranden, hvorfra den tydelige lagdeling kan ses. Kysttrækningen mellem Boesdal og Rødvig er et af de bedste steder til at opleve klintens enestående værdier, idet grænselagene er meget let tilgængelige og de store banker af bryozokalk er meget tydelige. Der er også gode muligheder for at finde fossiler i nedfaldne blokke på kyststrækningen mellem Boesdal og Rødvig. Boesdal Kalkbrud har fine kulturhistoriske levn fra dengang bruddet var i drift herunder den 25 meter høje og 3.000 m² store kegleformede lagerbygning, en lade samt to gamle kalkovne.

Området bruges aktivt af lokale borgere og foreninger til rekreative aktiviteter. For eksempel afholdes der grundlovsarrangementer, pinsegudstjenester, kunstudstillinger og -værksteder, koncerter, danse- og teaterforestillinger og rollespil i Boesdal Kalkbrud. Desuden bliver det gamle kalkbrud anvendt til diverse friluftaktiviteter såsom picnics, jogging, hundeluftning i snor, klatring, rappelling og drageflyvning. Området er også udgangspunkt for mange dykkere, som vil udforske farvandet ud for Stevns Klint. Aktiviteterne gennemføres i dag uden risiko for de geologiske værdier.

Boesdal Kalkbrud er let tilgængeligt, og der er en offentlig parkeringsplads i tilknytning til området, hvor der er informationstavler med oplysninger om bruddet og dets historie.

Boesdal Kalkbrud ejes af Stevns Kommune. Foreningen Boesdal – der består af lokale kræfter – har driftsaftale med Stevns Kommune om at varetage drift, udvikling og administration af området. Der er en naturplejeplan for området, som i kombination med ordensregler sikrer, at der tages vare på naturens bæreevne i forhold til aktiviteter i området.⁶ Formidlingen af områdets geologi udføres i samarbejde med Østsjællands Museum.

⁵ Kendelse fra Overfredningsnævnet den 28. juni 1957 vedrørende fredning af Stevns Klint Sti.

⁶ Stevns Kommune (2007): *Lokalplan 47 for Boesdal Kalkbrud*, Teknik & Miljø. Se <http://www.stevnskom.dk/Lokalplaner/47.pdf>.

Koldkrigsmuseum Stevnsfort

Koldkrigsmuseum Stevnsfort består af 1,6 kilometer lange underjordiske gange, som er hugget ud i kalken fra overfladen og ned til cirka en meter over havoverfladen. De underjordiske gange er en del af det nominerede område, da det er muligt at se og røre Stevns Klints geologiske lagdeling i tre dimensioner. Den enestående geologi formidles i fortet på guidede ture og ved en udstilling som rummer en model af kalkbankerne og viser såvel kalkens dannelse som flintedannelsen.

Kulturmiljøet omkring Stevnsfort omfatter også nogle bygninger over jorden og et luftforsvarsanlæg, som i dag tilsammen udgør Koldkrigsmuseum Stevnsfort.

Koldkrigsmuseum Stevnsfort fremstår som et komplet og autentisk militæranlæg fra Den Kolde Krig.

Koldkrigsmuseum Stevnsfort er endnu et godt eksempel på den lokale forankring langs Stevns Klint. Museet blev skabt med meget aktiv støtte fra lokale ildsjæle. I dag er tre frivillighedsgrupper tilknyttet Koldkrigsmuseum Stevnsfort, hvor de bidrager til plejen af områdets værdier. Der er naturplejeplan for området.

Stevns Kommune ejer området, mens Østsjællands Museum driver Koldkrigsmuseum Stevnsfort og såvel den kulturhistoriske som geologiske formidling. Ved enkelte lejligheder har museet tilbudt besøgende helikopterture langs med Stevns Klint.

Holtug Kridtbrud

Det nedlagte kridtbrud, Holtug Kridtbrud, er et godt sted at studere de enestående værdier i Stevns geologi og både kridt, kalk og grænselagene er synlige. Anlæg fra den tidligere brydning er fjernet og området fremstår som naturområde. På grund af områdets særlige naturtype, flora og fauna er Holtug Kridtbrud en del af det europæiske naturbeskyttelsesnetværk, Natura 2000. Blandt de sjældne arter er stor vandsalamander, markfirben, hugorm og stor gyvelkvæler. Fra bruddet er der adgang til stranden.

Området ligger afsides og har færre besøgende end klintens øvrige besøgssteder. Området er derfor et populært sted for natur- og friluftinteresserede, som ønsker at se på geologi og at studere sjældne dyr og planter. Området anvendes tillige til formidling til skolebørn. Området er også et populært sted at fiske efter havørred og hornfisk fra stranden.

Naturens bæredygtighed er i centrum i Holtug Kridtbrud, og der gælder specifikke ordensregler for området, som beskytter de naturmæssige værdier.

Naturstyrelsen ejer Holtug Kridtbrud.

Stevns Naturcenter – Flagbanken og Mandehoved

Flagbanken og Mandehoved er med sine 40 meter over havet blandt de højeste steder ved Stevns Klint, og området byder på udsigter fra klintekanten hvor man får et godt indtryk af klintens karakteristiske opbygning med den nederste bløde kridt og den ovenliggende hårde kalk adskilt af grænselagene.

Området udgør et kulturmiljø fra Den Kolde Krig, hvor der var opstillet et raketbatteri med raderovervågning på Flagbanken, mens Mandehoved fungerede som kaserne. I dag er området præget af Stevns Naturcenter.

Underjordiske gange i Stevnsfort

Naturcentret er et vigtigt støttepunkt for oplevelsen af Stevns Klint, idet der undervises og formidles om geologien og tilbydes aktive naturoplevelser. I det velindrettede naturlaboratorium er der feltudstyr til at arbejde med geologi, flora og fauna, samt miljøet i Østersøen. Stevns Naturcenter har overnatningsfaciliteter og tilbyder lejrskoleophold, undervisning og organiserede ture med en naturvejleder. Aktiviteterne er primært orienteret mod grupper. Omkring 5.000 besøger naturcentret hvert år.

Flagbanken er Stevns Naturcenters offentlige tilbud. Flagbanken er om efteråret en af Danmarks bedste fugletrækslokaliteter og området har et fugleudkigstårn. I en lille pavillon findes der små, åbne udstillinger om området og geologien, blandt andet en udstilling af fine fossiler fundet ved Stevns Klint.⁷ Stevns Naturcenter ejes af Stevns Kommune og drives af Østsjælland Museum.

Stevns Fyr

Stevns Fyr og Eskadrille 543

Stevns Fyr ligger lige nord for Højerup på det højeste punkt på Stevns Klint – 41 meter over havets overflade. Stevns Fyr er udlagt til rekreativt område med et varieret udbud af fritidsaktiviteter.⁸

Stevns Fyr består af to fredede fyr og en fyrmesterbolig. I tilknytning til området findes et kulturmiljø fra Den Kolde Krig. De to fyr og fyrmesterboligen har en helt særlig værdi som bygningskulturarv, og bygningerne er derfor fredede i dag.⁹

Den geologiske kerneværdi er synlig fra toppen af det høje fyr og langs klintekanten nord og syd for fyret. Fra toppen af fyret får den besøgende et særlig godt overblik over landskabet og hele klintens forløb. Den geologiske historie og områdets natur formidles i en permanent udstilling og på skilte i området. Områdets kulturhistorie formidles i fyrmesterboligen i form af en udstilling omhandlende tekniske data, det daglige liv på fyret, skibsbrud, redningstjeneste og farvandsovervåning. Der afholdes jævnligt kulturelle arrangementer og sundhedsfremmende aktiviteter i området.

Området er offentligt tilgængeligt, og der er gode parkeringsforhold. Kørestolsbrugere har mulighed for at komme helt ud til kanten af Stevns Klint i området.

Naturstyrelsen ejer Stevns Fyr, og Stevns Kommune lejer området til rekreativt brug. Der er naturplejeplan for området, og flere aktive, lokale frivillighedsgrupper er med til at udvikle området. Således tages der hensyn til både naturen og lokalbefolkningens interesser i området.

⁷ Stevns Naturcenter (2010): *Oplev Stevns Klint*, Østsjælland Museum, s. 14.

⁸ Stevns Kommune (2006): *Lokalplan 73, Stevns Fyr*, Teknik & Miljø, s. 5. Se <http://www.stevnskom.dk/Lokalplaner/Lok73E.pdf>.

⁹ Stevns Kommune (2006): *Lokalplan 73, Stevns Fyr*, Teknik & Miljø, s. 15. Se <http://www.stevnskom.dk/Lokalplaner/Lok73E.pdf>.

Rødvig

7.1.2 Udfordringer

I dag rummer turismen langs Stevns Klint potentiale for videreudvikling. Dette giver en række udfordringer for de enkelte besøgssteder og for Stevns Klint som helhed.

Udfordringerne består i at...
... turismens forudsætninger – Stevns Klint, naturen og den geologiske historie – skal sikres og forankres i formidling.
...
... imødekomme trykket på naturens bæredygtighed ved at lede besøgende hen til de lokaliteter, der er afpasset og kan modstå flere besøgende.
... koordinere lokalbefolkningens og lodsejernes interesser med de behov som er forbundet med turisme og rekreative aktiviteter langs Stevns Klint.
... afstemme ambitioner efter behov og muligheder i lokalsamfundet.
... afstemme information og markedsføring af Stevns Klint med besøgs kapaciteten.
... sikre en homogen formidling af Stevns Klint i høj kvalitet.
... bevare den særegne bygningskultur langs Stevns Klint.
... tiltrække flere besøgende til Stevns Klint.
... sikre finansiering til investeringer.

7.1.3 Mål for besøgsstederne

De nuværende forhold for turisme i området langs Stevns Klint betyder, at der både er et stort udviklingspotentiale for turismen, og at der er gode muligheder for at bibeholde og fremme bæredygtig turisme på Stevns.

Mål for besøgsstederne
... formidlingen af turismens kerneværdier skal styrkes. Udviklingen af hovedattraktionerne skal ske gennem pleje og styrkelse af formidlingen.
... besøgsstederne langs Stevns Klint skal udvikles uden at gå på kompromis med de naturskabte eller kulturelle værdier. Målet er, at aktiviteter for besøgende belaster Stevns Klint og de øvrige værdier mindst muligt.
... besøgsstederne langs Stevns Klint og tilhørende infrastruktur skal forbedres i samarbejde mellem Stevns Kommune, besøgsstedernes drifts- og udviklingsansvarlige, lodsejere og lokalbefolkningen. Målet er at skabe tidssvarende servicere og faciliteter, som er dimensioneret forskellige besøgsgruppers behov under hensyntagen til områdets enestående universelle betydning.
... besøgsstederne langs Stevns Klint skal fungere som mødested for lokalbefolkningen og besøgende. Målet er, at verdensarv og hverdagsliv harmonerer.
... at videreudvikle og løbende tilpasse formidling af Stevns Klints natur- og kulturhistoriske værdier til de besøgende, herunder til et internationalt publikum.

7.1.4 Foranstaltninger

For at imødekomme udfordringerne og opfylde de opstillede mål iværksætter de involverede aktører en række foranstaltninger. Foranstaltninger der vedrører besøgsstedernes infrastruktur præsenteres i afsnit 8.2.4.

De turismemæssige foranstaltninger fokuserer på at sikre en styrkelse af formidlingen af den enestående universelle værdi. Formidlingen udgør en væsentlig del af beskyttelsen af den nominerede værdi. Foranstaltningerne skal samtidig sikre udvikling af en bæredygtig turisme bl.a. gennem optimering af publikumsfaciliteter ved en række besøgssteder langs klinten.

Nr.	Foranstaltning	Indhold	Tidsplan	Ansvarlig
48	Besøgscenter	Et nyt besøgscenter for Stevns Klint som verdensarv skal være et center for den besøgende og omdrejningspunkt for formidling af den enestående værdi gennem formidling, guidede ture, udstillinger, undervisning og forskning. Formidlingen udgør en del af bevaringsstrategien.	Afventer finansiering	Østsjællands Museum Stevns Kommune
49	Beskyttelse og udvikling af det klassiske besøgssted Højerup	Højerup er det klassiske besøgssted. Der skal udarbejdes vision og strategi for den videre udvikling af området Højeruplund for at sikre at området er bæredygtigt ved stigende turisme og for at styrke bevaringen og formidlingen af områdets enestående universelle værdi.	2012	Selskabet Højeruplund Østsjællands Museum

50	Formidling på stedet	Formidling af den enestående universelle værdi styrkes gennem digital formidling på mobile platforme.	2011-2012	Østsjællands Museum i samarbejde med et antal eksterne partnere
51	Båddrift med guidede ture	Muligheden for oplevelse af den enestående universelle værdi styrkes ved etablering af båddrift med guidede ture. Der arbejdes på at sikre en økonomisk bæredygtig konstruktion.	2012	Stevns Kommune Østsjællands Museum
52	Boesdal – beskyttelse og udvikling af området	Boesdal er en del af det nominerede område og centralt besøgssted og rekreativt område. Der arbejdes på naturpleje af området, samt vedligeholdelse og udbygning af faciliteter for besøgende med fokus på bæredygtighed og tilgængelighed til det nominerede område	2011-2016	Foreningen Boesdal
53-56	Koldkrigs-museum Stevnsfort – fredning af området	Gangene i Stevnsfort er en del af det nominerede område. Der er iværksat initiativer til at få Stevnsfort omfattet af en fredning med henblik på at sikre det autentiske kulturmiljø og en nøje regulering af monumentets fremtræden og anvendelse. En fredning vil også rumme en beskyttelse af den enestående universelle værdi, der kan opleves i de underjordiske gange. Videreudvikling af museet med nybygning vil ske i respekt for den nominerede værdi.	2012	Koldkrigs-museum Stevnsfort Østsjællands Museum
57	Arkitekturpolitik	Stevns rummer en særlig bygningskultur, som har sit udgangspunkt i Stevns Klint. Der er igangsat en proces med at udarbejde en arkitekturpolitik, der har til formål at beskrive bygningskultur og karakter for alle landsbyer og byer i Stevns Kommune. En arkitekturpolitik vil således styrke bevaring og formidling af den særlige kulturarv som knytter sig direkte til geologien i Stevns Klint.	2011-2020	Stevns Kommune
58-59	Stevns Fyr	Stevns Fyr udgør et besøgssted langs klinten. Områdets formidling samt publikumsfaciliteter udvikles med fokus på det nominerede områdes samlede bæredygtighed og under hensyntagen til den enestående universelle værdi og bevaring af det autentiske kulturmiljø. Borgerinddragelse er en vigtig del af processen.	2011-2012	Stevns Kommune Østsjællands Museum
60	Skoletjeneste	Som nævnt i afsnit 6.2.4 udvikles det nuværende undervisningstilbud rettet mod elever i folkeskolen og på ungdomsuddannelserne. Der udarbejdes tværfaglige forløb og undervisningen tager udgangspunkt i Undervisningsministeriets krav til indhold.	2011	Stevns Naturcenter Østsjællands Museum Koldkrigs-museum Stevnsfort

7.2 Service for besøgende

Konkurrencen mellem turistdestinationer er stor, hvilket stiller krav til såvel markedsføringen af Stevns Klint som hele organiseringen af turismen på Stevns. Det er derfor en forudsætning for at tiltrække og fastholde besøgende til Stevns Klint, at branchen har en stærk organisation og er i stand til at udbyde moderne servicier af høj kvalitet til besøgende.

7.2.1 Den nuværende situation

I dag varetages den fælles markedsførings- og salgsorganisation på Stevns af Stevns Turistbureau, som servicerer turister via turistbureauets hjemmeside, turistkontoret i Rødvig og Stevnskataloget. Stevns Klint markedsføres også via VisitDenmark's hjemmeside og Guide Danmark.

Østsjællands Museum markedsfører Stevns Klint gennem den nationale og internationale mediedækning af Stevns Klint som beskrevet i Afsnit 6.2.1.

Stevns har et varieret udbud af overnatningsmuligheder. I den landfaste bufferzone ligger en række bed & breakfast. Øvrige overnatningsmuligheder ligger uden for bufferzonen – primært i og omkring Rødvig samt Strøby Ladeplads. Besøgende foretrækker at bo i lejet feriehus og camping.¹⁰

Som nævnt er der lejlighedsvis båd fart for besøgende langs Stevns Klint med udgangspunkt fra Rødvig Havn. Men i dag er dette tilbud ikke regelmæssigt.

Østsjællands Museum råder over 35 professionelle turistguider fordelt på Koldkrigsmuseum Stevnsfort, Stevns Museum og Stevns Naturcenter. De guidede ture handler om Stevns Klints geologi og områdets øvrige naturskabte og kulturhistoriske værdier.

Turismen omfatter knap 200 arbejdspladser i Stevns Kommune, og den samlede omsætning udgjorde 155 millioner kroner i 2008.¹¹

Der findes ingen store rejseoperatører i området.

7.2.2 Udfordringer

I dag står turisterhvervene på Stevns over for organisatoriske og servicelaterede udfordringer.

Udfordringerne består i at...
... udvikle nye turismetilbud i relation til Stevns Klint under hensyntagen til naturens værdier og lokalbefolkningens interesser.
... intensivere samarbejde mellem de forskellige aktører i turist-, hotel- og restaurationsbrancherne.
... identificere målgrupper og udvikle spændende tilbud og servicier for besøgende.
... binde turistattraktionerne langs Stevns Klint bedre sammen.
... styrke produktudviklingen.

10 Østdansk Turisme (2011): *Overnatnings- og attraktionsstatistik for Region Sjælland*, Næstved, og Stevns Turistforening og Stevns Kommune (2010): *Turistundersøgelse Stevns Kommune 2010*, Stevns.

11 VisitDenmark (2011): *Overnatnings- og attraktionsstatistik for Region Sjælland*, København

7.2.3 Mål for turisme

Som nævnt tidligere er turismen langs Stevns Klint funderet på et bæredygtigt grundlag. Dette afspejles i målene for turismen.

Mål for turisme
... Stevns Klint skal udvikles til at være en internationalt kendt turistseværdighed. Målet skal nås successivt. I 2016 er Stevns Klint kendt UNESCO Verdensarv i Norden, Tyskland og Benelux-landene. I 2026 er kendskabet til Stevns Klint udbredt internationalt.
... Stevns Klint skal være en velkendt lokalitet for natur- og kulturturisme. Målet er at bevare og videreudvikle turismen på et bæredygtigt grundlag.
... udviklingen og markedsføringen af Stevns Klint er målrettet naturturisme. Målet er at styrke Stevns Turistbureau med henblik på at forstærke den fælles markedsføring og udvikling af Stevns Klint. Midlet for opfyldelse af målet er et aktivt samarbejde mellem de forskellige aktører.
... guidede ture og digitale tilbud langs Stevns Klint skal fremmes. Målet er at formidle viden om den enestående universelle værdi i klintens lagdeling.

7.2.4 Foranstaltninger

For at imødekomme udfordringerne og opfylde de opstillede mål iværksætter de involverede aktører en række foranstaltninger.

Kalksten på stranden

Nr.	Foranstaltning	Indhold	Tidsplan	Ansvarlig
61	Strategi for turisme	Strategi for turisme på Stevns er en plan for, hvordan turisme konkret fremmes på et bæredygtigt grundlag, og hvordan seværdighederne bindes bedre sammen.	2012	Stevns Kommune Stevns Turistforening Østsjællands Museum
62	Undersøgelse af turisme	Stevns Turistforening gennemførte en undersøgelse af turismen på Stevns i 2010. Undersøgelsen gav konkret viden om besøgende, services, information og seværdigheder. Nye undersøgelser laves hvert andet år.	Hvert andet år	Stevns Turistforening i samarbejde med Stevns Kommune
63	Stevns Turistbureau	Stevns Turistbureau skal styrkes gennem organisationsudvikling og tilførsel af ressourcer og kompetencer – blandt andet ved at arbejde tættere sammen med Stevns Kommune.	2013 Afventer finansiering	Stevns Turistforening Stevns Kommune
64	Markedsføring	Markedsføringen af Stevns Klint målrettes mod Danmark, Norden, Tyskland og Beneluxlandene.	2012-2016 Afventer finansiering	Stevns Turistforening
65	Temadag for turistbranchen	Der arrangeres en årlig temadag for aktører inden for turistbranchen på Stevns.	2011 og derefter årligt	Stevns Kommune Stevns Turistforening
66	Produktudvikling	Produktudviklingen skal skabe varierede og indholdsrige oplevelser for besøgende baseret på et bæredygtigt grundlag.	Løbende	Østsjællands Museum Stevns Turistbureau Stevns Kommune
67	Uddannelse	Der sker regelmæssig uddannelse, videre- og efteruddannelse af guider til området.	Løbende	Østsjællands Museum
68	Faciliteter	Faciliteterne ved besøgsstederne skal løbende vedligeholdes og forbedres efter behov, så de svarer til de besøgendes behov og forventninger.	Løbende	Stevns Kommune Østsjællands Museum Højeruplund

8 Infrastruktur

Gode transportmuligheder og en velfungerende infrastruktur til Stevns Klint er en forudsætning for at sikre god tilgængelighed til det nominerede område og de øvrige værdier i bufferzonerne. Stevns Kommune ønsker, at trafikafviklingen foregår på en hensigtsmæssig måde, så trafikken til og langs med Stevns Klint skaber mindst mulige gener for det nominerede område, naturen og lokalsamfundet.

8.1 Transportformer

Der er flere måder hvorpå det er nemt at komme til Stevns Klint. Ligeledes er det generelt let at bevæge sig rundt til besøgsstederne i området

Nedenfor redegøres der for de mulige transportformer.

8.1.1 Biltrafik

Bilen er den foretrukne transportform til og langs Stevns Klint – både for besøgende og lokale. For besøgendes vedkommende viste seneste turistundersøgelse, at omkring 85 % af de besøgende kom til Stevns i personbil eller bus.¹

8.1.2 Bustrafik

Bustrafikken kan inddeles i private og offentlige busser. I sommerhalvåret arrangerer private rejseoperatører busture til Stevns Klint, primært Højerup, Rødvig og Koldkrigsmuseum Stevnsfort.

8.1.3 Togtrafik

Det er let at komme med tog til Stevns. Togforbindelser på strækningerne mellem København og Køge, Roskilde og Køge, samt Næstved og Køge er alle gode, og fra Køge er der på Østbanen hyppige afgangene til Store Heddinge og Rødvig på Stevns.

8.1.4 Lystbådetransport

Det er populært for lystbådssejlere at lægge til ved Stevns. Rødvig er en af regionens største gæstehavne. Lystbådssejlere ligger ofte i havnen i et par dage. Bøgeskov Havn er en mindre lystbådehavn. De to havne ligger i hver sin ende af Stevns Klint.

8.1.5 Cykeltrafik

Cykeltrafikken er i fremgang på Stevns, og der er gennem de seneste år anlagt flere cykelstier. Det er populært at cykle til Stevns, hvilket blandt andet skyldes, at Stevns er en del af cykelruten Berlin-København.

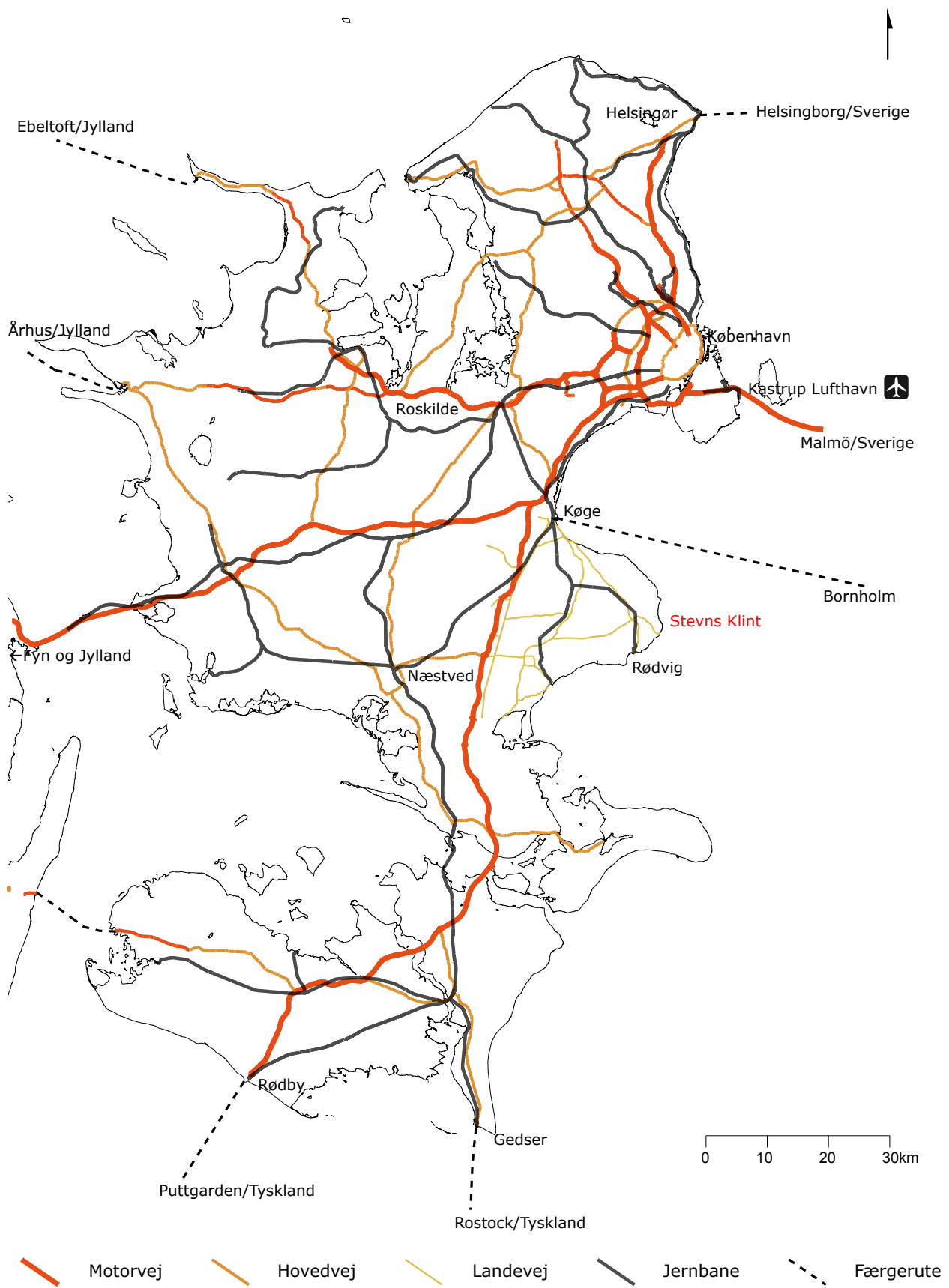
8.1.6 Vandring

Som nævnt i Afsnit 7.1.1 er der en trampesti langs Stevns Klint, der er populær at vandre på blandt lokale og besøgende. Stort set alle besøgende anvender dele af trampestien under ophold på Stevns. Trampestien har flere udsigtspunkter og nedgange til Stevns Klint, hvorfra besøgende kan opleve det nominerede område. Der er opstillet tænkebænke ved de bedste udsigtspunkter. Desuden går trampestien forbi alle besøgsstederne i bufferzonen.

8.2 Infrastruktur

Infrastrukturen skal bære trafikken af lokale borgere, virksomheder og besøgende. Det er vigtigt, at der tages højde for forskellige interesser, at eventuelle konflikter mellem trafikanter, lokalbefolkning og andre

¹ Stevns Turistforening og Stevns Kommune (2010): *Turistundersøgelse Stevns Kommune 2010*, Stevns.

Kort over transportveje til Stevns

kømmes i forkøbet samt at eventuelle gener minimeres gennem en velfungerende trafikplanlægning.

I det følgende redegøres udelukkende for den nære infrastruktur, som Stevns Kommune enten er ansvarlig for eller kan påvirke direkte.

8.2.1 Nuværende situation

Idag er der begrænset belastning af infrastrukturen i Stevns Kommune, og der kan ikke konstateres større problemer med trafikafviklingen eller konflikter mellem interesser. Det er dog vigtigt, at infrastrukturen løbende forbedres i forhold til udviklingen i området. Stevns Kommune er meget opmærksom på dette.

Vejnettet

Vejnettet i Stevns Kommune er grundlæggende i god stand. Hovedvejen fra nord til Store Heddinge og Rødvig er af god standard og har tilstrækkelig kapacitet til at afvikle trafikken af både lokale borgere, virksomheder og besøgende på en velfungerende måde. Der er en overbelastning på hovedvejen mellem Køge og Stevns i myldretiden, men dette vil berøre de færreste besøgende.

I bufferzonerne er vejene af mindre og lokal karakter, hvilket skyldes, at området er tyndt befolket. De primære veje langs Stevns Klint er Korsnæbsvej mellem Rødvig og Højerup og Hærvejen mellem Højerup og Mandehoved. Førstnævnte er en del af Margueritruuten, som er en dansk turistrute for bilister. På trods af at det er lokale veje, fungerer afviklingen af trafikken udmærket i dag.

Eneste sted langs Stevns Klint, hvor trafikafviklingen er uhensigtsmæssig er på Espekærsvej ved Mandehoved på vej til og fra Stevns Naturcenter og Flagbanken. Denne vej er for smal til at to busser kan passere hinanden.

Tung erhvervstrafik omkring Sigerslev Kridtbrud er eneste større trafik i området, men eftersom en aftale mellem ejeren OMYA A/S og Stevns Kommune om trafikafviklingen via egnede veje fungerer hensigtsmæssigt, udgør denne trafik ingen problemer i forhold til afvikling af den øvrige trafik.

Af Stevns Kommunes trafiksikkerhedsplan 2010-2024 fremgår det, at der kun kan konstateres trafiksikkerhedsproblemer i meget begrænset omfang i området langs Stevns Klint, og uheldsregistreringen viser, at der ikke er et mønster i de meget få uheld, som er konstateret i området.²

Busforbindelser

Den offentlige bustransport ud til Stevns Klint er begrænset i dag. Der er busforbindelser til Rødvig, og derfra en offentlig flexitaxa-ordning, som kan bringe besøgende til Højerup og de øvrige besøgssteder langs Stevns Klint. Stevns Kommune ser løbende på, hvordan den offentlige bustransport kan forbedres på en driftsøkonomisk forsvarlig måde.

Østbanen

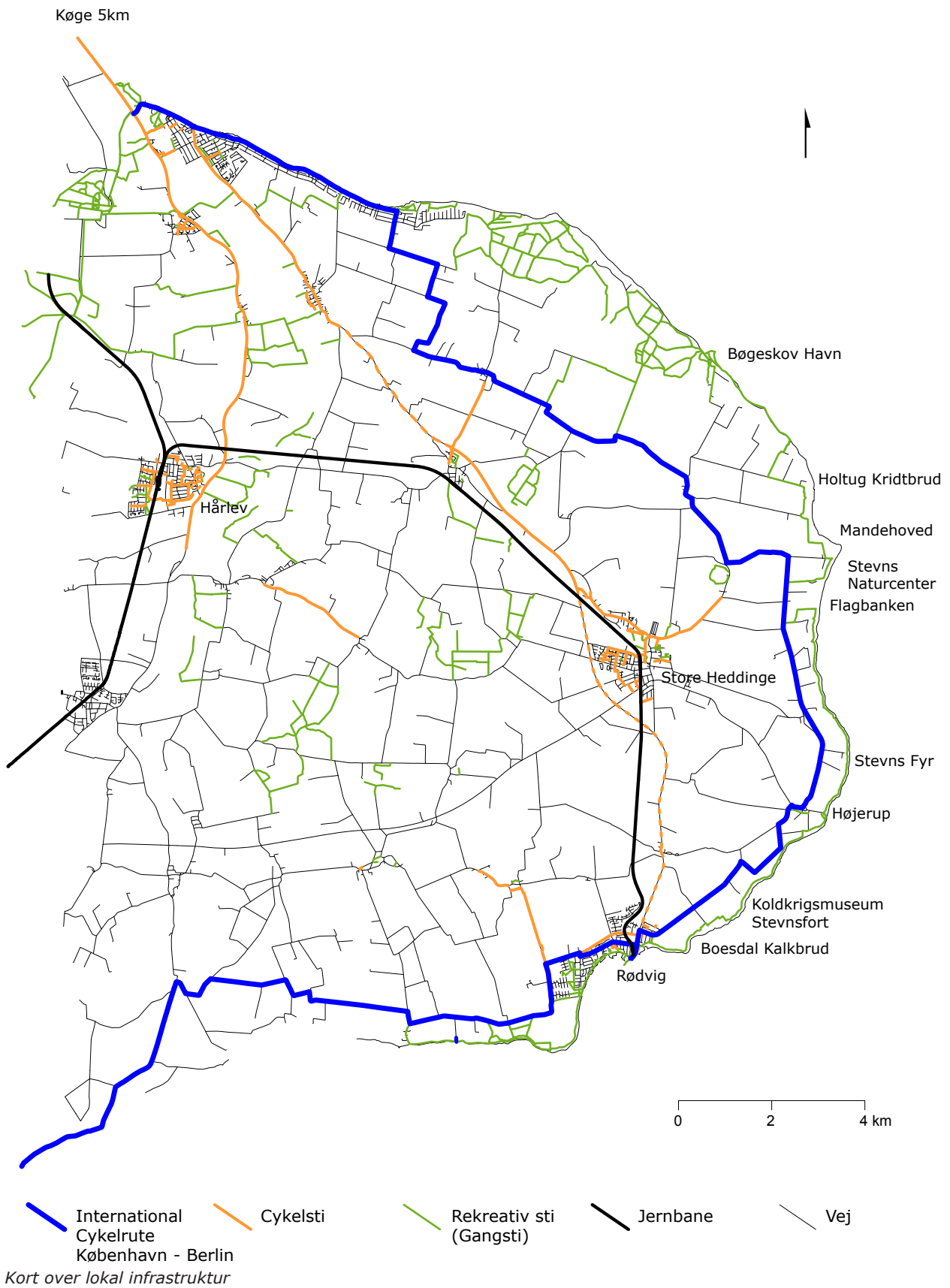
Togdriften, der forbinder Rødvig, Store Heddinge og Køge, er velfungerende med hyppige afgang. Fra stationerne kører taxaer og busser videre rundt på Stevns.

Cykelruter

Stevns Kommune har et godt og veludbygget cykelstinet, der er under fortsat udvikling. Langs hele Stevns Klint er der gode cykelruter, men disse mangler at blive forbundet med det overordnede net af cykelstier og -ruter i Stevns Kommune.

Cykelruten Berlin-København går blandt andet gennem Rødvig, Højerup, Sigerslev, Mandehoved og Holteg. Da den smalle vej, Espekærsvej, er en del af denne cykelrute, færdes cyklister blandt bil- og bustrafik.

² Stevns Kommune (2011): *Trafiksikkerhedsplan 2010-2014*, Stevns Kommune.

fik. Om end der ikke er sket ulykker med cyklister på strækningen, vurderes det, at der kan være en konflikt mellem de henholdsvis bløde og tunge trafikanter.

Der er i 2011 udgivet en cykelguide i lommeformat med seks forskellige ruter på Stevns. Alle ruter er knyttet til mindst en togstation og en offentlig parkeringsplads. Cykleruterne er også indbyrdes forbundet.

Havnene

Både Rødvig Havn og Bøgeskov Havn er velfungerende havne. I Rødvig Havn er der gode muligheder for at anvende andre transportformer, såsom cykel, tog, bus, taxa og vandring. I Bøgeskov Havn er der mulighed for, at komme videre via cykel, taxa eller vandring.

Vandrestier

Trampestien udgør rygraden for vandreres besøg langs Stevns Klint. Trampestien er godt markeret og udstyret med oplevelser, faciliteter og servicer undervejs. Således er trampestien velfungerende. Den nordlige del af vandrestien, der går på en strand, er vanskeligere at vandre på – især i kombinationen højvande og sydøstenvind. Der arbejdes på at gøre 100 meter af vandrestien tilgængelig for handicappede og dårligt gående.

Trampestien er ikke forbundet med andre vandrestier i Stevns Kommune.

Parkering

Parkeringsforholdene langs Stevns Klint er generelt tilfredsstillende. I højsæsonen kan der dog forekomme trængselsproblemer i Højerup, hvilket kan henledes til parkeringsforholdene i landsbyen. Der er stigende problemer med biler, der parkerer på private grunde eller i vejkanten uden for parkeringsanlægget. Dette er til gene for både lokale borgere og afviklingen af trafikken gennem Højerup.

Skiltning

Skiltning til Stevns Klint og de øvrige seværdigheder i området varierer. Transportministeriet har i 2011 opsat skilte til Stevns Klint ved Sydmotorvejen E47 i nord- og sydgående retninger, og Stevns Kommune er ved at aftale videre skiltning til Stevns Klint med Faxe Kommune og Køge Kommune.

Skiltningen til seværdigheder i Stevns Kommune er ikke dækkende og bør opjusteres.

Vejvisning

Online kortmateriale og GPS-systemer viser besøgende den korteste ruteplan. Denne er imidlertid ikke altid optimal i forhold til trafikafviklingen i Stevns Kommune

8.2.2 Udfordringer

I dag er transportmulighederne og infrastrukturen generelt gode og velfungerende. Det skal de også være i fremtiden. Det kræver, at Stevns Kommune i samarbejde med trafiksekskaber, Stevns Turistforening og lokalbefolkningen løser en række udfordringer.

Udfordringerne består i at...
... skabe en velfungerede trafikafvikling, herunder lede besøgende til besøgsstederne på en hensigtsmæssig måde
... skabe gode forbindelser mellem transportknudepunkterne og besøgsstederne
... skabe gode offentlige transportmuligheder til og mellem besøgssteder langs Stevns Klint
... udvikle cykelruter inklusiv skiltning langs Stevns Klint og oplandet
... udvikle vandreture langs Stevns Klint og oplandet
... skabe muligheder for at besøgende kan kombinere flere transportformer under et besøg til Stevns Klint
... finde en holdbar løsning på parkeringsproblemerne i Højerup, der tager højde for lokale borgeres interesser og den almene trafikafvikling.
... påvirke udbydere af GPS-systemer til at angive korrekte og hensigtsmæssige anvisninger af ruter til og i området langs Stevns Klint.
... sikre finansiering til videreudvikling af infrastruktur og anlægsarbejde

8.2.3 Mål for infrastruktur

Det skal være let for besøgende at komme til Stevns Klint og besøge de forskellige seværdigheder i området under hensyntagen til lokalbefolkningen.

Målsætning for infrastruktur
... udarbejde en trafikhandlingsplan, der sikrer en hensigtsmæssig trafikafvikling i området til mindst mulig gene for lokalbefolkningens generelle livskvalitet
... forebygge trafikale problemer – særlig med fokus på trafiksikkerhed, trængsel og overbelastning
... skabe en bedre trafikafvikling til Stevns Naturcenter
... forbedre infrastrukturen i Højerup, herunder parkeringsforholdene
... forbedre den offentlige transport til og mellem besøgsstederne langs Stevns Klint, særligt til Højerup
... forbedre cykel- og vandreruter til og mellem besøgssteder langs Stevns Klint
... skabe bedre mulighed for at binde forskellige transportformer sammen – særligt med fokus på at fremme cykling og vandring
... etablere holdepladser for autocampere

8.2.4 Foranstaltninger

For at imødekomme udfordringerne og opfylde de opstillede mål vil Stevns Kommune iværksætte en række foranstaltninger, der forbedrer infrastrukturen og afvikling af trafikken.

Nr.	Foranstaltning	Indhold	Tidsplan	Ansvarlig
69	Planstrategi 2011	Turisme er et af hovedtemaerne i Stevns Kommunes planstrategi i 2011. Planstrategi anviser, hvilke områder kommunen har særlig fokus på i den fysiske planlægning. Turisme som tema vil også blive tilføjet i Kommuneplan 2013.	2011	Stevns Kommune
70	Trafikhandlingsplan for Stevns Kommune	Der udarbejdes en trafikhandlingsplan for Stevns Kommune med henblik på at sikre en hensigtsmæssig afvikling af trafikken og udvikling af infrastrukturen i Stevns Kommune.	2014	Stevns Kommune
71	Omfartsvej	Projekt med at anlægge en omfartsvej udenom Strøby Egede er sat i gang. Omfartsvejen vil forbedre trafikafvikling i den nordlige del af Stevns Kommune.	2016	Stevns Kommune
72	Turistrute	Etablere en turistrute for bilister – blandt andet ved at omlægge Margueritruten – med henblik på at forbedre tilgængeligheden, fordele besøgende og øge besøgskapaciteten.	2012 Afventer finansiering	Stevns Kommune Stevns Turistbureau
73	Trafikafvikling – Espekærvej	Der findes en løsning på trafikafviklingen på Espekærvej ved Mandehoved. Der ses på, om bustrafik til Stevns Naturcenter og Flagbanken kan omlægges, så trafikafviklingen følger samme rute som den tunge erhvervstrafik til Sigerslev Klintbrud og således kan adskilles fra bløde trafikanter	2012	Stevns Kommune
74	Vandre- og cykelstier	Vandre- og cykelstier langs Stevns Klint skal forbedres som led i en generel opprioritering af vandre- og cykelstier i kommunen. Det undersøges om der er mulighed for at etablere vandringer, der forbinder klinten og Store Heddinge.	2011-2016	Stevns Kommune
75	Skiltning – motorvej	Der opstilles skilte ved motorvejsafkørsler på Sydmotorvejen E47.	2011	Trafikministeriet
76	Skiltning til Stevns	Der arbejdes på at forbedre skiltning fra motorvejsafkørslerne gennem Faxe Kommune og Køge Kommune til Stevns Klint.	2011	Stevns Kommune

77	Skiltning i Stevns Kommune	Der foretages en analyse af skiltningen i Stevns Kommune og mellem besøgsstederne langs vejene med henblik på at forbedre informationerne og optimere trafikafviklingen.	2012	Stevns Kommune
78	Højerup – lokalplan	Det er politisk besluttet at udarbejde en lokalplan for Højerup med det formål at tilpasse landsbyens infrastruktur til at modtage flere besøgende.	2012	Stevns Kommune
79	Højerup – anløbsbro og trappe	Der vil blive bygget en anløbsbro ved Højerup med henblik på at etablere en fast sejlroute mellem Rødvig og Højerup i sommermånederne. Der laves forbedring af trappen, der forbinder klintekanten og stranden.	2011-2012 Afventer fuld finansiering	Stevns Kommune
80	Trampestien – Stevns Fyr	En 100 meter strækning af trampestien gøres tilgængelig for dårligt gående og kørestolsbrugere.	2011	Brugergruppe i samarbejde med Naturstyrelsen, Stevns Kommune, Stevns Naturcenter m.fl.
81	Plan for autocampere	Der sker en kortlægning af placeringsmuligheder for autocampere i bufferzonerne samt i Rødvig og Store Heddinge.	2012	Stevns Kommune Stevns Turistbureau
82	Parkeringsplads til autocamper på Rødvig Havn	Muligheden for at etablere en plads til autocampere på Rødvig Havn undersøges.	2012	Stevns Kommune Stevns Turistbureau
83	Boesdal Kalkbrud – gangbro for handicappede	Der vil blive etableret en gangbro med henblik på at kørestolsbrugere og gangbesværede personer kan komme ud på stranden og se den geologiske lagdeling.	2012 Afventer finansiering	Foreningen Boesdal Stevns Kommune
84	Flagbanken og Mandehoved	Et kommuneplantillæg og en lokalplan for kaserneområdet ved Mandehoved forventes politisk vedtaget. Hensigten er, at området skal udvikles med respekt for de bygningskulturelle og landskabelige kvaliteter, der findes i området.	2011	Stevns Kommune
85	Trampestien	Markering og information langs trampestien er i gang med at blive forbedret.	2011-2012	Stevns Kommune i samarbejde med Østsjællands Museum

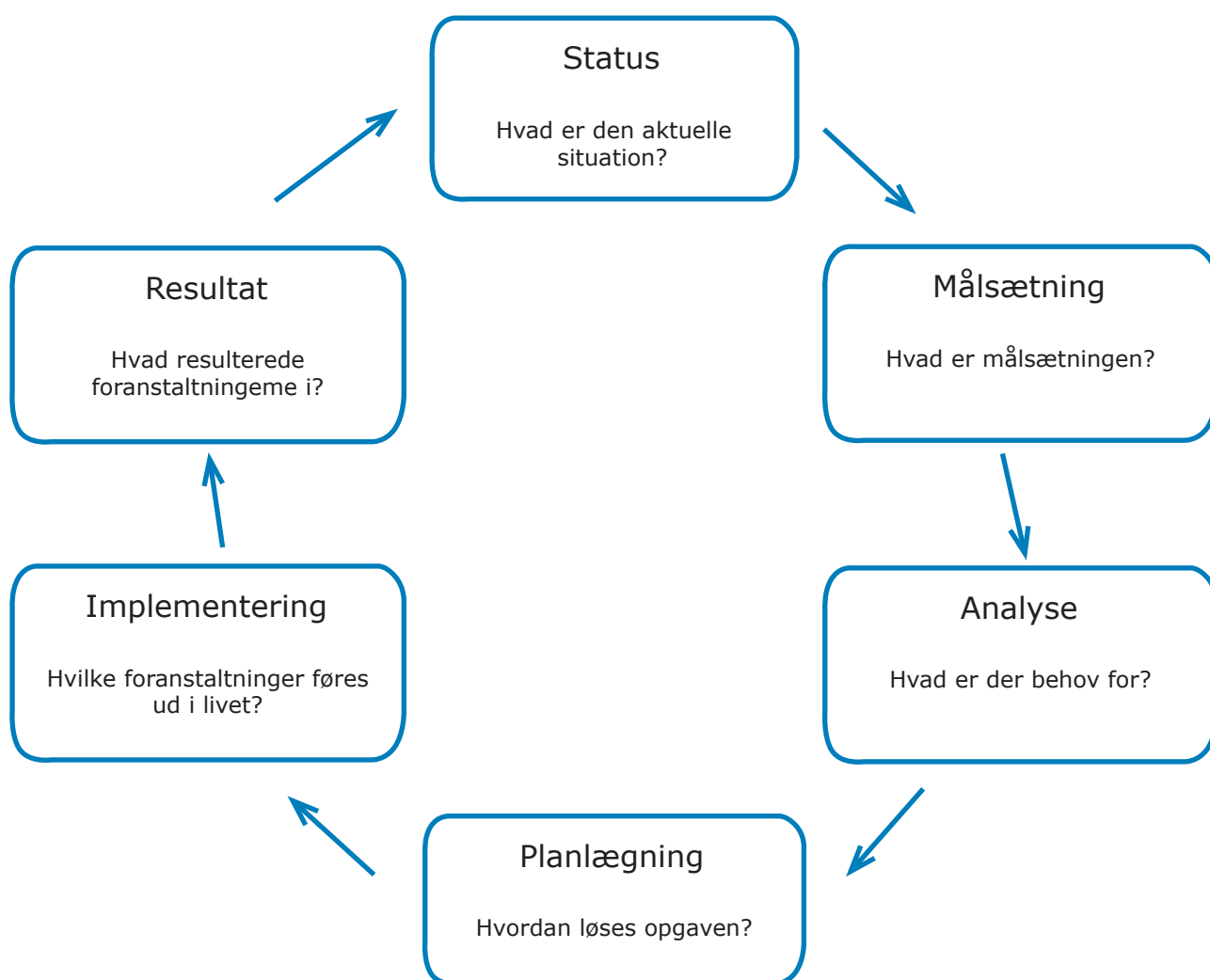
86	Cykelruten Berlin-København	Det undersøges om der mulighed for at forlænge cykelruten Berlin-København til at forløbe via Hovedskovsvej til Bøgeskov og videre gennem Gjorslev Skov til Strøby Ladeplads med henblik på at højne cykelrutens oplevelsesmæssige kvalitet og øge trafikikkerheden.	2013	Stevns Kommune Stevns Turistbureau
87	Shuttle	Det undersøges, om der er mulighed for at indsætte en shuttlebus mellem besøgsstederne og Rødvig og Store Heddinge.	2014	Stevns Kommune Stevns Turistbureau Østsjællands Museum
88	GPS-ruteplaner	Det undersøges om GPS-firmaer kan ændre ruteplaner, så informationer og vejvisning ikke modstrider med den lokale trafik- og trafikikkerhedsplan	2012	Stevns Kommune

9 Monitering og evaluering

I henhold til reglerne for verdensarv opstillet af UNESCO skal tilstanden af det nominerede områdes kerneværdier monitoreres.¹ Formålet med at monitorere en række hovedfaktorer er, at få indikationer om det nominerede områdes aktuelle tilstand, herunder ændring i bevaringstilstanden.² Monitering tilvejebringer værdifulde informationer, som skal evalueres og anvendes i forhold til den fremtidige forvaltning af området, således at visionen, målsætningerne og målene for Stevns Klint bliver nået. Ud fra evaluering kan det vurderes, om forvaltningen af Stevns Klint er effektiv og velfungerende. Monitering og evaluering er med andre ord styringsværktøjer, der er med til sikre Stevns Klints værdier og integritet.

En velfungerende monitering forudsætter indsamling af opdaterede informationer om indikatorerne, der angiver tilstanden af Stevns Klint, dens værdier og den menneskelig påvirkning heraf. Det er vigtigt, at disse informationer er præcise og pålidelige, og at monitering kan foretages på baggrund af samme metoder fra gang til gang. Desuden er der lagt vægt på, at moniteringen er realistisk, praktisk og tilfredstillende i forhold til de til formålet tilrådighed værende midler.

Monitering og evaluering følger nedenstående cyklus.

¹ UNESCO (2008): *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, World Heritage Center, s. 33.

² UNESCO (2010): *Preparing World Heritage Nominations*, first edition, Paris, s. 92.

9.1 Stevns Klints Outstanding Universal Value

Monitering af den geologiske lagserie og integriteten i det nominerede område – det vil sige den enestående universelle betydning og klintens uskadthed – er den væsentligste monitoringsopgave langs Stevns Klint. Monitoringen skal tage højde for faktorer, der kan anvendes som indikatorer for Stevns Klints integritet, beskyttelse og forvaltning.

Nedenstående monitoringsplan igangsættes i år 2011 og 2012. Denne monitorering vil vise, om der er behov for yderligere monitorings tiltag. Som nævnt i Afsnit 4.1.4 vil Østsjællands Museum arbejde videre med at udvikle en effektiv monitorering af Stevns Klints tilstand.

Nr.	Fokus	Indikator	Metode	Evaluering	Frekvens	Ansvarlig
89	Tilbagerykning	Tilbagerykning af Stevns Klint	Tilbagerykning og nedstyrtning registreret fra land og havet.	Vurdering af tilbagerykningens betydning for kerneværdierne og integriteten.	Løbende	Østsjællands Museum Stevns Kommune Lodsejere
90	Indsamling af geologisk materiale - generelt	Tilstanden af geologiske lag, særligt Fiskeler og spor efter redskaber i de geologiske lag	Tilstand af geologiske lag og spor efter redskaber registreres og kortlægges – særligt omkring besøgsstederne Boesdal Kalkbrud, Højerup og Holtug Kridtbrud.	Sammenligning af informationer fra år til år vil give svar på, om den geologiske værdi og integriteten er truet på nuværende tidspunkt eller på sigt.	I månederne maj og oktober	Østsjællands Museum
91	Indsamling af geologisk materiale - forskning	Forskningsaktivitet i det nominerede område	Forskere opfordres til at anmelde feltstudier til Østsjællands Museum, som vil registrere og anvise område til forskning. Dette søges gjort obligatorisk på sigt.	Vurdering af hvor og i hvilket omfang Stevns Klint kan bære forskningsaktivitet på det aktuelle tidspunkt.	Løbende Jf. punkt 90	Østsjællands Museum
92	Udsigtspunkter	Frit udsyn til Stevns Klint fra udsigtspunkter	Udsigtspunkterne langs Stevns Klint gennemgås for opvækst og andet, der begrænser eller blokerer det frie udsyn.	Vurdering af om opvækst og andet hindrer den visuelle oplevelse af Stevns Klint.	Årligt	Stevns Kommune Østsjællands Museum

9.2 Naturen

Naturområderne langs Stevns Klint monitoreres med henblik på at skaffe information, der fremadrettet kan være med til at forvalte naturen.

Nr.	Fokus	Indikator	Metode	Evaluering	Tidsplan	Ansvarlig
93	Flora og fauna	En række bestemte dyr og planter, der trives på de næringsfattige kalkrige overdrev	Overvågning og registrering af særlige planter og dyr på udpegede overdrev langs Stevns Klint	Kvantitativ måling om biodiversiteten i naturområderne fremmes Vurdering af om plejeplanerne lever op til deres formål	Årligt	Stevns Kommune
94	Slitage og affald i naturen	Slid på vegetation og affald som følge af menneskelige aktiviteter i naturområderne og på trampestien langs Stevns Klint	Slitage og affald på og omkring naturområderne registreres gennem observation, foto og kortlægning	Vurdering af slitage udgør et problem Vurdering af håndtering af affald i naturen I højsæsonen min. ugentlig overvågning langs klinten for fjernelse af affald	Årligt	Stevns Kommune Østsjælland Museum Naturstyrelsen Selskabet Højeruplund Foreningen Boesdal

9.3 Forskning og formidling

Monitering af formidlingen har til formål at sikre at information om Stevns Klint er fyldestgørende for de forskellige målgrupper. Monitering af forskning på området kan bidrage til at opdatere formidlingsindholdet.

Nr.	Fokus	Indikator	Metode	Evaluering	Tidsplan	Ansvarlig
95	Forskning	Publicerede artikler	Søgning af publicerede artikler i peer-reviewed tidsskrifter	Overblik over ny forskning og bedømmelse af, hvordan dem eventuelt kan formidles til besøgende	Årligt	Østsjælland Museum
96	Formidling	Tilfredshed med informationstaver, guidede ture, besøgscenter med mere.	Survey blandt besøgende. Denne foretages som del af undersøgelse af besøgendes oplevelser, se Afsnit 9.4	Kvantitativ og kvalitativ vurdering af, om formidlingen lever op til besøgendes nuværende og fremtidige behov	Årligt	Stevns Kommune Stevns Turistbureau Østsjælland Museum

9.4 Turisme

Monitering af turismen skal sikre information, om der er tilstrækkelig kapacitet til at modtage besøgende, om Stevns Klint lever op til besøgendes behov og ønsker, om hvor og i hvilket omfang, der sker slid på besøgsstederne og om der tages hensyn til lokalbefolkningens generelle velfærd.

Nr.	Fokus	Indikator	Metode	Evaluering	Tidsplan	Ansvarlig
97	Lodsejer-oplevelser	Turismens påvirkning af lodsejeres generelle velfærd i det nominerede område Speciel fokus på trampestien	Lodsejermøder afholdes	Vurdering af lodsejeres oplevelse i forhold til den samlede værdi som nomineret område	Min. årligt	Stevns Kommune
98	Slitage og affald på besøgsstederne	Nedslidning af besøgsstedernes faciliteter, herunder trampestien Stidannelse på besøgsstederne Efterladt affald	Slitage, stidannelse og affald på og omkring besøgsstederne registreres gennem observation, foto og kortlægning	Vurdering af slitage udgør et problem Vurdering af håndtering af affald ved besøgsstederne	Årligt	Østsjællands Museum Stevns Kommune Lodsejere
99	Besøgendes oplevelser	Besøgendes vurdering af Stevns Klint, besøgsstederne, faciliteter, services, informationer med mere	Survey blandt besøgende	Kvantitativ og kvalitativ vurdering af besøgendes oplevelser og ønsker	Hvert andet år	Stevns Kommune Stevns Turistbureau Østsjællands Museum
100	Statistik	Overnatninger Besøgstal Fordeling	Informationer fra overnatnings- og besøgssteder indsamles	Vurdering af kapaciteten for overnatninger, besøg samt fordeling	Årligt	Stevns Turistbureau

9.5 Infrastruktur

Monitering af infrastrukturen skal sikre at trafikafviklingen sker på en hensigtsmæssig måde.

Nr.	Fokus	Indikator	Metode	Evaluering	Tidsplan	Ansvarlig
101	Trafikbelastning	Kødannelse Færdselsuheld	Trafikmåling Rapporterede uheld kortlægges	Vurdering af om trafikafviklingen er velfungerende for alle typer af trafikanter	Hvert andet år	Stevns Kommune
102	Parke-ring	Parkeringsproblemer	Parkeringsproblemer registreres gennem observation og foto	Vurdering af om parkeringsforhold på besøgsstederne er velfungerende	årligt	Stevns Kommune Lodsejere Østsjælland Museum

10 Finansiering

Finansiering af de foranstaltninger, der er opstillet i denne forvaltningsplan, er helt fundamentalt for udvikling langs Stevns Klint. Der er lagt vægt på, at udviklingen skal ske på et økonomisk bæredygtigt grundlag. Langt de fleste af de angivne foranstaltninger er i dag finansierede gennem enten den daglige drift eller projekter i henholdsvis Stevns Kommune, Østsjælland Museum og andre af de involverede aktører.

Der ligger en udfordring i at finansiere de foranstaltninger, der på nuværende tidspunkt ikke er finansierede. Men dette er en udfordring som løses gennem fundraising og kommunale midler. Statusen som kandidat til UNESCO Verdensarv og – såfremt Stevns Klint optages på verdensarvslisten – kan bruges i forbindelse med fundraising.

10.1 De nødvendige poster

Finansiering af foranstaltninger, der vedrører beskyttelse, bevaring, monitorering og præsentation af de geologiske værdier er de afgørende poster. Dette er forudsætningen for at blive udnævnt til UNESCO Verdensarv og for at forblive på verdensarvslisten. Det er således en nødvendighed, at der findes finansiering til nedenstående.

De nødvendige poster
... en organisation med viden om kerneværdierne, formidling og monitorering. Organisationen skal sikre, at der er en faglig og forvaltningsmæssig forankring.
... beskyttelse af de geologiske værdier.
... bevaring af de geologiske værdier.
... monitorering af de geologiske værdier.
... facilitere forskning
... præsentation af de geologiske værdier, herunder et besøgscenter, der fungerer som omdrejningspunkt for formidling, guidede ture, udstillinger, undervisning og forskning.

Østsjælland Museum har gennem støtte fra Nordea Fonden og Augustinus Fonden fundet finansiering af flere af foranstaltningerne vedrørende formidling.

10.2 Øvrige poster

For at opnå et ønskeligt udbytte i forhold til henholdsvis de naturmæssige, de sociokulturelle og de økonomiske potentialer – særligt i forhold til udviklingen af bæredygtig turisme – er finansieringen af de foranstaltninger, som ikke er omfattet af posterne nævnt i Afsnit 10.1, betydningsfulde poster. Disse poster er med til at sikre udvikling af Stevns.

Mange af posterne er i dag finansierede gennem drift eller projekter.

Bilag 1 - Borgerinddragelse

Det er et grundlæggende ønske fra Kulturarvsstyrelsen, Stevns Kommune og Østsjælland Museum, at inddrage lokale lodsejere, borgere og andre interessenter i processen med at få Stevns Klint optaget på UNESCO's liste over verdensarv. Dette er blandt andet sket gennem en række planlagte lodsejer- og borgermøder, artikler og annoncer i lokalpressen, brug af stevns.dk samt andre kommunikationsaktiviteter. Projektets kommunikationsplan har været brugt aktivt i styringen af kommunikationen i processen med at få optaget Stevns Klint som UNESCO Verdensarv.

Også fremadrettet er det hensigten, at lodsejere, borgere og andre skal inddrages i forhold, der på den ene eller anden måde vedrører dem.

1.1 Politik for nærdemokrati og borgerinddragelse

Stevns Kommunes Politik for nærdemokrati og borgerinddragelse¹ har været grundlaget for inddragelse af lodsejere, borgere og andre interessenter. Politikens formål er at sikre en åben, tæt og konstruktiv dialog mellem Stevns Kommune og kommunens borgere, foreninger, virksomheder, interesseorganisationer, råd med flere.

Politik for nærdemokrati og borgerinddragelse bygger på fire strategiske formuleringer:

1. Stevns' borgere skal have mulighed for at blive hørt og inddraget i forbindelse med politiske beslutninger. Stevns' borgere skal have reelle muligheder for at deltage i spørgsmål af betydning for deres hverdag i Stevns Kommune så tidligt og ofte som muligt.
2. Borgernes viden og kendskab til lokale forhold skal medvirke til at kvalificere politikernes beslutninger. Politikerne og forvaltningen skal udnytte den specifikke viden og de særlige interesser, som borgerne har fra deres daglige færden i kommunen.
3. Inddragelsen af borgere skal lede til større forståelse for og medejerskab af politiske beslutninger. Processer for nærdemokrati og borgerinddragelse skal give borgerne øget medansvar og medejerskab i forhold til den kommunale virksomhed. Borgerne skal så vidt muligt være med til at forankre og vedligeholde de overordnede strategier, planer og projekter, som de har haft indflydelse på.
4. Borgernes engagement og interesse for medborgerskab skal fremmes. Borgerne skal opleve, at de har et medansvar for fællesskabet i og udviklingen af kommunen og lokalområderne.

Under processen med at udarbejde forvaltningsplanen er der lagt vægt på at finde løsninger, der både bygger på faglige vurderinger og som samtidig har en lokal forankring. Lodsejere, borgere, fagpersoner, lokale rådgivende organer, interesseorganisationer og andre interessenter er blevet inddraget i processen.

1 Stevns Kommune (2010): *Politik for nærdemokrati og borgerinddragelse*, Stevns.

1.2 Lodsejer- og borgermøder

Lodsejere og borgere er blevet inddraget gennem en række lodsejer- og borgermøder. Disse møder er blevet ledet af en ekstern, neutral facilitator. Facilitatoren havde til opgave at sikre at dagsordnerne blev fulgt, og at der blev holdt fokus i diskussionerne samt at der skete en fornuftig opsamling og overlevering af de indhøstede kommentarer, forslag, erfaringer, ønsker med mere.

Der er i processen afholdt 3 lodsejermøder. Lodsejermøderne blev holdt for lukkede døre for at skabe ro og tryghed, så dialogen mellem lodsejere, Stevns Kommune og Østsjællands Museum kunne forløbe frit og uhindret. Formålet med lodsejermøderne var at lade lodsejerne sætte ord på værdier, udfordringer og udviklingsmuligheder langs Stevns Klint. Lodsejeren fik også mulighed for at lufte deres bekymringer omkring projektet. Det har bidraget til at kvalificere de foranstaltninger, som er beskrevet i forvaltningsplanen.

Der er også blevet afholdt 4 borgermøder. Det første borgermøde var et rent informationsmøde om, at Stevns Klint var blevet optaget på UNESCO's tentative liste. Der blev redegjort for, hvorfor Stevns Klint er enestående, og hvad der skal til for at blive udpeget som verdensarv.

Det andet borgermøde var et lukket møde, hvor kun borgere i Højerup var inviteret – cirka 165 husstande. Dette møde havde også til formål at høre borgerne om deres holdning til Stevns Klints værdier, udfordringer og udviklingsmuligheder. Borgermødet afstedkom mange gode tilbagemeldinger, som er blevet anvendt i udarbejdelsen af forvaltningsplanen.

Det tredje borgermøde havde form som et visions- og udviklingsværksted, hvor borgerne arbejdede sammen om at sætte ord på de potentielle muligheder, der følger med en eventuel udnævnelse som UNESCO Verdensarv. Resultatet blev mange gode og konkrete forslag, hvoraf flere findes i forvaltningsplanen. Andre forslag fra borgerne er gemt til senere brug.

Det fjerde og sidste borger- og interessentmøde omhandlede forvaltningsplanen. Efter en præsentation af forvaltningsplanens indhold, fik borgere og øvrige interessenter mulighed for at give deres mening til kende og komme med kommentarer til indholdet.

Parallelt med borgermøderne omkring Stevns Klints optagelse på UNESCO's tentative liste, har Stevns i Vækstgear – et uafhængigt udviklingsprojekt finansieret af Stevns Kommune og EU's Landdistriktsprogram 2007-2013 – afholdt 4 borgermøder, hvor der har været sat fokus på de vigtigste værdier i Stevns Kommune. Overvældende mange borgere pegede på Stevns Klint som det, der samler Stevns.

Nedenstående interessenter er blevet forelagt forvaltningsplanen og har haft mulighed for at kommentere indholdet.

Liste over hørte interessenter (i alfabetisk orden)
Borgere i Stevns Kommune
Bøgeskov Fiskerihavn
Dansk Naturfredningsforening
Dansk Naturfredningsforening Stevns
Dansk Ornitologisk Forening
Foreningen Boesdal
Friluftsrådet
Højerup borgere
Højerup Borgerforening
Koldkrigsmuseum Stevnsfort
Kulturarvsstyrelsen
Kulturelt Samråd
LAG Stevns
Lodsejere og naboer langs Stevns Klint

Naturstyrelsen
Naturstyrelsen i Stevns
OMYA A/S
Rødvig Havn
Selskabet Højeruplund
Stevns Erhvervsråd
Stevns Grønne Råd
Stevns Kommune
Stevns Landsbyråd
Stevns Naturcenter
Stevns Turistbureau
Stevns Turistforening
Østsjællands Museum

1.3 Øvrig inddragelse af interessenter

I efteråret købte Stevns Kommune Eskadrille 543 ved Stevns Fyr. I den forbindelse har kommunen inddraget borgere omkring udviklingsmuligheder for området. Denne inddragelsesproces pågår fortsat.

Der eksisterer en brugergruppe, som løbende er i dialog med Stevns Kommune omkring forvaltning af Stevns Fyr og udvikling af området omkring fyrene. Denne inddragelsesproces pågår fortsat.

Der har løbende været dialog med foreninger og interesseorganisationer med tilknytning til eller interesser i Stevns Klint. Formålet med dialogen har været at sikre faglighed på nogle konkrete områder samt styrke den lokale forankring.

1.4 Kommunikation

Stevns Kommune og Østsjællands Museum har i processen med at udarbejde ansøgning og forvaltningsplan arbejdet strategisk med kommunikation. Dette er sket med udgangspunkt i en kommunikationsplan, så kommunikationen er blevet styret, målrettet og tilpasset de respektive målgrupper i forhold til projektets milepæle, beslutninger og konsekvenser.

Kommunikationsindsatsen har taget udgangspunkt i den enkelte målgruppe. Det vil sige, at den samme information ikke nødvendigvis er blevet formidlet på samme vis til de forskellige målgrupper, og at der er differentieret i, hvad der er blevet formidlet til den enkelte målgruppe, og hvordan dette er sket.

Grundlaget for kommunikationsindsatsen er den gode historie. Hovedbudskabet over for de forskellige målgrupper er, at der med Stevns Klint som mulig UNESCO Verdensarv ligger en forpligtelse til at beskytte, bevare og præsentere kerneværdierne. Derudover er budskabet, at projektet er en unik mulighed for Stevns som helhed og for Danmark, som "vi" kan være stolte over og støtte op om. Udnævnes Stevns Klint som verdensarv kan det blive en løftestang for hele Stevns' udvikling.

Målgrupperne for projekt Stevns Klint som verdensarv består af 1) primære målgrupper, som har en meget høj interesse i projektet og som kan have afgørende indflydelse på processen, samt af 2) sekundære målgrupper, som har en stor eller middel interesse i projektet og i nogen grad kan påvirke, men ikke har en afgørende indflydelse på selve ansøgningsprocessen

De primære interessenter prioriteres altid først. Målet er, at denne gruppe ikke må opleve at se betydende resultater/konklusioner offentliggjort, før de selv er blevet informeret eller inddraget. Kommunikation til sekundære målgrupper sker ofte ved at "lade dem kigge med over skulderen" på kommunikationen til de primære målgrupper.

Valg af kommunikationskanaler afhænger af den enkelte kommunikationssituation fra gang til gang. Der anvendes de kommunikationskanaler, som vurderes mest effektive i forhold til den enkelte kommunikationssituation. Der er også en tæt kontakt med de to lokale aviser, Dagbladet og Stevnsbladet, via såvel møder som pressemeddelelser. I perioden fra 2009 til medio 2011 har de sammenlagt bragt omkring 60 artikler om processen med at få optaget Stevns Klint på verdensarvslisten.

Et vigtigt aspekt af kommunikationen er at skabe et fornuftigt flow. Nedenstående oversigt viser flowet i kommunikationen under arbejdet med ansøgningen og forvaltningsplanen for "Stevns Klint som verdensarv". Der vil fremadrettet være løbende revision af kommunikationsplanen med diverse aktiviteter op til og efter en evt. nominering.

Tidspunkt	Aktivitet	Målgruppe	Afsender	Medie	Status
Løbende	Dialog vedr. projektets udvikling og fremdrift	Kulturarvsstyrelsen Naturstyrelsen	Stevns Kommune	Møde, mail mm.	Afvikles løbende
29/9 2010	Geologi-infomøde	Forskere	Østsjællands Museum via Danmarks Geologisk Forening	Lokal-aviserne	Afholdt
28/10-2010	Tove Damholt deltager i bestyrelsesmøde i Højeruplund	Bestyrelsen Højeruplund	Østsjællands Museum	Møde	Afholdt
02/11 2010	Møde med Grønt Råd	Interesseorganisationer	Østsjællands Museum Stevns Kommune	Møde	Afholdt
04/11 2011	Årsmøde for lodsejere langs trampestien. Kort orientering om kommende møder	Lodsejere	Stevns Kommune	Møde	Afholdt
09/11 2010	Mailadresse til projektet – verdensarv@stevns.dk	Alle der vil stille spørgsmål til projektet	Stevns Kommune	Mail	I funktion
11/11 2010	Lodsejermøde/Workshop	Lodsejere Nord – Stevns Naturcenter	Tove Damholt Stevns Kommune	Personligt brev Presse	Afholdt
12/11 2010	Udstilling Flagbanken	Offentligheden	Østsjællands Museum	Udstilling	I funktion

23/11 2010	Lodsejermøde/Workshop	Lodsejere Syd - Stevnsfort	Østsjællands Museum Stevns Kommune	Personligt brev	Afholdt
29/11 2010	Lodsejermøde/Workshop	Lodsejere Midt - Højeruplund	Østsjællands Museum Stevns Kommune	Personligt brev	Afholdt
30/11 2010	Borgermøde/Workshop	Borgermøde for Højerup - Højeruplund	Østsjællands Museum Stevns Kommune	Opfølgende presse efter de tre lodsejer-møder og det ene borgermøde Referat sendes til lodsejerne efter mødet	Afholdt
Primo december 2010	Verdensarven på stevns.dk – Udbygning af sider Banner på forsiden	Offentligheden Brugere af stevns.dk	Stevns Kommune	Stevns.dk	Udført
December/ Januar	Logo Der udarbejdes retningslinjer for brug af logoet.	Almenheden Styregruppens/Projektets ansigt udadtil.	Østsjællands Museum Stevns Kommune		I proces
Forår 2011	Møde med Højeruplund	Bestyrelsen Højeruplund	Østsjællands Museum	Møde	Afholdt
Forår 2011	Møde med Højeruplund	Bestyrelsen Højeruplund	Stevns Kommune Østsjællands Museum	Møde	

06/01-2011	Møde med pressen	Dagbladet Stevnsbladet	Stevns Kom- mune Østsjælland Museum	Møde	Afholdt
17/01-2011	Borgermøde	Åbent borgermøde for alle borgere på Stevns - Højerruplund	Stevns Kom- mune	2 annoncer i Stevnsbladet, 100 plakater i kommunen, 60 invitationer til kontaktpersoner i landsbyerne	Afholdt
18/01 2011	Pressemeddelelse om borgermøde	Alle borgere på Stevns	Stevns Kom- mune	Lokalpressen	Afsendt
01/02-2011	Presse – nyt logo Efter styregruppemøde	Offentligheden	Styregruppen Stevns Kom- mune	Pressen Der udarbejdes samtidig retningslinjer for brug af logoet	Afsendt
Februar 2011	Presse – skilte Easywins efter lodsejermøder	Offentligheden	Stevns Kom- mune Østsjælland Museum	Lokale medier	Afventer
Februar 2011	Foredrag Kulturelt Samråd	Mødedeltagere	Østsjælland Museum	Møde	Afholdt Affødte desuden omtale i de lokale medier

08/03-2011	Foredrag Nordeas Årsmøde	Nordeas Kunder Stevns (350 deltagere)	Østsjællands Museum	Møde	Møde
01/05-2011	Udstilling Stevns Museum samt bog om fossiler	Offentligheden	Østsjællands Museum	Udstilling	Afholdt
17/05-2011	Møde med pressen	Dagbladet Stevnsbladet	Stevns Kommune Østsjællands Museum	Møde	Afholdt
Maj 2011	Info-møde /workshop	Stevns Erhvervsråd	Stevns Kommune	Lokalaviserne, e-mail/nyhedsbrev	
24/05-2011	Borgermøde	Alle lodsejere og borgere	Stevns Kommune	Personligt brev Presse	Afholdt
2011	Pressemeddelelse om info-møde med Stevns Erhvervsråd	Offentligheden		Lokal-aviserne	Er afholdt
2011	Folderen Oplev Stevns Klint	Offentligheden og turister	Østsjællands Museum	Folder	Hvert år
2012	Publicering af bogen 'Stevns Klint'	Offentligheden og turister	Østsjællands Museum	Bog	Næste år